

KOROŠKI

fužinar

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XV.

Ravne na Koroškem, 23. avgusta 1965

Št. 7-9

Zahteva po kvaliteti
— zahteva po znanju
— stara modrost
fužinarjev in knapov,
soustanoviteljev
ravenske gimnazije,
ki bo jeseni
dopolnila 20 let

Poletni pozdrav naših domačij

Inž. Mitja Šipek:

Ustanovili smo društvo za preiskavo materiala brez porušitve

Priprave za ustanovitev društva so potekale približno leto in pol. Kako se je pravzaprav začelo? Moderna raziskovalna tehnika, predvsem pa razvoj elektronike je omogočil, da lahko uporabimo različne fizikalne efekte, ki so bili sicer že dolgo let znani, toda slabo uporabni za industrijske meritve. Te efekte moremo s pomočjo moderne elektronike prilagoditi potrebam raziskav materiala. Vsi dobro poznamo klasičen način ocenjevanja kvalitete materiala. Ta način v glavnem sestoji iz vzorčevanja, se pravi, da od neke večje količine materiala vzamemo vzorec, potem ta vzorec primerno oblikujemo in ga podvržemo preizkusu dotlej, da se poruši. Ta vzorec nam je sedaj merilo za vzdržljivost in za kvaliteto materiala. Na podlagi enega ali več vzorcev, ki predstavljajo le zelo majhen del celotne količine, presojamo in verjamemo, da je vsa količina dobra ali pa, če vzorec tako pove, da je vsa količina slaba. Taka sodba je mogoča le, če upoštevamo dolgoletne izkušnje in prav dobro poznamo material ter postopke izdelave materiala. Torej je sodba o kvaliteti čisti verjetnostni račun. To je tako nekako, kot da bi sodili 1000 ljudi po značaju enega, pač zato, ker so živeli vsi skupaj in imajo enake navade, pri tem pa, kot vemo, se lahko bridko motimo. Že davna želja znanstvenikov, tehnikov in potrošnikov materiala pa je bila, da bi našli preiskave materiala, s katerimi bi bilo mogoče spoznati material po vsem volumnu, ne da bi pri tem bilo treba vzorec razsekati ali razbiti. V ta namen so danes na razpolago različne metode, ki omogočajo sodbo o homogenosti

materiala, tako da skozi material pustimo teči energijo v določeni obliki in smeri, potem pa opazujemo ta zalogaj energije, ko je prestopil preiskovani vzorec, ali se je po obliki, jakosti in smeri kaj spremenil. Na spremembo vseh teh lastnosti pa vplivajo nehomogenosti v materialu. Torej je sodba o nehomogenosti v materialu posredna in je zato potrebno mnogo izkušenj, da bi pravilno mogli oceniti spremembo kateregakoli parametra energije, ki smo jo poslali v vzorec. Metoda je torej poceni, saj ne poruši materiala, ga pretiplje po vsem volumnu in ni odvisna od človekove dobre volje. Znati je treba le pravilno oceniti nakazovanje spremembe energije. Taka ocena zahteva ogromno časa, izkušenj in znanja. Če bi moral vsakdo sam priti do teh izkušenj s svojimi poizkusi, bi verjetno metoda nikoli ne bila industrijsko uporabna. Da bi to delo poenostavili, so se strokovnjaki za raziskavo materiala brez porušitve pričeli združevati v posameznih državah pa tudi v mednarodnih forumih.

V Jugoslaviji smo kmalu po vojni pričeli razmišljati o metodah raziskav materiala brez porušitve. Kupili smo mnogo aparatov vseh vrst in vanje vložili mnogo denarja. Žal pa do pravega izkoriščenja teh naložb nismo prišli. Ne zaradi tega, ker smo preneumni, temveč zato, ker nismo delali združeni in drug drugemu pomagali, vsaj organizirano ne.

Ena najstarejših metod, ki jo uporabljamo za iskanje napak v materialu, je prav gotovo rentgenska metoda. Pri nas jo uporabljajo že kakih 40 let. Tej so se pridru-

žile še metode presevanja materiala z gama žarki iz vmesnih radioaktivnih izvorov, ki so oboji na razpolago za razmeroma majhen denar. Vse te metode pa imajo to slabo lastnost, da so dokaj počasne in drage. Moderna elektronika je omogočila uporabo ultra zvočnih valov in pa magnetnih silnic za raziskavo materiala brez porušitve. Te metode so razmeroma mlade, zato je na razpolago le malo izkušenj z njimi in terjajo od uporabnikov zadosti solidno znanje fizike, elektronike in tehnologije, da bi jih lahko s pridom uporabili.

Železarna Ravne si lahko šteje v čast, da je morda ena izmed prvih pričela s kontrolo materiala moderne ultra zvočne in deloma magnetne metode, ter je ostala kot vodnik na tem področju vse do danes. Zato ni čudno, da je prav železarna Ravne dala pobudo za ustanovitev jugoslovanskega društva, ki naj bi vso to problematiko strokovno obravnavalo in jo v praksi izvajalo.

Tako je na predlog železarne Ravne Združenje jugoslovanskih železarn v letu 1963 odobrilo kredit 10 milijonov dinarjev za nalogo »uvajanje defektoskopije na proizvodih črne metalurgije«, ki jo je prevzel Metalurški inštitut v Ljubljani pod strokovnim vodstvom ravnstvenih inženirjev. Železarna Ravne je pravzaprav v lastni režiji razpisala anketo, preko katere smo dobili grobe informacije o stanju in možnostih defektoskopije v Jugoslaviji. Na osnovi podatkov te ankete je bil sklican posvet zainteresiranih decembra 1963. leta v Ljubljani. Tega posveta se je udeležilo 70 strokovnjakov, izbran pa je bil tudi iniciativni odbor, ki naj bi vodil bodoče delo in priprave za organizacijo društva. V odbor so bili izbrani naslednji člani: inž. Mitja Šipek iz železarne Ravne kot predsednik, inž. Pavle Štular iz Zavoda za varjenje SRS Ljubljana, inž. Bogdan Jarec z Inštituta za metalne konstrukcije Ljubljana, inž. Neža Eksel z Inštituta za raziskavo materiala in konstrukcij Ljubljana, inž. Stjepanović z Železniškega inštituta Beograd.

Razen organizacije dela smo takoj pričeli razvijati strokovno dejavnost, tako da smo ustanovili tri strokovne odbore, in sicer odbor za radiografijo, odbor za ultra zvok ter odbor za magnetske in ostale metode.

V te odbore je bilo včlanjenih po 8 do 10 strokovnih sodelavcev, odbore pa so vodili — inž. D. Horvat (Inštitut za metalne konstrukcije Ljubljana) — odbor za radiografijo, inž. Janez Pogačar (Zavod za varjenje SRS Ljubljana) — odbor za magnetske in ostale metode, inž. Mitja Šipek iz železarne Ravne — odbor za ultra zvok.

Vsi ti strokovni odbori so se periodično sestajali in obravnavali aktualno tematiko s področja raziskav materiala brez porušitve. Med drugim so pripravljali in urejali materiale za predpise in standarde, predloge za šolanje kadrov ter pripravljali strokovno posvetovanje s področja defektoskopije materiala. Železarna Ravne je odobrila 1 dan v tednu za sodelovanje pri strokovnem vodstvu svojemu sodelavcu na področju defektoskopije. Tako so priprave tekle dalje, delo se je odvijalo v razveseljivih razmerah. Pripravljal se je I. jugoslovanski simpozij defektoskopije, ki je bil sicer dvakrat preložen, vendar je doživel svoje rojstvo 26. aprila 1965 v Opatiji.

Detajl z razstave defektoskopskih naprav

Kot zaključek enopolletnega dela in priprav je bilo dne 28. aprila 1965 v Opatiji uradno ustanovljeno **Jugoslovansko društvo za raziskavo materiala brez porušitve**. Simpozij je bil obenem povezan z razstavo defektoskopskih naprav in pribora, ki je bila istočasno organizirana na Reki v prostorih tovarne »Rikardo Benčić«. Simpozij je lahko v ponos ne samo organizatorjem in železarni Ravne, ki je bila iniciator in glavni nosilec vsega bremena za organizacijo simpozija, temveč tudi Združenju jugoslovanskih železarn ter jugoslovanski industriji in znanosti nasploh. V tem kratkem času smo uspeli zbrati kar 38 strokovnih referatov, ki so bili natisnjeni v 5 knjigah v skupnem obsegu 650 strani. Preko poluradnih in privatnih zvez in poznanstev so člani strokovnih odborov povabili na sodelovanje eminentne inozemske strokovnjake. Od 38 predavateljev je bilo kar 20 inozemcev in 18 Jugoslovancev.

V čast si moremo šteti, da so nas s predavanji obiskali najbolj znani strokovnjaki s področja defektoskopije v Evropi, in sicer iz Zahodne Nemčije, Francije, Vzhodne Nemčije, Avstrije, ČSSR, Bolgarije, med gosti pa smo imeli še Špance in opazovalce iz drugih držav.

Iz naslednjega spiska je razvidna udeležba inozemskih in naših predavateljev:

inž. Dušan Horvat — Inštitut za metalne konstrukcije, Ljubljana; dr. Werner Benz — Rheinstahl Hüttenwerke A. G. Hattlingen; dr. H. J. Kopineck — Hoesch A. G. Westfallenhütte; dr. G. Sommerkorn — Hoesch A. G. Westfallenhütte; dr. rer. nat. H. Weber — Max-Planck-Institut, Düsseldorf; inž. Branimira Valić — »Djuro Đaković« Slav. Brod; dr. Tibor Konkoly — Technische Hochschule, Budapest; A. Kohn — »Irsid« St. Germain, Francija; dr. Fedor Borelli — Institut »Boris Kidrič«, Vinča; inž. Miodrag Pavičević — Elektronska industrija Niš; inž. S. Birčanin — Institut »Boris Kidrič«, Vinča; dr. G. Winkler — Richard Seifert, Hamburg; inž. Jakhiel Kamhi — »TPK« Zagreb; inž. Kruno Ljubić — »TPK« Zagreb; inž. Bogdan Jarec — »IMK« Ljubljana; dr. Richard Gerstner — »Kretztechnik«, Zipf; inž. H. Vogt — »Krautkrämer«, Köln; dr. K. Sauerwein — Max-Planck-Institut, Düsseldorf; dr. H. Lehfeldt — Hepenheim; inž. Mitja Šipek — Železarna Ravne; inž. Jaroslav Obraz — Praha, ČSSR; M. Kapluszak — »Irsid«, St. Germain; inž. Ismet Kasumagić — »Institut za metal. istraživanja, Zenica; dr. Konrad Fischer — VEB-Carl Zeiss, Jena; inž. Martin Goršek — Železarna Štore; inž. Ilija Mamuzić — Institut za metalurgiju, Sisak; inž. Stjepan Prčić — »Jugoalat«, Novi Sad; dr. G. Drechsler — Institut »Dr. Förster«, Reutlingen; inž. Angela Houbova — »Dom tehniki«, Bratislava; inž. Janez Pogačar — Zavod za varjenje, Ljubljana; inž. Igor Rožanić — Jugoslov. register brodova, Rijeka; inž. Oskar Hudaes — Tovarna emajlirane posode, Celje; dr. Jaroslav Slaba — Tech. Werkst. Praga, ČSSR; inž. Jaroslav Koutnik — Tech. Werkst. Praga, ČSSR; inž. Ljubomir Duben — Tech. Werkst. Praga, ČSSR; inž. Dimitrij Avramov — Institut Znitmasch, Sofija, Bolgarija; inž. I. Popov — Institut Znit-

Za ustanovitev društva so vsi enoglasno rekli — da

masch, Sofija, Bolgarija; dr. Erik Fuchs — Budapest.

Na razstavi so sodelovale vse znane evropske firme, ki proizvajajo defektoskopske naprave in pribor, kakor tudi naše firme.

Udeležba na simpoziju je bila prav tako rekordna, saj je v 3 dneh poslušalo 38 referatov in se udeležilo diskusije okrog 160 gostov. Železarna Ravne je vsekakor prispevala največji delež, saj je poleg celotne organizacije dala na razpolago tudi administrativno osebje in strokovni kader za nemoteni potek simpozija.

Organizacijo razstave in prostorov za simpozij kakor tudi vrsto drugih nujnih opravil je prevzela Privredna komora na Reki. Na tem mestu se moramo še enkrat zahvaliti za izredno požrtvovalno delo članom tehničnega odbora na Reki, kateremu je predsedoval inž. Lino Badurina iz »Vulkan« Reka. Prav tako se moramo zahvaliti podjetjem Brodogradilište »3. Maj«, »Vulkan« Rijeka, »TPK« Zagreb, Društvu alatničara Rijeka, Strojarski fakulteti na Reki in še mnogim drugim, ki so omogočili tako brezhibno organizacijo.

Zadnji dan simpozija je bil pravzaprav najbolj živčen in odgovoren, manj zaradi strokovne strani, toliko bolj pa zaradi organizacije društva. Nikjer se ne zgodi, da so takoj vsi za isto misel, tako se je pripetilo tudi nam. Vendar smo nejasnosti ob pravem času odpravili in tako enoglasno sprejeli sklep, da se ustanovi društvo s sedežem v Ljubljani.

Okvirni program društva naj bi bil naslednji:

1. sinhronizacija dela na področju raziskav materiala brez porušitve,
2. pomoč pri uvajanju raziskovalnih metod v industriji,
3. strokovne informacije in literatura,
4. vzgoja kadrov,
5. povezava s sorodnimi inozemskimi institucijami in strokovnimi združenji.

Ta okvirni program naj bi se izvajal preko upravnega odbora, ki šteje 15 članov, ter nadzornega odbora.

Upravni odbor:

inž. Mitja Šipek — Železarna Ravne; inž. Desanka Živković — UJŽ, Beograd; inž. Saša Kveder — Metalurški inštitut, Ljubljana; inž. Dušan Horvat — Inštitut za metal. konstrukcije, Ljubljana; inž. Boris Sabothy — Zavod za varjenje, Ljubljana; inž. Ana Milošević — Industrija alata, Trebinje; inž. Anton Fertilio — »Energoinvest« Sarajevo; inž. Kruno Ljubić — »TPK«, Zagreb; inž. Ljudmila Vereščagina — Zavod za tehniku zavarivanja, Beograd; inž. Djordje Meden — Brodogradilište »3. maj«, Rijeka; inž. Emil Veltrusky — »Djuro Đaković« Slavonski Brod; inž. Štefan Čisar — »Impol« Slovenska Bistrica; inž. Niko Karaman — Tehnološki inštitut, Beograd; inž. Junus Salihodžić — Inštitut za metalurška istraživanja Zenica; predstavnik JŽ.

Nadzorni odbor:

dr. inž. Drago Kunstelj — Tehnički fakultet, Zagreb; inž. Ivo Lipovac — Železarna Sisak; inž. Franc Seliškar — »Lito-stroj« Ljubljana; inž. Ljerka Alunić — »Jugoturbina« Karlovac; inž. Leopold Petek — TAM, Maribor.

Strokovni del programa izvajajo strokovne sekcije, v katere se lahko včlani vsakdo, ki dela na področju raziskave materiala brez porušitve.

Strokovne sekcije imajo svoje strokovne odbore, ki vodijo delo v sekcijah. Statut društva določa, da se upravni odbor sestane vsaj enkrat na leto, sekcije pa vsaj vsakih 6 mesecev. Občni zbor društva pa naj bo vsaki 2 leti, in sicer kot zaključek vsakokratnega strokovnega simpozija. Tako se je torej končalo v Opatiji.

Ogromen trud, ki je bil vložen v organizacijo simpozija, razstave in organizacije društva, je bil bogato poplačan z ustanovitvijo društva. Čeprav smo imeli tri dni dež, nam teh treh dni ni bilo žal. Pred našo skupnost, pred svet in zgodovino smo postavili svetel dokument naše volje in sposobnosti iti v korak s sodobno znanost-

jo in tehniko v svetu. Ne moremo mimo tega, da se ne bi zahvalili tudi posameznikom, ki so k uspehom veliko prispevali, kot npr. inž. Horvat iz IMK Ljubljana, inž. Štular, inž. Desanka Živković — UJŽ Beograd, tov. Nigl z Reke, direktor železarne Ravne Gregor Klančnik in vsi sodelavci, prof. inž. Rekar — Metalurški inštitut Ljubljana, in Ravenčani Stanka Medlova, Rado Pšeničnik, Betka Krauberger, inž. Borštner, tov. Pavšer in končno še Brančurnik, ki nam je velikodušno priskočil na pomoč s prevozom z lastnim kombijem. Vsi drugi pa, ki so sodelovali in tukaj niso omenjeni, naj mi oprostijo, vendar gre njim prav tako zahvala.

Upravni odbor društva je imel tudi že svojo prvo sejo, na kateri je konstituiral odbor in sprejel detajlni delovni program. V ožjem odboru društva so: predsednik inž. Mitja Šipek iz železarne Ravne, prvi podpredsednik inž. Niko Karaman s Tehnološkega inštituta Beograd, drugi podpredsednik inž. Krno Ljubić iz »TPK« Zagreb, blagajnik inž. Saša Kveder z Metalurškega inštituta Ljubljana, tajnik inž. Dušan Horvat z Inštituta za metalne konstrukcije Ljubljana.

Novo društvo in odbor bosta imela sedaj polne roke dela, da bosta spravila delo v normalen tek. Zavedamo se, da smo prevzeli veliko odgovornost do skupnosti in do zunanjega sveta, vendar gledamo polni optimizma naprej, saj smo prepričani, da bo naša industrija, znanost, ki uporablja te metode preiskave, rada pristopila k sodelovanju in da bomo čez dve leti, ko se bomo zopet sestali na simpoziju in občnem zboru, lahko rekli: »Trud ni bil zaman.«

Naj se v imenu novo ustanovljenega društva in v imenu vseh uporabnikov defektoskopskih metod ter v imenu organizacijskega odbora še enkrat zahvalim vsem sodelavcem, predvsem pa upravnemu odboru železarne Ravne za uvidevno pomoč.

Lojze Breznikar:

Potrebe po jeklu na našem trgu

Zakaj nam služi analiza trga?

Koliko jekla, katerih vrst, v kakšnem dimenzijskem sortimentu in kdaj ga potrebuje naš trg? Odgovor na to vprašanje so zahtevali pred leti zvezni gospodarski organi, ko so razpravljali o potrebi razširitve proizvodnje črne metalurgije. Odgovor na to vprašanje pa iščejo danes vse železarne, ko novi gospodarski ukrepi postavljajo tudi prednje pogoje, da preidejo k intenzivnemu gospodarjenju, da povečajo produktivnost in se vključijo v mednarodno delitev dela. Če hočejo uspešno pristopiti k rešitvi teh zahtev, morajo rešiti prvo osnovno vprašanje, to je kakšen proizvodni program najbolj odgovarja posamezni železarni, da bi lahko čim ekonomičneje izkoristila razpoložljive kapacitete ter uspešno plasirala svoje proizvode na trg.

Odgovore na ta vprašanja nam mora dati analiza trga. Ta služba pa je bila do nedavnega slabo razvita v naših železarnah. Železarne namreč dolgo niso čutile potrebe po njej, saj zaradi velike deficitarosti jekla na domačem trgu niso imele nikdar težav pri prodaji svojih proizvodov, ekstenzivno gospodarstvo pa ni prednje postavljalo na ostrino vprašanja rentabilnosti in ekonomičnosti njihove proizvodnje.

Analizo trga za proizvode črne metalurgije so pred leti izdelale posebne delovne grupe pri Združenju jugoslovanskih železarn. Ta analiza je služila predvsem kot osnova pri planiranju investicij za razvoj črne metalurgije. V preteklem in letošnjem letu pa je to združenje ponovno pristopilo k analiziranju trga. Delovne grupe, ki ponovno delajo pri združenju, podrobneje analizirajo potrebe po jeklih. Te analize naj bi služile železarnam pred-

vsem pri analizah za delitev proizvodnega programa kot pogoj za prehod na intenzivno proizvodnjo.

Za našo železarno je važen predvsem oni del analize trga proizvodov črne metalurgije, ki se nanaša na proizvodni program našega podjetja. Zato se bomo tudi v tem članku omejili predvsem na potrebe paličastega plemenitega jekla.

Da bi bolje razumeli potrebo in namen analize trga, si oglejmo najprej nekaj splošnih ugotovitev s tega področja.

Potreba analiziranja tržišča

S pojavom blaga na trgu in z naglim povečanjem proizvodnje so se morale menjati tudi oblike blagovne izmenjave. Enostavne oblike so zamenjale bolj komplicirane. Že koncem prejšnjega, posebno pa še v začetku tega stoletja so se znašla posamezna nacionalna gospodarstva in v njih tudi velika podjetja v težki situaciji glede plasiranja proizvodnega blaga. Z intenzivnim načinom proizvodnje in njenim splošnim povečanjem se je na eni strani izboljšala preskrba potrošnikov, na drugi strani pa se je pojavil problem pravočasne realizacije, ki bi morala slediti intenzivnejši proizvodnji.

Sedaj ni več dovolj pošiljati na trg samo trgovskega potnika, da zbira želje potrošnikov na ustaljenih tržiščih, temveč se je pojavila potreba po proučevanju tržišča na znanstveni podlagi, čemur rečemo v današnji trgovini analiza trga. V času primitivne proizvodnje in slabega kritja osnovnih družbenih potreb moramo smatrati vlogo trgovskega potnika kot edini način za ugotavljanje možnosti plasmaja blaga, ki je bil primeren za tedanje pogoje proizvodnje. Toda v današnjem času visoke produktivnosti in hitrega obnavljanja proizvodnih ciklov proučevanja možnosti blaga ne moremo omejiti na samo formalno proučevanje želja potrošnikov, temveč se pojavlja zahteva, da se te želje kritično ocenijo z več aspektov in dobijo obliko realnih družbenih potreb.

Poznano je namreč, da zbir vseh potreb ni istoveten s skupnim povpraševanjem za določenim blagom, ker je zbir vseh potreb lahko zbir individualnih želja, ne glede na

VABILO

Naša dolina hrani še vedno toliko zanimivosti in vrednot, da jih ne more izčrpati niti novih 15 letnikov Koroškega fužinarja; toda treba je pisati o njih.

Strokovnjakov — inženirjev, profesorjev in zdravnikov — imamo toliko, da bi lahko v enem tednu samo oni pripravili tehtnih prispevkov za nekaj letnikov našega lista; toda — spet je treba pisati, ljudje pa ne pišejo radi, člankov vedno primanjkuje, pisci pa so od številke do številke nejevoljni, češ — že spet.

Ker pa brez prispevkov časopisa ni, ponovno lepo in zares vabimo k sodelovanju. Uredništvo

Prvi predsednik društva in delovno predsedstvo

kupno moč nosilcev potreb in drugih faktorjev, ki vplivajo na to, da se vse potrebe vskladajo z ekonomsko celino nacionalnega gospodarstva. Iz teh razlogov je tudi vprašanje proučevanja in analiziranja tržišča zelo komplicirano in zahteva različne oblike proučevanja vseh pojavov, ki so v tesni zvezi z nabavo in prodajo določenih proizvodov. Da bi se ta posel uspešno opravil, je potrebno, da imajo vsaj večja podjetja in podjetja s širokim sortimentom proizvodnje v sklopu komercialnega sektorja organ, ki zbira, registrira in analizira vsa dejstva, ki se nanašajo na probleme v zvezi s prometom in prodajo blaga in uslug od proizvajalca do potrošnika. V industrijsko razvitih državah, kot so na primer ZDA, obstajajo za proučevanje in analiziranje trga specializirani inštituti, ki so ali v sklopu večjega industrijskega ali trgovskega podjetja, ali delujejo kot samostojne organizacije, ki vrše razne usluge manjšim podjetjem glede proučevanja in analiziranja tržišča za plasma njihove proizvodnje.

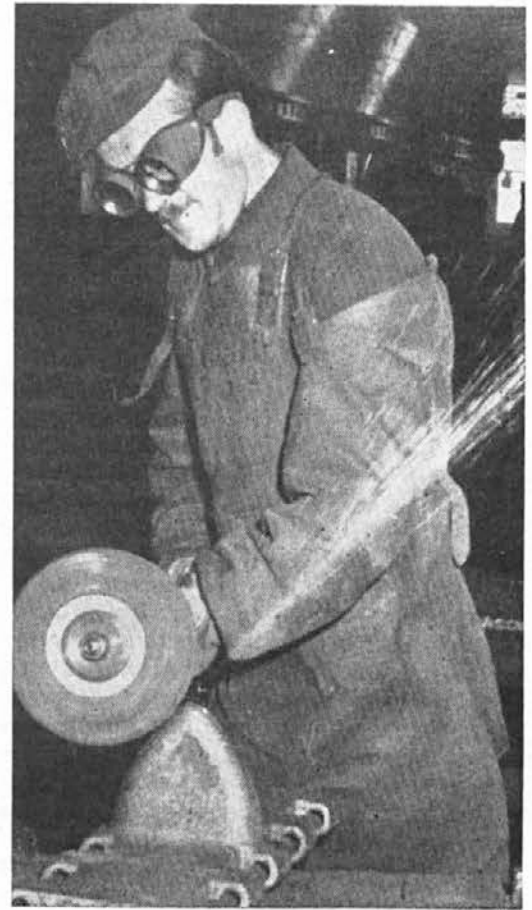
Iz navedenega je razvidno, da je nastala na določeni stopnji razvoja proizvodnje neobhodna potreba po proučevanju in analiziranju tržišča. Nadalje je ugotovljeno, da so se večali stroški prodaje, kolikor se je večal fizični obseg proizvodnje in je rasla produktivnost. Znan danski ekonomist je po večletnem znanstvenem delu dokazal zakonitost tega pojava na primerih v več državah, ki so karakteristične za dokazovanje te tendence.

V naši državi se šele zadnja leta opaža intenzivnejše delo pri proučevanju in analiziranju tržišča, kar je vsekakor posledica naglega razvoja industrije, ki ima za posledico povečano konkurenco med domačimi proizvajalci, vpliv uvoženega materiala, povečanje kupne moči potrošnikov itd., kakor tudi dejstvo, da je potrebno tudi v socialističnem družbenem redu ugotavljati potrebe in želje državljanov. Če vemo, da je teoretična obdelava metod proučevanja tržišča še razmeroma mlada (vsega nekaj desetletij) ter da se v industrijsko razvitih državah še vedno izpopolnjuje, potem lahko ocenimo pomen te naloge v naši državi. Poleg tega obstajajo tudi težave pri izkoriščanju izkušenj kapitalističnih držav, ker morajo biti oblike in metode povečanja tržišča vsklajene s samo državno ureditvijo, kar pa se v tem primeru bistveno razlikuje. S tem ni rečeno, da se v ničemer ne moremo poslužiti tujih izkušenj, vendar mora biti težišče dela tudi na tem področju proučevanje naše stvarnosti in izgraditev sistema, ki bo našim razmeram najbolj primeren.

Proučevanje tržišča v črni metalurgiji

Ko smo si ogledali v osnovnih potezah vlogo in značaj proučevanja in analize trga v pogojih naglo se razvijajočega celotnega gospodarstva, si pogledimo na kratko še problem te službe in njene značilnosti v naši panogi, to je v črni metalurgiji. Tu moramo takoj ugotoviti, da ne obstaja skoraj nikaka, niti domača niti tuja literatura, ki bi obdelovala to področje. Vsa literatura namreč razlaga splošne principe in metode proučevanja in analize tržišča, ki veljajo za vse gospodarstvo. Iz teh splošnih metodoloških smernic lahko ugotovimo le principieline razlike pri postopku analiziranja tržišča blaga za široko potrošnjo in blaga bazične industrije.

Za črno metalurgijo prevladuje mišljenje, da je posebno komplicirano področje

Pravilna zaščita — malo nezgod

Država	Stroški proizvod.	Stroški prodaje
Proizvodnja manualna	95 %	5 % (zaostale države)
Italija	70 %	30 %
Zahod. Evropa	50 %	50 %
ZDA	40 %	60 %
Avtomatizacija	20 %	80 % (predvideno po izkuš.)

Motiv iz vročih obratov

za to komercialno dejavnost, in sicer zaradi značaja te panoge, ki ga ima v gospodarstvu kot bazična industrija in zaradi specifičnosti njenega sortimenta.

V svojem članku »Proučevanje tržišča v bazičnih industrijah — pregled sektorja železnih in jeklenih proizvodov«, pravi H. Montandon, predsednik komiteja za železo in jeklo evropske organizacije za ekonomsko sodelovanje, naslednje:

»Metodo vzorčenja tržišča uporabljajo danes vedno vodstva podjetij, ki proizvajajo blago za široko potrošnjo, predvsem ona, ki proizvajajo za široko potrošnjo standardnih oblik. V sektorju železarske in jeklarske industrije je situacija popolnoma drugačna, ker obravnavamo tu bazično industrijo, ki se znajde na tržišču z zelo komplicirano strukturo. Vse, kar izide iz železarn, smatrajo proizvajalci za gotovo blago, potrošniki pa gledajo drugače. Večina smatra železarske proizvode za polfabrikate ali surovine. V praksi imamo namreč zelo malo železarskih proizvodov, kot na primer železniške tračnice, ki ostanejo v teku svoje potrošnje v oni obliki, v kateri so zapustile železarno. Vsi ostali proizvodi, ki pa predstavljajo znatno največji del od skupne proizvodnje železarn, pa se nadalje predelujejo v eni ali več faz, preden dobijo obliko, v kateri se uporabljajo. Ko zapusti proizvod železarno, preide preko več rok, preden pride do končnega potrošnika. Glede na to zelo komplicirano strukturo in različno število predelovalnih podjetij in trgovcev, ki odvajajo industrijo železa in jekla od njenega pravega tržišča in ki zasenčujejo to tržišče, je zelo težko izdelati celo srednjeročno predvidevanje glede razvoja prodaje železa in jekla.«

Glede razlik, ki nastajajo med metodami proučevanja tržišča glede na to, ali

proučujemo blago za široko potrošnjo ali pa kapitalne dobrine, poudarja dr. Kapferer, direktor hamburškega arhiva za svetovno gospodarstvo, da nastane važna razlika zaradi dejstva, da proučevanje splošnih ekonomskih medsebojnih odnosov (kot so na primer nacionalna proizvodnja, novo ustvarjena vrednost v proizvodnji, proporcije med dohodki in hranilnimi vlogami, stopnje investiranja itd.) igra znatno večjo vlogo pri prodaji blaga kapitalnih dobrin, kot pa blaga za široko potrošnjo. Današnje uradne statistike so dovolj obsežne, da nudijo v tem pogledu zanesljive podatke. Druga razlika med metodami sloni na dejstvu, da obstaja na področju potrošnje kapitalnih dobrin manj kupcev, ki so pa veliko močnejši, kot je to primer pri kupcih blaga široke potrošnje. Nadalje kupujejo kupci kapitalnih dobrin znatno racionalneje kot kupci široke potrošnje.

Te ugotovitve pa nas ne smejo prestrašiti, da bi zanemarili to važno področje komercialne dejavnosti. Že sama družbena ureditev naše države ustvarja boljše pogoje za delo na tem področju, kot so pogoji v kapitalističnih državah, od koder izhajajo te ugotovitve. Kljub temu, da ima tudi v teh državah proizvodnja že družbeni karakter in da je delovanje posameznih privatnih lastnikov podjetij omejeno z državno kontrolo in z organizacijo planiranja v okviru kartelov in trustov, še vedno njen privatni karakter moti učinkovito kontrolo tržišča. Zato se v njihovih strokovnih knjigah, ki obdelujejo tržišča, še vedno slišijo za nas tuje metode, kot so na primer: gospodarska špijonaža, tajne informativne točke na določenih potrošniških področjih itd. Iz tega razloga se pri planiranju investicij na področju proizvodnje industrijske robe prenese proučevanje tržišča na končne potrošnike in na podjetja, ki proizvajajo isto blago. Konkurenčna podjetja analizirajo samo s stališča vpliva njihovega podjetja na tržišče tistega blaga in njihove perspektivne namene. Tak način zbiranja najvažnejših podatkov za investicijsko delavnost pripelje zahodne ekonomiste do ugotovitve, »da je planiranje potrošnje jekla možno le za krajša obdobja, največ za dve leti vnaprej.«

Sistem planskega usmerjanja razvoja v naši državi omogoča črni metalurgiji kot bazični industriji, da se v pogledu orientacije lažje prilagodi nalogam, ki jih pred njo postavi družbeni plan, vendar še vedno ostane problem pravilne in pravočasne konkretizacije te naloge v obliki odreditve sortimenta proizvodnje, ki pa je, kot nam je znano, izredno kompliciran.

Pri analiziranju potreb jekel do leta 1970 se je delovna grupa UJŽ posluževala predvsem naslednjih virov:

statističnih podatkov o proizvodnji in potrošnji jekel v SFRJ, statistike zunanje trgovine SFRJ,

anket, ki so jih izvedli pri potrošnikih jekel UJŽ in posamezne železarnice,

podatkov, ki so jih zbrale železarnice ob direktnih stikih s potrošniki in posameznimi poslovnimi združenji,

statistik o proizvodnji in potrošnji jekla v posameznih državah.

Podatki Statističnega zavoda SFRJ so na tem področju dokaj skopi. Povedo nam le količine proizvedenega jekla. Razmeroma precej podatkov o proizvodnji in po-

trošnji jekel ima UJŽ. Iz teh podatkov lahko vidimo gibanje proizvodnje in potrošnje po posameznih bilančnih grupah in vrstah potrošnikov. UJŽ razpolaga za več let s podatki o proizvodnji posameznih vrst surovega jekla. Na žalost pa nam ti podatki ne povedo, v kakšne proizvode je bilo predelano to surovo jeklo in kdo ga je potrošil. Tudi podatki, s katerimi razpolagajo posamezne železarnice, niso tako obdelani, da bi nam nudili kaj več kot podatki UJŽ.

Statistika zunanje trgovine SFRJ nam pove, koliko jekel smo izvozili in koliko uvozili. Nomenklatura, po kateri zbira ta statistika podatke, se znatno razlikuje od nomenklature, po kateri zbiramo podatke v UJŽ in železarnah, zato je težko primerljiva. Zelo malo pa nam ti podatki povedo tudi o sortimentu in to tako po dimenzijskem kot po namenu uporabe.

UJŽ in posamezne železarnice razpisujejo vsakih nekaj let ankete o potrebah posameznih sortimentov jekla. Tako zbrani podatki so dragocen vir, ki nam dobro služi za razne analize. Podatki so zbrani po nomenklaturi, ki nam da dober vpogled v sortiment potreb trga. Anketni podatki so nam zanesljiv vir, če jih predhodno strokovno ocenimo. Često se namreč dogaja, da posamezen potrošnik iz raznih razlogov ne navede realnih potreb ali potreb ne izrazi v odgovarjajočih grupah. Predvsem kritično je potrebno oceniti potrebe grostov. Tržišča teh se namreč medsebojno prepletajo, poleg tega pa često vsebujejo tudi potrebe direktnih potrošnikov, ki so že sami prijavili svoje potrebe. Dosedanje izkušnje pri uporabi podatkov iz anket nam povedo, da nam dajo podatki ankete zelo verno sliko potreb ob izdelavi ankete in za dobo 2 do 3 let. Podatki za daljše obdobje so bili navadno podcenjeni. S tem dejstvom moramo pri anketi računati, saj anketiranci navadno nimajo izdelanih svojih perspektivnih planov razvoja, poleg tega pa anketa ne zajame novo zgrajenih podjetij.

Najbolj zanesljivi podatki so seveda oni, ki jih zberemo ob stikih z našimi kupci. Od kupcev lahko dobimo odgovore na vsa vprašanja, realnost teh odgovorov pa lahko takoj ocenimo. Slaba stran tega načina pa je seveda v tem, da je tak način zbiranja podatkov dolgotrajen in da mora imeti oni, ki zbira podatke, na razpolago dovolj strokovnega kadra. Ob takem zbiranju podatkov pa često ugotovimo, da posvečajo potrošniki plemenitih jekel v svoji proizvodnji premalo pozornosti ekonomičnosti izbire odgovarjajočih vrst jekel. Vse preveč je pri naših potrošnikih še zakoreninjena miselnost, da morajo za vsak proizvod uporabiti najvišje legirano in istočasno najdražje jeklo. Najbolj pogost je ta primer pri potrošnikih orodnih jekel. Zato ugotavljamo ob analizah prijavljenih potreb, da so znatno precenjene potrebe brzoreznih jekel in ostalih visoko legiranih jekel, podcenjene pa so potrebe nizko legiranih, predvsem orodnih jekel. Ker bodo novi gospodarski ukrepi med drugim prisilili proizvajalce tudi k ekonomični porabi reprodukcijskega materiala, moramo ob analiziranju potreb računati tudi s tem dejstvom.

Predvsem za primerjanje realnosti zbranih podatkov na domačem trgu ter za ugo-

taavljanje zakonitosti trendov potrošnje nam koristno služijo podatki o proizvodnji in potrošnji jekel v ostalih državah. V razni strokovni literaturi, koledarjih in statistikah lahko najdemo vrsto podatkov o proizvodnji in potrošnji jekel v posameznih državah. Ti podatki so navadno razčlenjeni po nomenklaturi, ki nas zanima. Uporabnik teh podatkov pa mora dobro poznati sistem zbiranja podatkov v posameznih državah, saj je pogost primer, da predvsem pri plemenitih jeklih razvrščajo posamezne države iste vrste jekel v različne grupe. Ob primerjanju podatkov posamezne države pa moramo seveda primerjati tudi gospodarsko razvitost te države ter upoštevati količine jekel, ki jih posamezna država uvozi oziroma izvozi.

Dobljeni podatki iz teh virov nam služijo za proučevanje trga na naslednjih področjih:

1. študij tržišča:
 - potrebe tržišča,
 - področje prodaje in kvote prodaje,
 - absorpcijska sposobnost tržišča,
 - tendenca in konjunktura tržišča;
2. študij izdelkov:
 - prikladnost izdelkov za potrošnika,
 - nove uporabnosti,
 - zamenjava izdelkov z novimi izdelki,
 - dopolnitev sortimenta in
 - embalaža;
3. študij potrošnika:
 - identifikacija potrošnika in kupca,
 - ugotavljanje značilnosti potrošnika in kupca,
 - ugotovitev navad, okusa, želja, itd.;
4. študij distributivnih poti:
 - poti prodaje,
 - prodajni efekti,
 - prodajna organizacija;
5. študij cen:
 - kalkulativne cene,
 - cene na tržišču;
6. študij konkurence:
 - ugotavljanje konkurentov,
 - odkrivanje osnovnih karakteristik konkurentov (kapacitet, poslovne in prodajne politike, sortimenta, kakovosti, cen konkurentov, politiko investiranja, itd.);
7. študij publikacij:
 - publikacijsko sredstvo,
 - publikacijski stroški in efekt.

Zavedati se moramo, da se vrše na vseh navedenih področjih stalne spremembe, zato moramo tako zbrane podatke stalno dopolnjevati, odvisno seveda od konkretnih potreb prodajne službe v podjetju.

Koliko plemenitega jekla potrebuje SFRJ

Razumljivo je, da na tem mestu ne moremo dati odgovora na vsa navedena vprašanja za vse vrste jekel. Bilo bi preobširno navajati tudi vse podatke, na podlagi katerih je prišla delovna grupa, ki je izdelala analizo trga za plemenita jekla pri UJŽ, do svojih ocen in potreb po plemenitih jeklih na našem trgu. Zato se seznanimo le z odgovorom, ki ga je dala ta grupa na vprašanje, koliko in katere vrste jekel bo potrebovala naše tržišče leta 1970.

Proizvodnja jekel je v naši državi slabo razvita, saj znaša le okoli 87 kilogramov na

prebivalca. Če vemo, da znaša danes svetovna proizvodnja okoli 120 kilogramov na prebivalca, potem lahko ugotovimo, da smo na tem področju še dokaj zaostali. Zaradi

tako nizko razvite proizvodnje jekla moramo seveda še znatne količine jekla uvažati (leta 1964 smo uvozili preko 600.000 ton valjanih in kovanih jekel).

jalec plemenitih jekel. Res je, da zadnja leta tudi ostale železarnarne povečujejo proizvodnjo plemenitega jekla, vendar smo leta 1964 še vedno proizvedli 32,8 % plemenitega jekla od skupne proizvodnje plemenitega jekla v SFRJ (leta 1956 je znašal procent še 55,6). V grupi plemenitih jekel pa smo proizvedli od skupne proizvodnje plemenitega jekla v SFRJ: ogljikovih plemenitih jekel 37,2 %, plemenitih nizko legiranih jekel 28,8 % in plemenitih visoko legiranih 69 % (leta 1956 še 92,5 %).

Iz tabele 2 je razvidno, da smo sicer iz leta v leto napredovali v proizvodnji plemenitih jekel, da pa je bilo to napredovanje znatno počasnejše kot v ostalih železarnah. Z dobro polovico plemenitih jekel od skupne proizvodnje nikakor ne moremo biti zadovoljni, temveč bomo morali v prihodnjih letih ta procent znatno dvigniti.

Med jugoslovanskimi železarnami nam bo morala tudi v bodoče pripadati vodilna vloga v proizvodnji plemenitih jekel. Predvsem bomo morali povečati proizvodnjo orodnih jekel, ki naj bi bila naš osnovni program.

Glede na dosedanje izkušnje in vlogo, ki naj bi jo naša železarna zavzemala po rekonstrukciji, predvidevamo, da bi morala leta 1970 dati našemu trgu naslednje količine plemenitega paličastega jekla:

1. plemenita ogljikova jekla:

a) konstrukcijska	6.000 ton
b) orodna	4.000 ton

2. plemenita legirana jekla:

a) konstrukcijska	30.650 ton
b) orodna	10.000 ton
c) za kroglične ležaje	7.000 ton
č) brzorezna	2.350 ton

d) nerjaveča in ognjeodporna	4.000 ton
Skupaj:	64.000 ton

Prehod na tako zahteven sortiment vsekakor ne bo lahek, zato pa je naloga nas vseh, da se mu pričnemo čimprej približevati.

STRUKTURA PROIZVODNJE SUROVEGA JEKLA PO STOPNJI LEGIRANOSTI V SFRJ (v %)

Vrsta jekla	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Surovo jeklo — navadno	86,1	67,8	59,5	57,6	55,0	47,6	41,1	39,6	34,2
Surovo jeklo — kvalitetno	10,7	27,7	36,7	35,2	38,9	43,8	51,4	51,3	54,5
od tega:									
a) ogljikovo	—	—	94,1	93,8	94,8	65,1	76,0	74,0	78,0
b) nizko legirano	—	—	5,9	6,2	5,2	34,9	24,0	26,0	22,0
Surovo jeklo — plemenito	2,7	3,7	3,4	5,5	4,6	6,9	5,7	7,0	9,3
od tega:									
a) ogljikovo	13,7	36,7	32,7	47,4	37,5	54,1	31,3	29,1	17,9
b) nizko legirano	72,0	54,8	58,3	45,7	53,9	42,3	63,0	63,8	75,8
c) visoko legirano	14,3	8,5	9,0	6,9	8,6	3,6	5,7	7,1	6,3
Jeklo za jekleno litino	0,5	0,8	0,4	1,7	1,5	1,7	1,8	2,1	2,0
Skupaj:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Podatki v tabeli 1 nam povedo, da smo od leta 1956 do 1964 znatno spremenili strukturo proizvodnje surovega jekla. Znatno smo povečali proizvodnjo kvalitetnih in plemenitih vrst jekel. Procent porasta proizvodnje kvalitetnih jekel ni popolnoma realen. Po novi razvrstitvi uvrščamo med kvalitetna jekla večje število jekel, ki smo jih prej uvrščali med navadna. Poleg tega ni realen tudi ekonomski vpliv, ki je vplival na tako povečano proizvodnjo kvalitetnih jekel. Cene jekel so namreč že vsa leta maksimalne ali pa pod kontrolo, zato so železarnarne stremele za tem, da so povečale proizvodnjo dražjih jekel, zaradi deficitarnosti jekel na trgu pa so bili potrošniki čestokrat prisiljeni kupovati ta jekla kljub temu, da bi v svoji proizvodnji lahko uporabili navadna jekla.

Procent porasta proizvodnje plemenitih jekel je realen. Kljub tolikšnemu porastu pa še vedno ne krijemo potreb trga, zaradi česar moramo še vedno uvažati znatne količine plemenitih jekel, predvsem orodnih. Na podlagi analize trga kakor tudi podatkov v proizvodnji plemenitih jekel v ostalih državah, je delovna grupa ocenila, da bi morala znašati proizvodnja plemenitih jekel 9 % od skupne proizvodnje jekla. Od tega procenta naj bi odpadlo 7,7 % na valjane, 0,8 % na kovane in 0,5 % na lite proizvode.

Na podlagi raznih študij strokovnih združenj in svetov cenimo, da bo znašala potrošnja proizvodov iz jekla do leta 1970 okoli 3.350.000 ton. Od tega naj bi domače železarnarne proizvedle okoli 2.500.000 ton, uvoz se ceni na 1.000.000 ton, izvoz pa na 150.000 ton. Če preračunamo potrošnjo jeklenih proizvodov s povprečnim izplenom 72 %, dobimo potrošnjo surovega jekla v višini 4.420.000 ton. Pri uporabi 7,7 % na odnos potrošnje plemenitega surovega jekla za izdelavo valjanega sortimenta proti celokupni potrošnji surovega jekla, dobimo, da bo znašala leta 1970 potrošnja okoli 340.000 ton surovega žlahtnega jekla, ali pri izplenu 66 % okoli 224.000 ton valjanih proizvodov.

Iz analize potrošnje ugotovimo, da se troši okoli 74 % od skupnega sortimenta valjanih proizvodov v obliki profilov, kar znaša okoli 166.000 ton. Na podlagi analiz potrošnje posameznih vrst jekla ceni ome-

njena delovna grupa, da bo znašala leta 1970 minimalna potrošnja, kot sledi:

1. plemenita ogljikova jekla:

a) konstrukcijska	40.000 ton
b) orodna	4.000 ton

2. plemenita legirana jekla:

a) konstrukcijska	87.650 ton
b) orodna	11.000 ton
c) za kroglične ležaje	15.000 ton
č) brzorezna jekla	2.350 ton

d) nerjaveča in ognjeodporna	6.000 ton
Skupaj:	166.000 ton

Koliko plemenitega jekla bomo proizvedli v naši železarni?

Naša železarna se po količini proizvedenega jekla uvršča med manjše železarnarne, saj smo leta 1964 sodelovali le s 5,3 % pri skupni proizvodnji surovega jekla v SFRJ. Znatno važnejšo vlogo pa igra kot proizva-

STRUKTURA PROIZVODNJE SUROVEGA JEKLA PO STOPNJI LEGIRANOSTI V ŽELEZARNI RAVNE (v %)

Vrsta jekla	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Surovo jeklo — navadno	17,5	28,7	20,4	4,5	1,7	1,4	0,9	0,6	0,3
Surovo jeklo — kvalitetno	37,2	26,7	25,2	19,4	17,6	22,3	16,7	13,5	20,7
od tega:									
a) ogljikovo	—	—	36,4	48,3	42,6	53,8	30,3	39,9	66,5
b) nizko legirano	—	—	63,6	51,7	57,4	46,2	69,7	60,1	33,5
Surovo jeklo — plemenito	45,3	44,6	54,4	51,2	55,7	48,4	53,1	57,8	56,5
od tega:									
a) ogljikovo	17	21,5	25,7	19,7	23,3	34,3	32,5	28,6	20,3
b) nizko legirano	59,5	59,7	61,2	60,9	58,1	53,3	54,1	56,1	66,5
c) visoko legirano	23,6	18,8	13,1	19,4	18,6	12,4	13,4	15,3	13,2
Jeklo za jekleno litino	—	—	—	24,9	25	27,9	29,3	28,1	22,5
Skupaj:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Ni potrebno

Victor Hugo ni nič kaj rad videl, če so ga imeli za starega, vse dokler ni že globoko ostarel. Ko se je v jeseni življenja vozil v poštni kočiji, je neka dama opazila, da nima sedeža in je zato rekla hčerki:

»Vstani, ljubi otrok, in prepusti svoje mesto staremu gospodu!«

Hugo je ni nič kaj ljubeznivo pogledal in v veliko zabavo sopotnikov in znancev dejal:

»Ni potrebno, dragi otrok! Reci svoji ljubeznivi babici, da še nisem tako star, da ne bi mogel stati!«

Janez Strah:

Zakaj in kako smo v letu 1964-65 organizirali večerno politično šolo

Razvoj naše družbe, vsesplošnega življenja in še posebno sistema samoupravljanja je bil v zadnjih letih tako nagel, da smo v tem pogledu prav gotovo dosegli zavidljive uspehe. Zato ni čudno, da vse te procese, ki se porajajo iz dneva v dan, ni nič kaj lahko aktivno spremljati in dojemati, še posebno ne, če se sami ne izpopolnjujemo preko vseh mogočih institucij, literature in informacij, ki so nam na razpolago.

Za nami je obdobje, ki je točno začrtalo pot razvoja naše družbe, prav v tem času pa se pripravljajo predlogi, ki bodo imeli daljnosežne posledice za pogoje življenja vseh delovnih ljudi pri nas. Jasno je, da bo uspeh v poglobljenem gospodarskem življenju, ki sloni predvsem na sistemu samoupravljanja, dosežen le takrat, če bomo gospodarske in druge ukrepe vsi delovni ljudje pravilno razumeli, jih do potankosti dojeli in jih seveda tudi izvajali preko naših organov družbenega in delavskega samoupravljanja.

Če hočemo vse te zadeve pravilno razumeti in jih čim hitreje izvajati v življenju, se moramo na ta ali oni način učiti in si izpopolnjevati znanje. Za dopolnjevanje družbeno ekonomskega, političnega in vsesplošnega znanja (to je po mojem mnenju osnovni pogoj za vsakega, ki hoče v korak z razvojem našega življenja), imamo pri nas več metod, oblik in institucij. Vsekakor je v naši komuni ena izmed važnih ustanov

delavska univerza, ki nudi našim delovnim ljudem preko sodobnih metod izobraževanja različne oblike dodatnega izpopolnjevanja. Ta ustanova skrbi za sistematično izobraževanje aktivnih in drugih ljudi v raznih organizacijah in samoupravnih organih in za tiste, ki se bodo v te organe še vključili.

Preko različnih oblik, metod in sistemov izobraževanja skuša pomagati našim delovnim ljudem odpraviti razne napake in nepravilnosti, na drugi strani pa usposablja občane za hitro reagiranje na vse pojave, ki se pri tako razgibanem življenju pojavljajo. Delavska univerza zato že nekaj let sistematično in temeljito proučuje tak sistem družbeno ekonomskega, političnega in ostalega izobraževanja, ki bo kar najbolj neposredno prilagojen konkretnim razmeram v naši občini. V nadaljevanju razprave se bom od številnih oblik izobraževanja, ki jih organizira delavska univerza, omejil le na večerno politično šolo, ki je delovala v sezoni 1964/65.

Program šole

Organizatorji šole smo si v osnovi zadali nalogo, da organiziramo tako večerno politično šolo, ki bo življenjska za naš kraj, da bo organ s takimi metodami dela, ki raziskujejo položaj naše komune, naših delovnih organizacij, odnose, pojave, probleme itd. Jasno je, da pri takem šolanju

ne sme iti samo za teoretično raziskovanje in nakazovanje določenih pojavov, temveč predvsem za raziskovanje in odkrivanje problemov kraja, organizacije, društva delovnega kolektiva, delovnega mesta in okolja delovnih ljudi, pri čemer se mora poskušati posredovati tudi rešitve za odpravo raznih nepravilnosti, ki se pojavljajo pri vsakdanjem delu in v življenju.

Pri tej vrsti izobraževanja delovnih ljudi gre predvsem za usposabljanje glede reagiranja na določene pojave pri delu na delovnem mestu oziroma pri delu samoupravnih in drugih organov. Zato je potrebno aktivnemu in drugemu kadru, ki se bo aktivno šele vključil in ki dela ali bo še delal v samoupravnih in drugih organih ter organizacijah, omogočiti nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje razsojanja, da ne pride do prepočasnega ocenjevanja določenih vprašanj, pojavov in problemov. Delovni ljudje se ne morejo dovolj izoblikovati samo skozi prakso, zato je nujno, da se jim omogočijo take izobraževalne oblike in metode, ki nudijo slušatelju življenjsko povezavo med praktičnimi pojavi ter teoretičnimi napotki.

Ta vprašanja so bila osnovna napotila za programiranje večerne politične šole, poleg tega pa smo pri programu upoštevali še več načel.

- Večerna politična šola mora slušatelje usposabljaati za družbeno aktivnost in za aktivno reševanje problemov na njihovem področju.
- Ta oblika izobraževanja ne sme biti klasično šolska, v njej ne sme biti preveč raznih zgodovinskih dejstev in pregledov in tudi ne preveč prenašanja osebnega mnenja.

Mogočno je zadonela pesem zmage

Foto: F. Kamnik

- Program mora biti izoblikovan ustrezno današnjim potrebam delovnega človeka, kolektiva, kraja in komune kot celote.
- Vsebina šole naj usmerja slušatelje h konkretnemu reševanju določenih problemov.
- Pri programiranju je treba upoštevati tak kompleks snovi, ki bo odgovarjal predvidenemu času iz razloga, da se teme ne podajajo preveč informativno.
- Podajanje snovi mora biti prilagojeno nivoju izobrazbe in znanju slušateljev, kajti za obiskovanje šole so se prijavi tako člani ZK kot tudi nečlani.
- Aktualni problemi v naši občini morajo biti glavni in osrednji vsebinski del šole — tvoriti morajo jedro podane snovi in razprav.
- V redni program šole se uvedejo tudi seminarske naloge, s katerimi bodo slušatelji analizirali v svojem okolju konkretne probleme in pojave ter podali svoja mnenja za odpravo napak in nepravilnosti.

Na osnovi gornjih postavljenih načel smo izdelali naslednji konkretni program za večerne politične šole:

Družbeno ekonomsko področje

1. Osnovne značilnosti ekonomskega in gospodarskega sistema pri nas:
 - povojna izgradnja našega gospodarstva,
 - plansko gospodarstvo,
 - družbena lastnina in upravljanje.
2. Gospodarjenje in njegovi rezultati:
 - proizvodnja in gospodarno izkoriščanje dobrin,
 - ekonomska merila uspehov proizvodnje,
 - organizacija dela, oblike združevanja delovnih kolektivov.
3. Tržišče in tržna politika pri nas:
 - trg in delovanje tržnih zakonitosti,
 - dopolnjevanje tržnih in planskih odločitev v našem gospodarstvu,
 - blagovno denarni značaj našega gospodarstva.
4. Načela delitve dohodka in osebnega dohodka:
 - delitev celotnega dohodka,
 - delitev po delu kot gibalna sila za povečanje proizvodnosti dela.
5. Potrošnja in investicije:
 - blagovni in skupni skladi v medsebojni odvisnosti,
 - osebna, splošna in investicijska potrošnja.
6. Perspektivni razvoj gospodarstva v naši komuni:
 - osnove komune,
 - problematika na raznih področjih v komuni,
 - perspektivni razvoj komune.
7. Družbeno ekonomski razvoj SFRJ:
 - svobodna in distributivna menjava proizvodov,
 - formiranje cen in plafonske cene,
 - integracija.

Družbeno politično in idejno področje

1. Socializem — svetovni proces:
 - gibalne sile družbenega razvoja,

- razvoj socializma in ostalih družbeno ekonomskih formacij.
- 2. Osnove politične ureditve SFRJ:
 - pravice in dolžnosti delovnih ljudi,
 - socialistična demokracija.
- 3. Osnovne značilnosti družbeno ekonomske ureditve SFRJ:
 - enotnost družbeno ekonomskega sistema,
 - delovne organizacije.
- 4. Osnovna stališča Jugoslavije do mednarodnih vprašanj:
 - mednarodni odnosi in protislovja v svetu,
 - miroljubna in aktivna koeksistenca nevezanih držav,
 - delovanje Jugoslavije v smeri miru in aktivnega sožitja.
- 5. Vloga subjektivnih sil v družbenem dogajanju:
 - kratek pregled delovanja KP in ZK,
 - vpliv subjektivnih sil.
- 6. Religija:
 - pregleden razvoj religije do krščanstva,
 - dialektični — zgodovinski materializem.
- 7. Kadrovanje in kadrovska politika:
 - pomen kadrovske politike za počutje delavca in produktivnost,
 - smernice za pravilno kadrovanje.
- 8. Vloga in pomen obveščanja v pogojih samoupravljanja.
- 9. Dopolnjeni zakon o delovnih razmerjih.

Tako sestavljen program je bil v celoti realiziran, absolventi šole pa so se o njem pozitivno izrazili.

Predavatelji

Ko je bil program sestavljen in sprejet, je nastalo vprašanje, kateri naši občani bi snov lahko podali tako, da jo bodo slušatelji dojemali in pravilno razumeli. Tak program, še posebno z vključenimi seminarskimi nalogami, o katerih bo govora pozneje, predstavlja pravzaprav nekaj prehoda od teoretično zgodovinskega šolstva na obravnavanje konkretne problematike, kar pa seveda predstavlja za predavatelje določeno preusmerjenost podajanja snovi. Tudi sestav slušateljev je že v začetku opozoril na to, da kandidati precej dobro poznajo ožjo in širšo problematiko, kar zahteva dobrega in široko razgledanega podajalca tematike, še posebno, ker smo že vnaprej pričakovali različno gledanje slušateljev na posamezna vprašanja in probleme.

Vse to nas je napotilo k taki izbiri predavateljev, ki poleg poznavanja vsestranskih problemov obvladajo tudi določeno teoretično znanje in so pedagoško usposobljeni. Iz končnih razprav s slušatelji smo lahko razbrali, da smo pri tem v pretežni meri uspeli, vsekakor pa bomo temu vprašanju v prihodnje posvetili še večjo pozornost, kajti ravno predavatelji so glavni nosilci vzgojno izobraževalnega dela šole in med drugimi činitelji najbolj prispevajo k uspehu šole.

Letošnji sestav predavateljev je bil dober tudi zato, ker so posamezniki pokazali visoko strokovnost, so aktivno vključeni v problematiko komune, imajo dovolj stika

s prakso in so tudi dovolj pedagoško usposobljeni. So v večini člani ZK in so vidni politični delavci v naši komuni, kar še posebej omogoča najtesnejšo povezavo teorije s prakso in splošnega s konkretnimi problemi.

Kadrovanje

Minula večerna politična šola je bila sestavljena iz dveh oddelkov, ki so ju sestavljali slušatelji iz različnih delovnih in ostalih kolektivov:

Oddelke v Mežici

Delovna organizacija	Skupno št.	Člani ZK	Zaposlitev del. usl. ost.
Tovarna rezalnega orodja	1	1	—
GG Gozdni obrat Ravne	1	1	—
GG Gozdni obrat Črna	2	1	2
Krajevna skupnost Črna	2	1	—
Stavbenik Prevalje	1	1	—
Ljudski magazin Mežica	1	—	1
LIO Mušenik	1	1	1
Rudniki in topil. Mežica	15	10	13
Krajevna skupnost Mežica	1	—	—
Postaja LM Mežica	1	1	—
Kmet. zadruga Prevalje	1	1	—

Oddelke na Ravnah

GG Gozdni obrat Ravne	1	1	1	—	—
Tovarna rezalnega orodja Prevalje	1	1	1	—	—
Tovarna LL Prevalje	1	—	1	—	—
Gradis Ravne	2	2	2	—	—
LIO Prevalje	4	1	4	—	—
Krajevna skupnost Ravne	1	1	—	1	—
Inštalater Prevalje	5	2	5	—	—
Dom železarjev Ravne	1	—	1	—	—
Železarna Ravne	19	19	15	4	—
Gimnazija Ravne	2	1	—	—	2
MIS Ravne	1	—	—	—	1
Postaja LM Ravne	2	2	—	—	2
Parna pekarna Prevalje	1	1	1	—	—

Iz razpredelnice je razvidno, da je iz našega kolektiva obiskovalo večerno politično šolo 19 slušateljev, kar je za tako veliko delovno organizacijo vsekakor premalo. Še bolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da je samo 15 obiskovalcev iz železarne tudi uspešno končalo šolo. Trije tovariši so bili iz šole zaradi slabega obiska predčasno izključeni (obiskali so v povprečju samo 27% predavanj), medtem ko eden zaradi izredno slabih odgovorov pri preverjanju znanja ni mogel zadovoljivo končati šole. Ostali obiskovalci iz našega kolektiva so bili v primerjavi z ostalimi slušatelji dokaj resni in so se aktivno vključili za čim boljši uspeh šole. Na testna vprašanja sicer niso najboljšo odgovarjali, so pa zelo dobro izdelali seminarske naloge in redno obiskovali tako predavanja kot tudi razprave o seminarskih nalogah. Glede na to, da niso končali šole vsi vpisani slušatelji, moramo biti v prihodnje bolj resni pri kadrovanju. Vsekakor bi morali upoštevati nekaj momentov, ko bomo zopet razpravljali, kdo naj v letu 1965/66 obiskuje to šolo.

Letošnje analize so pokazale, da upadanju slušateljev pred pričetkom šole in v času šolanja ni vzrok neprilagojenost programa niti slab učni proces oziroma organizacija šole.

Eden izmed vzrokov slabega kadrovanja je neupoštevanje preobremenjenosti slušateljev in delo v izmenah, če osnovne organizacije ZK in ostali organi, ki so kadrovali, niso v stanju ali se ne zanimajo za odstranjevanje vzrokov poznejšega slabega obiskovanja šole in nezadovoljivega učnega uspeha.

V letošnjem letu je bila nosilec kadrovanja idejna in kadrovska komisija pri občinskem komiteju ZKS, ki se je naslanjala predvsem na osnovne organizacije ZK ter na rudniški in tovarniški komiteje ZKS. Iz letošnjih izkušenj se kaže potreba, da pri kadrovanju morajo sodelovati tudi samoupravni in drugi organi, ker so zadosti zainteresirani za politično izobraževanje svojih kadrov. Vsi ti organi bi morali biti v bodoče bolj resni in ne tako površni pri sestavljanju predlogov, kot je bil primer v preteklem obdobju.

V prihodnje je treba upoštevati družbeno aktivnost kot merilo pri kadrovanju, individualno zainteresiranost kandidatov za to izobraževanje, perspektivnost kadra, zlasti mlajše člane ZK in take, ki so končali mladinsko politično šolo, pa tudi nečlane ZK, ki aktivno delajo v drugih družbeno političnih organizacijah in samoupravnih organih. Pri tem je treba še pripomniti, da morajo osnovne organizacije ZK in ostali nosilci kadrovanja s pripravljanim kandidatom pričeti pravočasno oziroma najpozneje en mesec pred pričetkom šole.

Delavska univerza predvideva v svojem programu, da se bo večerna politična šola v letu 1965/66 pričela v drugi polovici novembra z dopolnjenim programom iz leta 1964/65.

Seminarske naloge

Pri programiranju šole smo upoštevali predlog absolventov prejšnjih šol in tako vključili v redni program seminarske naloge. Vsako tako nalogo je obdelala skupina slušateljev, katerih skupni interes je bil v razglabljanju določenega problema. Da bi tako skupinsko delo čimbolj uspelo, so grupe delovale pod vodstvom predava-

telja — mentorja. Snov za tako delo so slušatelji jemali iz naslednjih področij:

- problematika krajevne skupnosti,
- problemi kadrovske politike,
- rezerve v gospodarski organizaciji,
- problemi v sistemu delitve osebnega dohodka,
- problemi v sistemu samoupravljanja,
- problemi investicij.

Naši slušatelji, to je slušatelji železarne Ravne, so obdelovali in analizirali probleme z vseh področij razen problemov krajevne skupnosti. Lahko rečemo, da so nekatera vprašanja raziskovali zelo resno in temeljito ter odkrili vrsto napak, ki jih še delamo na raznih področjih našega dela. Še prav posebno so opozorili na nepravilnosti v sistemu samoupravljanja, v katerih igrajo zelo važno vlogo subjektivne sile, od katerih je češče odvisno, ali je upravljanje resnično odraz hotenj in želja proizvajalcev ali pa so organi samoupravljanja samo formalni, ne glede na to, da so bili izvoljeni od pretežne večine proizvajalcev. Slušatelji so mnenja, da so organi samoupravljanja formalni takrat, če subjektivne sile v podjetju »spijo«. Pri tem navajajo: »Izhajajoč iz vloge delovnega človeka v sistemu samoupravljanja, je v metodi dela ZK treba ljudi spodbujati k čim samostojnejši aktivnosti ter krepiti njihovo osebno in družbeno odgovornost. Brez takega delovanja ni mogoče vplivati na razvijanje delavskega samoupravljanja.

Pri nadaljnji analizi uveljavljanja delavskega samoupravljanja slušatelji ugotavljajo, da še zdaleč ni dovolj, če smo sprejeli statut delovne organizacije in v njem načelno zapisali naloge in pravice organov delavskega samoupravljanja. Zmotno je namreč mišljenje, da se bo na osnovi sprejetega statuta odvijalo vse avtomatično in da smo s tem uredili tudi notranje medsebojne odnose med ljudmi, med organi upravljanja in sploh odnose v proizvodnji. Sprejetje statuta je šele začetek intenzivnega dela v sistemu decentraliziranega delavskega samoupravljanja.

Interes neposrednih proizvajalcev do soodločanja pri vseh dogajanjih je zelo velik in delovni ljudje ne gledajo na razne napake malomarno, kot to nekateri mislijo.

Delovni ljudje vsa dogajanja spremljajo z odprtimi očmi in često postavljajo vprašanja, zakaj se tako površno obvešča kolektiv o raznih dogodkih in spremembah, zakaj imajo delavski sveti obračunskih in delovnih enot pri obravnavi življenjsko važnih problemov le formalno vlogo; kje se prične in kje se neha delavsko samoupravljanje; zakaj za nekatere sprejete delavce komisija za sprejem samo formalno potrdi ta sprejem, zakaj kadrovska komisija včasih vrši samo razpise, o zasedbi delovnih mest pa se odloča mimo te komisije; zakaj naše odgovorne službe ne naredijo reda v počitniškem domu v Portorožu; zakaj se kadrovska služba ne formira tako, da bi jo lahko imenovali kadrovsko službo, zakaj predlogi za delavski svet podjetja niso tako pripravljani in utemeljeni, da ne bi prišlo na zasedanju do prerakanj itd., itd. Jasno je, da se ob takih še nerešenih vprašanjih marsikdo vprašuje, ali lahko govorimo o dejanskem poglobljenem delavskem samoupravljanju, o dejanskih samoupravnih organih, ali pa je to podobno že nekakšnemu izigravanju delavskega samoupravljanja.

Nekateri slušatelji so menili, naj bi organi samoupravljanja razpravljali tudi o vprašanju, ali ni pri nas morda preveč organov v tem sistemu. To misel so podkrepili z dejstvom, da se stvari, ki jih sprejemajo nižji organi, čestokrat ne sprejemajo na višjih samoupravnih organih, na katerih pride tudi do preglasovanj. Slušatelji pravijo, da nižji samoupravni organi, ki so neposredno v delovni enoti, situacijo bolje poznajo, zato ni prav, da neki drugi višji samoupravni organ predlog zavrne, ker dejansko stanje najmanj pozna. Tako delovanje centralnih samoupravnih organov je pravzaprav kršenje decentralističnega samoupravnega sistema predvsem zato, ker neposredni organ problem najbolj pozna in zato dá tudi predlog za rešitev. Za tako delovanje je krivo tudi dejstvo, da smo izdelali samo statut z načelnimi določbami, medtem ko smo pozabili na razna pravila organov samoupravljanja, iz katerih bi morale biti točno razvidne dolžnosti in pravice vsakega organa upravljanja prav v podrobnosti. To se pravi, da pri nas manjka razmejitev dela organov delavskega samoupravljanja.

Naši slušatelji so analizirali še vrsto drugih tehtnih problemov s področja investicij, notranjih rezerv, delitve osebnih dohodkov in podali svoje mnenje tudi o kadrovski politiki. In ker so to naši člani ZK, je nujno, da o teh stvareh razpravljajo na sestankih osnovnih organizacij ZK ter svoje zaključke posredujejo samoupravnim organom in vodstvu podjetja.

Naloge večerne politične šole

Ena izmed glavnih nalog šole je bila usposabljanje slušateljev za akcijo, zato smo tudi omenjeni program dopolnili s seminarskimi nalogami, s katerimi so slušatelji skušali analizirati določene probleme kar se da konkretno. Naslednja naloga je bila, da iz slušateljev organiziramo politično družbeni aktiv, ki razmišlja o konkretnih problemih, jih analizira in podaja svoja mnenja za rešitev.

Nekajletna praksa na tem področju je

Ravenska patrulja članov ZB se je udeležila slavlja na Poljani

jasno pokazala, da večerna politična šola ne daje zaželenih rezultatov, če je preveč teoretična in če v njej prevladuje politično izobraževalni koncept. Zato je bila naslednja naloga ta, da mora šola usposabljaati slušatelje za razumevanje in aktivno ureničevanje programa ZKJ in partijske politike na raznih področjih družbenega dogajanja. To se pravi, gre za splošno politično izobraževanje na eni strani in za usposabljanje politične aktivnosti pri reševanju konkretnih problemov na drugi strani. Za šolo je bila važna predvsem ta druga stran, iz katere izhaja naloga za usposabljanje slušateljev za delo v vodstvih družbeno političnih organizacij, organih samoupravljanja in drugod, usposabljaati slušatelje za politično akcijo in jim zato posredovati tisto znanje, ki ga slušatelj potrebuje za razumevanje in analizo družbenih pojavov, usposabljaati za uspešnejše družbeno politično delo in poglobljanje samouprave na vseh področjih, pomagati komunistom in drugim, da globlje spoznajo probleme na delovnem mestu, v delovni organizaciji, komuni in v nadaljnjem razvijanju naše družbe sploh.

Nekoč so kavarne propadale, ker ljudje niso imeli denarja, da bi zahajali vanje. Danes propadajo, ker ljudje trošijo svoj denar na zanimivejših krajih.

H. Butterweck

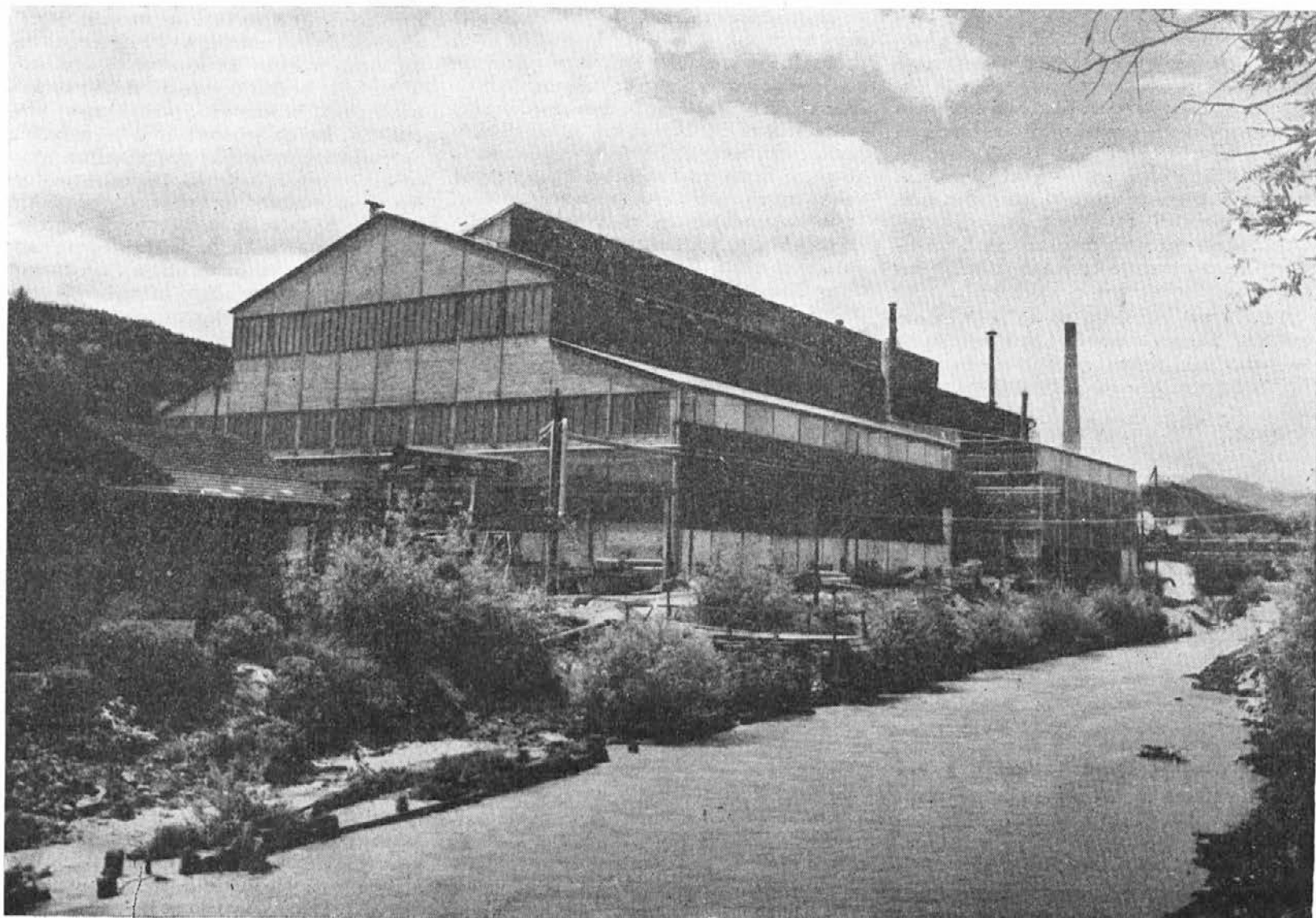
Inž. Janez Bratina:

Merjenje - okno v svet spoznavanja

V najširšem pomenu besede je merjenje primerjanje dveh velikosti, dveh vrednot. Lahko primerjamo dvoje sil na običajni tehtnici, lahko pa tudi merimo arhitektonsko skladnost ter harmonijo v prostoru nastopajočih predmetov. Merjenje izpolnjuje naša življenja: s to starobitno metodo opazovanja smo se naučili ločiti zrno od plevela, naučili smo se s pomočjo privzgojenega smisla za pravo mero spoznati in občutiti estetske vrednote, na podlagi smisla za mero smo si ustvarili etične norme. Pojmi pravičnost, poštenost, odkritost so nastali pri primerjavi različnih etičnih kvalitet, torej pri samem postopku merjenja. V zgodovini človeštva je **metrologija** (nauk o merjenju) dosegla zavidljiv razvoj. Že v sivi davnini ob nastanku narodov se je pokazala potreba po vrednotah, ki bi naj bile splošno priznane in spoštovane. Nastale so prve državotvorne ureditve, prve norme, standardi, prvi zakoni, ki mnogokrat niso niti napisani. Večkrat ne vemo, kdo so bili veliki metrologi, ustvarjalci velikih kvalitet, ki so hodili svoja osamljena pota. Spomnimo se samo Zeusove hierarhije božanstev; kdo jim je navdihnil smisel za ravnotežje življenja, za vsa ona merila, ki jih še danes spoštujemo in občudujemo?

Tehniki seveda smatramo, da je merjenje čisto naše področje in metrologija veda, ki se je rodila z nami. Če smatramo, da se naj metrologija bavi zgolj s fizikalnimi veličinami, potem je temu res tako. Danes je prodrta tehnika (z njo pa potreba po vsakovrstnih merjenjih) v naše vsakdanje življenje do take meje, da se tega več ne zavedamo. Že naše prvo srečanje s tem svetom — ob rojstvu — spremlja merjenje; naša prva izkaznica sta naša teža in dolžina. Te osnovne spoznavne »konstante« posameznika so še v kasnejših letih tako važne, da odločajo o tem, kdo bo na »pročelju« in kdo na »začelju«. Merimo povsod, merimo vse: hitrost, razdalje, maso, volumen, pretok, glasnost, svetlobo, merimo radioaktivnost, energijo, merimo čas — to čudno četrto dimenzijo prostora, ki povzroča, da se nam treznijo možgani in nam sivijo lasje.

Mnoge izmed zgornjih kvalitet so merili že naši praočetje. Imeli so čudovite enote: v vsakdanjem življenju so najbolj potrebovali mero za razdalje, težo ter površino. Če so rekli, da je ta pot dolga »dve fajfi tobaka«, je to pač pomenilo, da si prišel na cilj potem, ko si pokadil dve pipi tobaka. Nihče te ni vprašal, če si kadilec ali ne, če ima tvoja »fajfa« kapaciteto ene

Tako je bilo bolj slikovito, zdaj pa je bolj varno

bage tobaka ali več. Vsak je pač približno vedel, kakšna je taka razdalja. Nikogar ni prizadelo, če je prišel prej ali malo kasneje na cilj, saj so vsi vedeli, da vse poti vodijo v Rim. Bolj resna zadeva so bile enote za težo, volumen in površino, to je enote, ki so služile trgovini. Te so bile zelo zgodaj pod državno kontrolo. Že stari Grki in Babilonci so poznali inšpektorje, ki so kontrolirali mere in uteži. Enote teh veličin so bile vzete iz vsakdanje prikladne prakse; za dolžino palec, čevelj, seženj; za površino površinski — kvadratni čevelj, seženj (naša joha, oral), za volumen merica, pinta, polovnjak itd. Da bi poudarili nedotakljivost takšnih meril, so izbirali primerne osnove: debelina kraljevega palca je bil prapalec, dolžina njegovega čevlja pračavelj. S takimi osnovami je bila po svetu kompletna merska zmešnjava, samo nihče ni vedel zanjo, ker je vsak živel za svojo ograjo. Z razvojem trgovine in prometnih sredstev so se težave povečale, s še hujšimi problemi pa se je otepala porajajoča se naravoslovna znanost.

Poenotenje (unifikacija) merskih enot je izvedla šele francoska revolucija leta 1789, ko je ustavodajna skupščina predlagala Francoski akademiji, naj izdela projekt enotnega sistema mer. Projekt je vseboval definicije za dolžino, težo in čas, ki so temeljile na prirodnih vrednostih. Vse ostale enote so bile iz teh izvedene. Meter je bil definiran kot 40.000.000 del zemeljskega meridiana, kilogram kot teža 1 dm³ destilirane vode, sekunda pa kot 86.400 del srednjega sončnega leta.

Prvič v zgodovini je bila predvidena tudi decimalna delitev enot. Kot posledica te metrološke revolucije, ki se je sicer le polagoma uveljavljala, so se začele formirati ustanove kot Mednarodni biro za mere in uteži v Sevrésu pri Parizu (1872) s svojim mednarodnim organom — generalno konferenco za mere in uteži, ki je s svojo konvencijo o metru leta 1875 legalizirala metrski sistem pri vseh podpisnicah konvencije. Danes združuje konvencija že 36 dežel.

Težave pri merjenju pa so se s časom množile. Tako v znanosti kot v tehniki so se pojavljale vedno ostreše zahteve po točnosti, po vedno manjših tolerancah. Naprave za merjenje so se množile in izpopolnjevale. Pokazalo se je, da so osnovne enote — pramerila — nerodno postavljene. Geodeti so izmerili zemeljski meridian vsakokrat točneje. Jasno je, da se je s tem spreminjal po definiciji tudi meter. Tudi kilogram, definiran na 1 dm³ destilirane vode, ni povsod na zemeljski obli enako težak, temveč je njegova teža odvisna od zračnega pritiska, temperature itd. Točnost kilograma torej zavisi od točnosti merjenja drugih vrednosti. Kakšno razvojno pot so naredile definicije osnovnih veličin, se najlepše vidi na primeru metra, to je enote za dolžino. Prvotno definiran meter kot 40.000.000 del zemeljskega meridiana je zamenjala enostavna razdalja med dvema zareza prametra iz zlitine platiniridija (90 % platine, 10 % iridija). Sedma generalna konferenca leta 1927 je postavila naslednjo definicijo: »Enota dolžine je 1 m, ki je pri temperaturi 0 stopinj C definiran z razdaljo med dvema zareza na prametru, ko je ta pri normalnem zračnem pritisku podprt v vo-

doravni legi z dvema valjema premera najmanj 1 cm, ki sta oddaljena drug od drugega 571 mm. Debelina zarez je osem mikronov.« Prav ta debelina zarez je pozneje postala tako problematična, da je deseta generalna konferenca za mere in uteži leta 1954 sklenila, da so te črte na kopijah prametra (izdelanih jih je bilo 40) lahko tanjše. Težave pa se s tako definicijo niso nehale. Posebno neprimerno je tako definirano dolžino reproducirati, saj imamo dejansko samo en tak meter, ta pa je podvržen zobu časa in zgodovini. Če pariški prameter obesimo za en konec, se raztegne za 6,10⁻⁶ m, kar je seveda katastrofa. Zaradi vsega tega se je iskala in našla nova definicija metra, dolžine, ki bi se lahko vedno znova reproducirala in ki bi bila večna. Na enejski generalni konferenci leta 1960 je meter definiran kot dolžina, ki je enaka 1,650.763,73 valovnih dolžin valovanja, ki ga emitira atom kriptona 86 v vakuumu pri prehodu 2p₁₀ — 5d₅.

Take definicije enot so sicer zapletene in po njih ni prav lahko reproducirati enote same. Vendar je s tako definicijo valovnega metra mogoče izmeriti neko dolžino vsaj 100-krat točneje, kot je to omogočal prameter. Danes je tudi mogoče vedno znova realizirati prameter, kar je bistvena prednost novih definicij osnovnih mer.

Podobno razvojno pot so prešle tudi ostale osnovne enote za maso, čas in električni tok. Kot pri enoti za dolžino, se tudi tu teži za tem, da naj enote izhajajo iz najgloblji osnov narave same, iz najfinišje strukture materije ter iz njenih elementarnih zakonitosti. Ni namen, da bi tu navajali še preostale definicije osnovnih enot, pogledjmo rajši zgodovino merskih sistemov. Vsi tehniki se še spominjajo tako imenovanega MKS sistema (meter, kilogram, sekunda), ki pa je bil uporaben v glavnem samo za strojnike. Fizika je na veliko uporabljala CGS sistem (centimeter, gram, sekunda) in ga še danes uporablja predvsem v angleških deželah. Medtem je poizkušal rešiti elektrotehnike in fizike težav Gaussov simetrični sistem. Vendar je težave pri veličinskih in številčnih enačbah premagal šele racionalni absolutni Giorgijev MKSA sistem mer (meter, kilogram, sekunda, amper). Ta sistem je z izpopolnitvijo potrdila šele deseta generalna konferenca konvencije leta 1954 in ga določila za mednarodni sistem mer. Dodane so bile kot osnovne enote še enote za temperaturo ter za svetlobno jakost. Danes imamo torej šest osnovnih mednarodnih enot:

- za dolžino — meter,
- za maso — kilogram,
- za čas — sekundo,
- za termodinamično temperaturo — stopinjo Kelvina,
- za električni tok — amper,
- za svetlobno jakost — kandelu.

Vse ostale enote, ki nastopajo bodisi v fiziki, v kemiji, v specialnih tehn. strokah, v medicini, biologiji, astronomiji itd., so zgolj izvedenke osnovnih enot. Vse se dajo enosmiselno določiti iz zgornjih šestih. Ali je s tem številom razvoj zaključen, je težko prerokovati. Lahko rečemo le, da današnjemu stanju človeškega znanja zadostuje. Obstoječi merski sistem uporablja danes več kot polovica sveta. Njegova prednost ni samo v popolnosti temveč tudi

v tem, da je enostaven in preprost. To spoznavajo tako Angleži kot Amerikanci, ki se vztrajno pripravljajo na postopni prehod od svojega konservativnega in zaostalega sistema enot. Dovolj je, če gre človek enkrat v anglosaško trgovino, da vidi na lastne oči, kakšen postopek je potreben za obračun blaga treh jardov in dveh čevljev dolžine, če stane 1 jard 2 funta, 8 šilingov in 9 penijev...

Stvari, ki tarejo tehnika v vsakdanjem življenju, so v ustvarjanju, so v delu samem. Naj bo njegov trud usmerjen v povečanje obsega dela ali v kvaliteto dela, pri vsakem koraku se mu bo nastavilo vprašanje, kako ugotoviti in ponovno ugotavljati vrste in vrste činiteljev, ki s svojim vplivom odločajo o najbistvenejši stvari našega bivanja, o vrednosti dela. Treba je torej poznati in spoznavati — treba je meriti, meriti točno, natančno, meriti s primerno občutljivostjo.

Točnost meritve govori o tem, koliko se rezultat meritve ujema s stvarno vrednostjo. Relativna točnost je kvocient obeh parametrov, absolutna točnost pa je število, ki govori o razliki parametrov. Točnost je določena z merilno metodo, s fizikalnim principom, s konstrukcijo in umerjenjem instrumenta. Natančnost ali preciznost se kaže v tem, kakšne rezultate nam dajo ponovljene meritve. Čim bolj se rezultati ujemajo, tem natančneje so meritve. Zato rečemo: »Zadel si točno v tarčo,« in: »Ta puška je precizno orožje, ker se z njo da dobro zadeti.« Občutljivost instrumenta nam pove zgolj, kakšna sprememba merne vrednosti je zaznamljiva. Predstave o natančnosti meritev na splošno so zgrešene. V običajni praksi dosegamo relativne točnosti nekaj procentov, redkeje nekaj promil. Za doseg točnosti 10⁻⁶ je potreben ogromen laboratorijski aparat, kljub temu pa je že uspelo izmeriti čas oziroma frekvenco z relativno točnostjo 10⁻¹⁰. Bolj kot točnost in natančnost meritev nas preseñeča njihova občutljivost, obseg in območje. Danes merimo razdalje v svetlobnih letih ter v angströmih to je preko 30 velikostnih razredov. Merimo električne tokove od 10⁻¹⁶ amperov ali nekaj 100 elektronov na sekundo do 10⁵ amperov npr. v nevihtnih bliskih ali preko 20 velikostnih razredov. Mnoge veličine merimo neposredno z odgovarjajočimi napravami, še več pa je takih, pri katerih določamo parametre merjenja posredno preko nekih funkcijskih zakonitosti. Čistost kisika določamo s tem, da izmerimo plinski mešanici magnetno dielektričnost, to pa določamo s klasičnimi meritvami toka in napetosti. Pri metodi plinske kromatografije je čas, pri katerem se pojavljajo elementi mešanice, analitski faktor. Pri masni spektroskopiji so neposredno izmerjeni veličina, položaj in svetlost spektralnih črt. Polarografija kot mikroelektrokemijska metoda operira z elektrolitičnimi vrednostmi električnih tokov in napetosti. Ultrazvočne meritve temeljijo na merjenju časa odboja valov, podobno kot pri radio lokacijskih meritvah — radarju. Temperaturo lahko zaznavamo preko meritev pritiska, tega pa z uporabo piezoelektričnega efekta z voltmetrom. Hitrost ali pretok plinov in kapljev merimo s pomočjo diferenčnih tlakov itd. Merilnih metod je več kot naravnih zakonitosti, ki na njih temeljijo,

in v tej smeri merjenju niso postavljene nobene meje; te so postavljene občutljivosti in točnosti meritev. Spomnimo se samo na omejitve ločljivosti mikroskopov, na omejitve občutljivosti zrcalnih galvanometrov, pri katerih povzročajo nihanje molekul v samem merilnem sistemu nepremagljivo težavo. V splošnem je omejitev postavljena z osnovno karakteristiko merjenja. Pri vsakem merjenju zmotimo merjenec: z mikrometrom deformiramo merilni komad; z ampermetrom povzročimo v tokovnem krogu padec napetosti; s tem, da pogledamo molekulo ali atom, ga obstrelujemo s fotoni, da se delci pod tem vplivom obnašajo drugače kot sicer. Dve partikuli lahko ločimo le, če je naš osnovni meter krajši od njiju. To je osnova Heisenbergovi relaciji netočnosti.

Merjenje v procesni industriji predstavlja ponavljajoče se anketiranje, katerega rezultati so osnova usmerjanju in reguliranju proizvodnje. Čas, ki je potreben od običajne ankete pa do ukrepov — posledice te ankete, imenujemo odziv. Enak vrstni red in razmere imamo pri vsakršni regulaciji. Meritvam reguliranih veličin sledi obdelava prejetih podatkov (v regulatorju) z odločitvijo v obliki izhodnega povelja. Ta se prenese na izvršne organe, ki so s svojim dominantnim položajem in delazmožnostjo sposobni izpolniti vsako povelje. Taka samoupravna organizacija dela ni samo ideja tehnike, temveč je tudi princip našega vsakdanjega bivanja. Po teoriji regulacije je možno vsakokratno optimiranje sistema tako, da se s pravilnim izborom posameznih organov doseže le majhno odstopanje od zahtevane vrednosti. Odstopanja se praviloma pojavljajo v obliki oscilacij okrog ravnotežne lege.

Danes si ne moremo zamišljati proizvodnje, ki ne bi bila vodena s pomočjo celih nizov regulacij. Kompleksne enote regulacij, ki lahko samostojno vodijo celoten proizvodni proces in pri tem kontrolirajo tudi same sebe, upravljajo danes brez človekovega nadzorstva elektrarne, kemične tovarne, letala, vesoljske ladje itd. Take principe popolnoma samostojnega delovanja združuje avtomacija, ki nam obeta v prihodnosti tovarne, polne nenavadnih strojev, ki si bodo podajali proizvode brez pomoči človekove nerodnosti; tovarne, kjer bodo ljudje opravljali le delo danes premalo cenjenega vzdrževanja, izpopolnjevanja, konstituiranja.

Drugi otrok, ki mu je botroval princip merjenja in ki ga je ustvarilo hotenje človeštva, da bi postalo človeštvo, otrok, ki je bil posledica napore, kako ubežati naporom, je zajet s pojmom norma, standard. Po Kienzleju je norma enkratna rešitev postavljene naloge, rešitev, ki je vznikla iz pripravljenosti po zblizjevanju stališč, rešitev, ki je priznana v nacionalnem in mednarodnem merilu. Izoblikovanje in upoštevanje norm omogoča najširšo racionalizacijo pri vsakršnem ustvarjanju, omogoča neslutn dvig proizvodnje in takšno razbremenitev človeškega duha, da se temu še dolgo ne bomo privadili. Spomnimo se samo, da je normiranje v najožji povezavi z avtomatizacijo, z masovno proizvodnjo, in da le-ta povzroča pravo industrijsko revolucijo s histerično psihozo o tehniki kot povzročiteljici propada etičnih, estetskih in kulturnih vrednosti. Takšno

kratkovidno gledanje je posledica dejstva, da je tehnika našla v kratkem času nekaj generacij silne možnosti sprostitve notranje energije mas (kot da je Prometeju uspelo razbiti spono) in da prvega opoja svobode še ni zamenjala trezna zavest o tem, da je človek zgolj homo in da se pravi biti človek, biti človeški, da obstajajo tudi v življenju norme, ki so izšle iz stare, krute resnice o nujnosti sožitja med ljudmi.

Inž. Janko Gnamuš:

Nastanek in odstranjevanje razpok pri termični obdelavi orodja

V ciklusu izdelave orodja je termična obdelava ena od zadnjih operacij. Nastanek razpok pri termični obdelavi povzročajo velike stroške, ker se v ceno orodja vključuje tudi predhodna obdelava. Razpoke pri termični obdelavi se ne pojavljajo enakomerno, temveč iznenada, čeravno so vse mere pri postopku poostrene. Procent izmečka zaradi razpok se giblje v širokih mejah in je odvisen od oblike in dimenzije orodja, tehnologije obdelave in natančnosti njegovega izvajanja. Razpoke, ki nastanejo pri termični obdelavi, so različne ne samo po obliki in velikosti, ampak tudi po vzrokih nastanka. Za odstranjevanje napak je potreba podvzeti pravilne mere glede na nastanek in vrsto razpoke.

Pri termični obdelavi orodja nastanejo notranje napetosti različnih veličin, od katerih so najškodljivejše natezne napetosti, ki nastanejo v površinskih slojih orodja. Nevarnost je, da nastane razpoka, ki skrajša dobo trajanja orodja zaradi prehitrega utrujanja ali heterogenosti materiala.

Razpored in velikost teh napetosti sta odvisna od mnogih faktorjev. Zato v mnogih primerih ne odgovarjata nekemu pravilu. Namesto tlačnih napetosti na površini lahko nastopijo natezne napetosti. Razen tega, dokler imamo v površinskih slojih napetosti, lahko v notranjem sloju natezne napetosti povzročijo razpoke. V izjemnih

Pompoznost človeške ustvarjalnosti nas navdaja z občutkom vsemogočnosti in zdi se, da je v tehniki danes vse mogoče (naivnost mladoletnika). Ali ni vse to le posledica poznavanja, spoznavanja — merjenja? In če bomo znali kdaj uporabiti isto metodo spoznavanja na nas samih po starem grškem izreku — bomo mogoče našli v vsem neko skladnost ter globlji smoter.

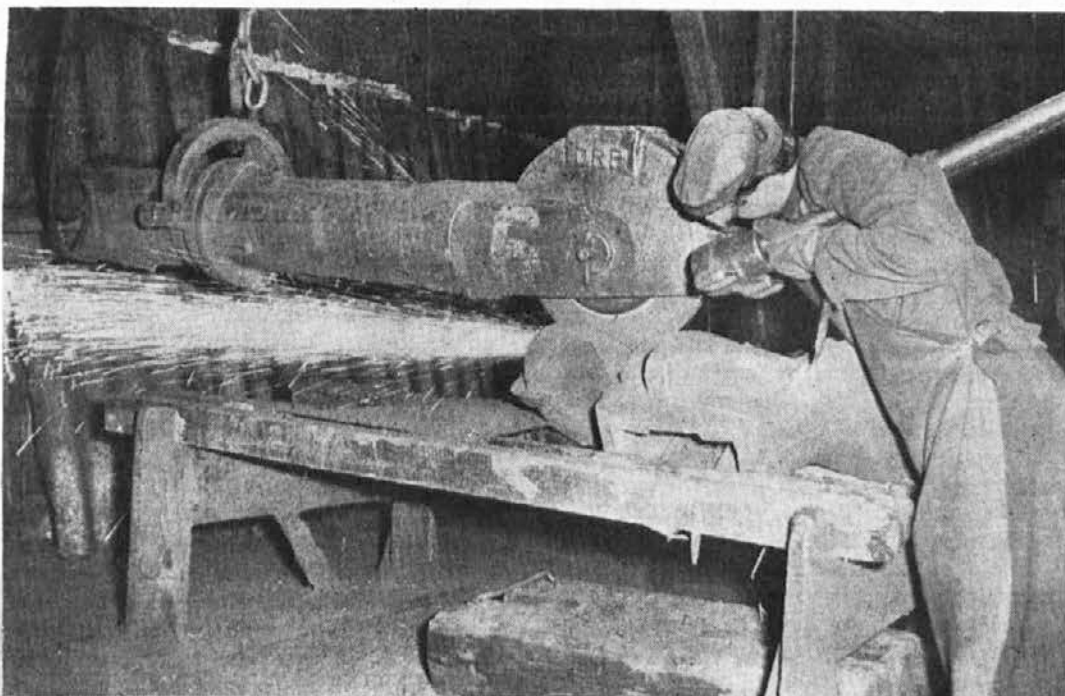
primerih nastanejo razpoke od tlačnih napetosti. Pri nesimetričnem razporedu notranjih napetosti pride do krivljenja orodja. Ravnanje orodja je zelo težavno, včasih popolnoma neuspešno, orodje se največkrat lomi. Iz vseh teh razlogov so notranje napetosti, ki nastanejo pri termični obdelavi, nezaželene in škodljive.

Notranje napetosti pri termični obdelavi nastanejo na osnovi dejstva, da so v kovini različni sloji, ki se pri segrevanju različno krčijo in širijo.

Kvalitetno okaliti orodje pomeni dobiti tako strukturo jekla, ki omogoča zahtevane mehanske in fizikalne lastnosti brez kakršnihkoli napetosti.

Sprememba hitrosti ohlajanja po preseku orodja ustvarja pogoje, pri katerih strukturne spremembe potekajo neenakomerno, kar je tudi vzrok nastalih notranjih napetosti. Pri kaljenju orodja v površinskih slojih prej nastane martenzitivna struktura kot v jedru. Površinski obroč z martenzitivno strukturo objema jedro, ki je še avstenitno.

Ko avstenit v jedru začne prehajati v martenzitivno, se širjenje jedra upira na močan zunanji obroč. Površinski sloji so pod vplivom martenzitivnih napetosti, jedro pa pod tlačnimi napetostmi. V orodju je to podobno, kot da bi v cev manjšega notranjega

Vsakdanji ognjemet v čistilnici

prečnika potiskali cilindri z večjim prečnikom.

Pri termični obdelavi orodja je skupen efekt različnih slojev materiala, ki dovede do pojave notranje napetosti, zelo kompliciran, ker se tu prepletajo mnogi faktorji, ki vplivajo na hitrost sprememb.

Vnaprej določiti razpored notranjih napetosti pri obdelavi različnih orodij je v večini primerov nemogoče. Pri nastajanju notranjih napetosti v orodju so prisotne vedno natezne in tlačne napetosti. Po zakonu statike morajo biti vse napetosti ravnotežne. Vsota natezних napetosti mora biti enaka vsoti tlačnih napetosti. Razpoke, ki nastanejo pri procesu termične obdelave, se razlikujejo po globini in razporedu. Razdelimo jih lahko v 5 osnovnih skupin.

Prva skupina razpok

Razpoke so globinske, začnejo se na površini orodja. So lahko vzdolžne, lahko pa tudi menjajo smer v odvisnosti od oblike orodja. Vzdolžne razpoke se pojavljajo na komadih, katerih dolžina je večja od premerov in debeline.

Tudi pri orodjih, ki imajo enakostrane oblike, razpoke režijo k vzdolžni smeri. Na sliki št. 1 je primer razpoke prve grupe na rezkarju iz brzoreznega jekla. Na površini rezkarja so razpoke v različnih smereh. Če se ta rezkar zlomi, bomo videli, da je smer razpoke vzdolž osi. Razpoke prve grupe se pojavljajo pri komadih, ki so popolnoma prekaljivi.

Pri orodjih po termični obdelavi imajo vzdolžne napetosti največjo velikost, a radikalne napetosti najmanjšo. Razpoke bi morale potekati od osnih napetosti. V tem primeru bi se razporedile pravokotno na os, pravzaprav bi vse potekale ob osi.

Druga skupina razpok

Te so notranje. Razlikujejo se od razpok prve grupe ne samo zaradi globine prodiranja, ampak zaradi razporeda. Razprostirajo se v glavnem v globini orodja. Ni izključena možnost prodiranja notranjih razpok na površino orodja. Te razpoke se imenujejo notranje zato, ker se začnejo od slojev, ki so blizu jedra in se samo zaradi krhkosti jekla razprostirajo do površine.

Na sliki št. 2 je prikazana razpoka, ki lahko nastane pri termični obdelavi.

Tretja skupina razpok

To so površinske razpoke, razporejene v globini 0,01—1,5—2 mm. Na površini imajo različno smer, ki ni vezana na obliko orodja in koncentracijo napetosti.

V odvisnosti od globine se različno pojavljajo na površini komada. Razpoke, ki gredo nekoliko stotink globoko, povzročajo na površini drobno mrežo. Pri povečanju globine razpoke se velikost mreže poveča, mreža je prekinjena; in končno pri globini 0,1 mm razpoke niso odrejene ali pa imajo vzdolžno smer.

Razpoke tretje skupine dobimo, če se iz kateregakoli vzroka na površini ustvarjajo interne napetosti, a kovina teh slojev ni sposobna prenesti take deformacije.

Razpoke tretje skupine se pojavljajo tudi pri hitrem zagrevanju, pri brušenju, pri tako imenovanem površinskem zažganju rezine. Pri brušenju se tanka plast materiala zagreva in pride tudi do strukturnih sprememb. Nastanek razpoke pri brušenju okaljenega komada je v zvezi s popu-

ščanjem martenzita v površinskem sloju. Kot rezultat popuščanja martenzita nastane v površinskem sloju težnja k temu, da zavzame manjši volumen, in pri tem nastanejo natezne napetosti.

Nazadnje je možno tudi, da nastanejo površinske razpoke pri neenakomernem sestavu površinskega sloja in hitrega zagrevanja.

Često se na istem komadu lahko pojavijo globoke in površinske razpoke istočasno. Te razpoke so posledica notranjih napetosti, ki delujejo v komadu in na njegovi površini.

Četrta skupina razpok

Te razpoke se imenujejo tudi razpoke »razslojevanja«. Navedli bomo primere razslojevanja površinskega sloja po brušenju in tudi razslojevanja difuzijskih slojev, katerih vzrok je kemično termična obdelava. Skupina razpok razslojevanja ima velik obseg in jih srečamo v proizvodnji. Njihova razporeditev v bližini površine je izjemen primer.

V to skupino spadajo tudi razpoke, ki nastanejo v bližini topega zvara orodnega jekla. Strukturni pogoji nastanka razpok so v mnogih primerih enaki pogojem nastanka razpok tretje skupine.

Peta skupina razpok

V to skupino spadajo mikro razpoke. Za razliko od ostalih vrst razpok nastanejo te pod vplivom mikro napetosti. Sem spadajo razpoke v iglicah martenzita. Narava napetosti te vrste je zelo malo proučevana, tako da razpok te vrste ni mogoče detajlno obdelati.

Vpliv strukture in termične obdelave na nastanek globinskih in notranjih razpok (prva in druga skupina)

Pri ledeburitnih jeklih (brzorezna jekla), katerih kaljenje poteka pri visokih temperaturah, se lahko naredi karbidna mreža po mejah zrn pri procesu zagrevanja pred kaljenjem. Novo nastala karbidna mreža, ravno tako kot karbidna mreža pri nadevtektoidnih jeklih, zveča krhkost, in jeklo je zelo nagnjeno k nastanku razpok.

Praksa je pokazala, da pri kaljenju orodja in brzoreznega jekla (pri hlajenju) v olju težko preprečimo nastanek razpok.

Za brzorezna in druga jekla, ki se segrevajo na temperaturo kaljenja blizu točke topljenja, razpored sekundarnih karbidov v začetni strukturi nima velikega pomena, ima pa večji pomen razpored ledeburitnih karbidov. Ledeburitni karbidi, znani pod imenom karbidne likvacije, se lahko razporedijo enakomerno v obliki mreže ali pa tvorijo skupine okroglih ali ploščatih karbidov. Jeklo s karbidno likvacijo v obliki mreže ima manjšo trdoto in sposobnost v deformaciji kot jekla z enakomerno razporeditvijo karbidov, zato je manj ugodno za termično obdelavo.

Mnoga opazovanja rezkarjev premera 50—70 mm so pokazala, da je večina glodal, ki so dobila globoke razpoke (prva grupa), imela pomembne karbidne segregacije.

Rezarji manjšega premera (30—40 mm), čeravno se hitreje hladijo, pri kaljenju niso imeli razpok. Struktura teh rezkarjev je pokazala dosti manjšo karbidno neenakomernost. Podobno se dogaja tudi pri izdelavi ostalih orodij.

Neenakomerna struktura povzroča v notranjosti drobne razpoke. Razpored ledeburitnih in sekundarnih karbidov po mejah zrna poveča nagnjenost jekla k razpokam. V praksi se mora iz različnih razlogov obdelati jeklo z veliko karbidno neenakomernostjo. Da bi se obdelalo tako orodje brez razpok, je treba podvzeti posebne mere, ki se ne predvidevajo s tehnologijo pri normalnih jeklih.

Tako se npr. lahko izognemo razpokam, ako se orodje počasi zagreva. Zagreva se do spodnje meje dovoljene temperature, če se vrši stopenjsko hlajenje ali se izotermalno kali in takoj po tem popuša.

VPLIV ZRNA

Grobo zrno v mikrostrukturi je posledica pregretja v procesu predhodnih operacij vroče predelave jekla: kovanje, valjanje, žarenje itd. Prekristalizacija jekla, dobljena pri zadnjih zagrevanjih za kovanje, ne more vedno popraviti začetnega zrna.

Pri brzoreznih jeklih lahko razen preloma opozori na pojav pregrevanja v predhodnih operacijah prisotnost stabilnih karbidov v strukturi, ki so karakteristični po svoji velikosti in oglati obliki.

Stabilni karbidi pri brzoreznem jeklu lahko nastanejo pri visoki temperaturi zagrevanja, ki prekorači zgornjo mejo dovoljene temperature. Pri jeklu z 18 % W so te temperature od 1300 do 1320°C, z 9 % W pa od 1240 do 1250°C. Rast zrna spremlja nastanek stabilnih karbidov, ki so karakteristični zaradi svoje velikosti lomljenih mej zrna. Za nastanek stabilnih karbidov je potreben dovolj dolg čas držanja na temperaturi in zato vedno nastanejo pri žarenju.

Pri kaljenju krožnih žag — segmentov, ki so imeli grobo zrnato strukturo in stabilne karbide, so se v žarjenem stanju pojavile razpoke.

Orodje se je kalilo na normalni temperaturi 1260°C v olju, zagretem na 60—80°C. Vse drugo orodje, ki se je kalilo istočasno s segmenti za krožne žage pri istih pogojih, ni imelo razpok. Razpoke so se pojavile kot posledica grobega zrna, ki je nastalo pri predhodnih operacijah. Stabilni karbidi sami po sebi niso mogli biti vzrok nastanka razpok, ki so samo vzrok pregrevanja.

Razen naziva grobo zrnati prelom jekla ima pojav tudi specialno ime kot npr. naftalinski. Vse vrste prelomov grobega zrna se ne dajo popraviti z nadaljnjo termično obdelavo. Tako orodje gre v izmeček.

Pri brzoreznem jeklu se često pojavljajo naftalinski prelomi. Pojavljajo se pri žarenju pod vplivom rasti zrna, potem tudi pri ponavljanju kaljenj brez vmesnega žarenja. Jeklo ima v žarjenem stanju naftalinski prelom in ga po kaljenju tudi zadržati.

Kot rezultat grobega zrna, morda tudi drugih procesov, ki vplivajo na trganje jekla z naftalinskim prelomom, ima jeklo slabše mehanske lastnosti.

Jeklo, ki ima naftalinski videz preloma v žarjenem stanju, ali ga dobi pri prekaljevanju brez žarenja, ima veliko nagnjenost do razpoke. Jeklo z naftalinskim prelomom gre v izmeček, ker je zelo krhko in se zelo lahko lomi. Orodje, ki ima naftalinski prelom, je praktično nemogoče popraviti.

Zelo važna karakteristika materiala za orodje je njegova prekaljivost, pri kateri se

ne bodo naredile ne notranje ne zunanje razpoke.

Zahteve za prekaljivost pri nelegiranih orodnih jeklih v odvisnosti od primerjave morajo biti iste kot za ogljikova jekla.

Zaradi povečanja prekaljivosti in trdote jedra, ki preprečuje nastanek razpoke pri orodjih, je treba povečati temperaturo kaljenja.

Včasih zaradi povečanja prekaljivosti namesto hlajenja v navadni vodi uporabljamo hlajenje v 5–10% raztopini kuhinjske soli. Povečanje prekaljivosti se pričakuje zaradi večje ohlajevalne moči, ki ima pri vodi 650–550°C 600°/sek, a 10% raztopine kuhinjske soli 1100°/sek.

Ne glede na veliko razliko ohlajevalne moči vodne raztopine 10% NaCl in vode nam primerjava teh dveh ne da povečanja trdote v jedru. Če uporabljamo 10% raztopino NaCl v vodi, ne moremo prepričati nastanka notranjih razpok. Njegova uporaba je zaželena, ker preprečuje nastanek mehkih mest na površini kaljenega komada.

Če pri orodjih večjih dimenzij ne dosežemo dobre prekaljivosti in s tem tudi ne dobre trdote jedra zaradi zmanjšanja razpok, moramo komad takoj popuščati.

Temperaturni interval kaljenja, v katerem se hladi kaljeno orodje, lahko delimo v dve področji: področje od temperature zagrevanja do temperature faznih sprememb, ker nastanejo samo temperaturne napetosti, in področje od temperature začetka tvorbe martenzita do končnega hlajenja, ker se pridružijo temperaturnim napetostim še strukturne napetosti.

Karakteristike avstenita se zelo malo menjajo od visokih temperatur pa do 500°C. Mehanske lastnosti jekla se v tem intervalu ne menjajo. Kaljenje v temperaturnem intervalu vse do martenzitne premene ne povzroči nobenih razpok. To se pravi, da lahko orodje hladimo v tem področju z kakršnokoli hitrostjo.

Martenzitne premene potekajo v različnem temperaturnem intervalu. Položaj temperaturnega začetka in konca martenzitne spremembe je določen na osnovi sestava avstenita in praktično ne zavisi od hitrosti kaljenja.

Avstenit preide v martenzit pri izotermnih pogojih zelo počasi. Popolni prehod avstenita v martenzit je pri neki določeni temperaturi nemogoče doseči. Pri kaljenju orodja izkoristimo lastnosti avstenita, da se spreminja v martenzit pri procesu kaljenja od točke Ms do Mf. Količina nastalega martenzita je odvisna od temperature začetka spreminjanja Ms. Čim višja je točka Ms, tem večja količina avstenita se pretvori v martenzit. Samo pri začetku in na kraju spreminjanja avstenita v martenzit se hitrost spreminja.

Za dobivanje odgovarjajočih lastnosti za eksploatacijo orodja hitrost hlajenja v martenzitnem intervalu nima posebnega pomena.

Za možnost razpoke je hitrost hlajenja v intervalu martenzitne spremembe velikega pomena. Počasno hlajenje v intervalu martenzitnega spreminjanja je edini način kaljenja, pri tem se zmanjša možnost, da orodje počasi oziroma razpoka.

Vpliv hitrosti hlajenja orodja v intervalu martenzitne spremembe, nastanek razpok se lahko opazi na mehanskih lastnostih.

Počasno hlajenje v intervalu martenzitne spremembe zmanjša razliko temperature med jedrom in površino orodja; poveča zadržanost avstenit v martenzitu in zmanjša prekaljivost, kar privede do zmanjšanja zadržanosti napetosti. Počasno ohlajanje v intervalu martenzitne spremembe dovede do zmanjšanja razpok.

V proizvodnji dosežemo počasno hlajenje s stopenjskim kaljenjem. Pri tem kaljenju se orodje hladi v zagreti soli, katere temperatura se nahaja v bližini temperature začetka martenzitnega spreminjanja, a se zatem počasno hladi na zraku do sobne temperature.

Stopenjsko hlajenje pri kaljenju omogoča počasno hlajenje v intervalu temperature martenzitne premene. To je eden od najboljših načinov za preprečitev razpok in deformacij, ki najbolj zagotovi tudi visoko trdoto.

Pri hlajenju jekla na negativne temperature obstaja nevarnost, da nastanejo razpoke posebno pri orodju iz visoko ogljikovega jekla. Obdelava orodja na nizkih temperaturah se v glavnem uporablja pri brzoreznih jeklih.

Zato, da bi odstranili nevarnost za nastanek razpok pri obdelavi na nizkih temperaturah, je potrebno, da je hlajenje od 150° do 80° C čim bolj počasno. Praktično se to doseže na sledeč način: orodje se hladi v olju na 100–130° C, nato se potegne na zrak, kjer se hladi do 20° C, a nato se da v komoro za podhlajevanje. Taka praksa je pokazala, da podhlajevanje preprečuje nastanek razpok.

Ako se orodje ne ohladi do sobne temperature, in se postavi v komoro podhlajevanja še vroče ali toplo, bo pri veliki večini takega orodja prišlo do razpok. Orodje večjih dimenzij (premera nad 50 mm) je treba hladiti počasno in ga nato dati v komoro za podhlajevanje.

Topo varjeno orodje je bolj nagnjeno k nastanku razpok pri podhlajevanju, o čemer pa bomo še govorili.

Preprečevanje nastanka razpok

Obstoj toplotnih napetosti se opazi tudi pri okaljenem ozadju po popuščanju. Pri kaljenju orodja na zraku in po popuščanju na 200° C, prav tako kot orodja iz brzoreznih jekel, po popuščanju 500–600°, se razpoke ne pojavljajo. Izjema pa je orodje

iz brzoreznega jekla velikih dimenzij, kjer se lahko pojavljajo razpoke, ako se hladi v hladilnem prostoru ali na prepihu. Pri orodju iz brzoreznega jekla je nevarno hlajenje v vodi po popuščanju. Poizkusi,

da se orodje ohladi v vodi po popuščanju, so vedno povzročili razpoke.

Pri kaljenju za razliko od žarenja je režim hlajenja omejen na veliko brzino hlajenja. Da bi se dobila martenzitna struktura orodja, se ne sme hladiti izpod kritične brzine hlajenja.

Neobhodno je imeti hladilno sredstvo, ki omogoča, da je v intervalu od 650–400° C hlajenje dovolj hitro, a od 300° nižje v intervalu temperature martenzitnega spreminjanja dovolj počasno.

Preizkušenih je mnogo ohlajevalnih sredstev, a sredina, ki bi zadovoljila zgornje zahteve, ni najdena. V praksi se največkrat uporabljajo ohlajevalna sredstva — voda in vodna raztopina NaCl, pa tudi razne vrste olja. V odnosu na ti dve grupi hladilnih sredstev delimo jekla na kaljiva v vodi in olju.

V prvo grupo spadajo vsa ogljikova in nizko legirana jekla s prekaljivostjo do 4–5 mm, v drugo grupo pa spadajo legirana in visoko legirana jekla z globoko prekaljivostjo.

Voda in vodne raztopine ohlajajo orodje z veliko hitrostjo v intervalu temperature perlitne spremembe, zadovoljivem za kaljenje malo prekaljivih jekel.

Olje je za razliko od vode v martenzitnem intervalu temperature počasnejše kot voda, a zato je ohlajevalna moč olja v intervalu 650–400° nezadostna za mnoge vrste jekel.

Pri kaljenju orodja v olju nastane mnogo manj razpok kot pa pri kaljenju v vodi ali vodnih raztopinah. To se pojasnjuje s tem, da je brzina hlajenja v intervalu martenzitne premene v olju 12–15-krat manjša kakor v vodi.

Samo, vse vrste jekel se ne morejo kaliti v olju. Za ogljikova jekla hlajenje v vodi ni dosti hitro zaradi dobivanja mehkih mest na površini.

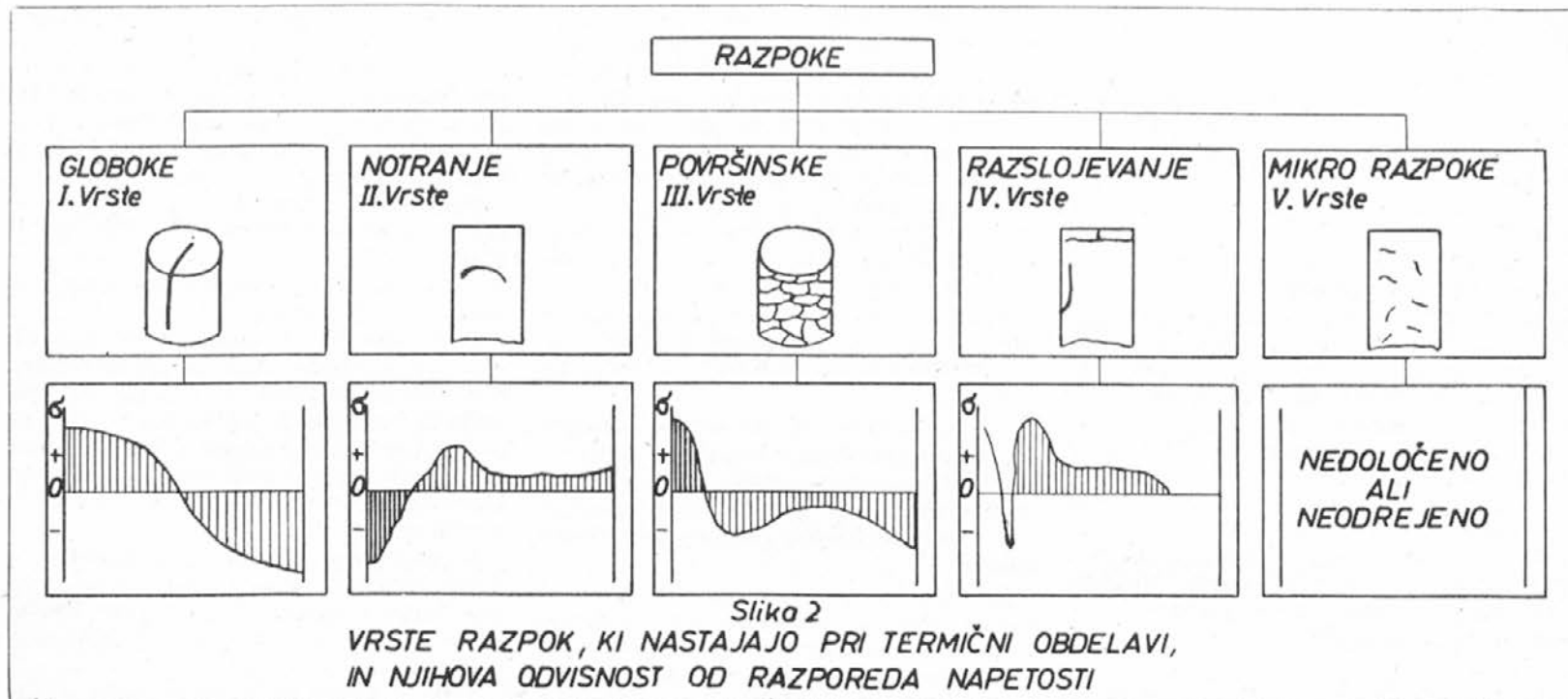
V mnogih primerih hlajenja v vodi ne zamenja hlajenje v 10% vodni raztopini NaCl ali 5% raztopini NaOH. Poizkusi so pokazali, da ohlajevanje drobnih orodij v raztopini NaCl ne poveča nagnjenosti k razpokam v primerjavi s hlajenjem v vodi.

V praksi se često kombinirajo različna ohlajevalna sredstva zaradi dobivanja potrebne ohlajevalne brzine v različnih temperaturnih intervalih. Primer za to je hlajenje preko vode v olje. Pri takem načinu hlajenja je važno prekiniti hlajenje v vodi in prenesti orodje v olje do začetka martenzitne premene ali po končanem intervalu temperature perlitne premene.

Ta način hlajenja zahteva zelo pazljivo delo, hitrost prenašanja kakor tudi čas držanja v vodi, ki traja samo nekaj sekund. Ta način hlajenja ni dovršen, toda se uporablja v mnogih primerih in je uspešen zaradi preprečevanja razpok.

V olju se ohlaja orodje iz legiranih jekel z dobro prekaljivostjo. To ohlajevalno sredstvo preprečuje razpoke tudi pri jeklu zelo komplicirane oblike.

Za razliko od vode, olje, zagreto na 100° C, a tudi do 150° C ne menja brzine hlajenja niti v perlitnem niti v martenzitnem intervalu temperature. Pri masovni proizvodnji se ponekod komadi kalijo v olju, ki vre, a trdota komada je visoka. Važno je, da vemo, da se olje pri segrevanju do neke temperature lahko vžge. Temperatura vžiga olja je od 150–300° C v od-

visnosti od 100—200; to ne velja za mineralna olja.

Zelo je nevarno za nastanek razpoke, ako pride voda v kad z oljem.

Emulzija olja v vodi ohlajanja v intervalu martenzitne premene v hitrosti vode dovede do masovnega izmečka orodja iz legiranega jekla. Voda v kadi z oljem se nahaja na dnu. Ker se orodje v kadi za časa ohlajanja spusti na dno, pride do premene avstenita v martenzit pri hlajenju, ne v olju ampak v vodi. Porabo olja na analizo vode je potrebno vzeti iz kadi.

Kaljeno orodje ne sme biti dolgo v vodi, ker bi to dovedlo do razpok. Orodja, ki so nagnjena k razpokam, se morajo takoj vzeti iz vode po kaljenju.

V primeru, ko je potrebno počasnejše kaljenje v intervalu martenzitne premene v sporejanju s kaljenjem v olju, se uporabi stopenjsko kaljenje. Stopenjsko kaljenje, kakor je znano, obstaja v tem, da se do temperaturnega začetka martenzitne premene orodje ohladi v raztopljeni soli, a v intervalu martenzitne premene na zraku ali celo počasneje. Držanje orodja v raztopljeni soli pred martenzitno premeno izravnava temperaturo po preseku orodja daje možnost, da se orodje v martenzitnem intervalu ohladi po želji.

Stopenjsko kaljenje se uporablja za kaljenje brzoreznih jekel in za legirana jekla. Kot hladilno sredstvo pri stopenjskem kaljenju se v glavnem uporabljajo soli (razen tega se lahko uporabljata tudi olje in svinec).

Na žalost je uporaba stopenjskega hlajenja omejena in zavisi od tega, če se doseže pri ohlajanju kritična hitrost. Razen tega je stopenjsko hlajenje neprekinjen proces kaljenja. Pri stopenjskem hlajenju je potrebnih več stvari. Vzdrževati je treba temperaturo ohlajevalnega sredstva, kar je težko izpolniti pri kaljenju velikih komadov ali pri večji količini orodja. Ohlajati vsak komad posebej. Potrošnja dopolnilnih sredstev, v tem primeru soli, je ponavadi draga, nato še čiščenje komadov. Zato, če je možno kaljenje v olju in dosežemo pogoje glede deformacije in ne nastanejo razpoke, niti ni potrebno stopenjsko kaljenje.

Orodje ima poleg drugih lastnosti tudi določeno trdoto. Zahtevano trdoto lahko dobimo s kaljenjem na martenzitu, prav tako tudi z izotermalnim kaljenjem, kjer se dobi igličasti trustit ali bainit.

Izotermalno kaljenje se razlikuje od običajnega tako, da se pri procesu hlajenja drži na odrejenih temperaturah; pri tem se avstenit popolnoma spremeni v igličasti trustit.

Izotermalno kaljenje, če ga primerjamo s procesom, ki sestoji iz kaljenja na martenzit in poznejšega popuščanja, ima prednost, ker preprečuje formiranje razpok in deformacije. Kljub svoji prednosti pa se izotermalno kaljenje ne uporablja dosti.

Prepreka za širšo uporabnost izotermnega kaljenja je nezadostno poznavanje jekla v odvisnosti od temperature in časa izotermalne spremembe pri raznih vrstah jekla.

Pri uspešni uporabi izotermalnega kaljenja moramo izbrati tudi pravilno vrsto jekla in režim obdelave. Obdelati je potrebno potrebno režim izotermalnega kaljenja in se opirati na predhodne mehanske rezultate — prekaljivost in deformacije.

Z izotermnim kaljenjem visokolegiranih jekel pri temperaturi iznad točke M_s se lahko dobi strukturo s trdoto 62 Rc in več. Za izotermalno kaljenje orodja se priporoča temperatura 300°C, ker pri tej temperaturi ne nastanejo razpoke in se orodje tudi ne deformira. Izotermalno kaljenje orodja se še ne uporablja dosti, vendar ga precej raziskujejo.

Vpliv podhlajevanja

Včasih, da orodje ne bi razpokalo, ga pred zagrevanjem na končno temperaturo damo na podhlajevanje na zraku, potem pa v raztopljeno sol.

Podhlajevanje je dovoljeno v temperaturnem intervalu, kjer se ni faznih sprememb. Pri padevtektoidnih jeklih lahko podhlajamo do A_r3 , ker bi se pri nižanju temperature začel izločati ferit. Pri nadevtektoidnih, posebno pri legiranih jeklih, se lahko podhlajujejo do temperature A_r1 , ako to ne povzroči nastanek karbidne mre-

že. O vplivu podhlajevanja pred kaljenjem obstajajo različna mišljenja. Nekateri smatrajo, da je nesmiselno. Če gledamo s stališča notranjih napetosti, med počasnim ali hitrim hlajenjem na področju visokih temperatur skoraj ni razlike.

Vloga podhlajevanja je v tem, da zmanjšuje hitro pot temperature pred začetkom martenzitne premene, posledica tega pa je, da ublaži napetosti, ki so nastale pri procesu martenzitnega spreminjanja. Razen tega je rezultat podhlajevanja še, da se zmanjša predgretje soli od vročih komadov pri stopenjskem kaljenju.

Pri podhlajevanju se lahko izloči karbidna mreža in v teh primerih, ko se le-ta izloči, se orodje ne sme podhlajevati.

Podhlajevanje lahko zmanjša odstotek izmečka. Zaradi razpok ni dognano, ali je pri kaljenju vrsti orodja koristna.

Preprečevanje nastanka razpok po kaljenju

V večini primerov razpoke ne nastanejo od napetosti, ki nastanejo v procesu hlajenja, ampak po končanem hlajenju pod vplivom zaostalih napetosti. V nekaterih primerih razpoke nastanejo v nekaj sekundah, minutah ali uro po kaljenju, v drugih po nekaj dnevih, tednih ali celo mesecih.

Če bomo orodju proti nastanku razpok povečali sposobnost jekla k deformaciji ali zmanjšali notranje napetosti, tedaj se lahko izognemo nastanku razpok. To dosežemo s popuščanjem.

Raziskave so pokazale, da se tudi z nizko temperaturnim popuščanjem na 150—200°C lahko prepreči nastanek razpok. Po popuščanju na 150—200°C se trdota na zvijanje pri ogljikovih jeklih podvoji.

Sprememba mehanskih lastnosti je posledica izločevanja ogljika iz martenzita. Popuščanje na 200°C zniža vsebino ogljika v martenzitu od 0,9—1,0 do 0,35—0,4 %.

Najtežje je preprečiti nastanek razpok pri orodju kompliciranih oblik, napravljenem iz visoko legiranih, kompliciranih jekel, v kolikor se pojavijo v nekaj sekundah po hlajenju. Orodje moramo takoj popuščati, zato morajo biti v bližini solnih

kopeli ali peči še druge peči za termično obdelavo, da kalilec ne bi izgubljal časa za transport kaljenega orodja. To omogoča, da po kaljenju v vodi orodje neposredno prenesemo na popuščanje. V primeru, da nimamo peči za popuščanje, orodje, ki je okaljeno, takoj damo v vrelo vodo. To popuščanje na 100°C ne preprečuje nastanka razpok v popolnosti, ampak jih po kaljenju vidno zmanjša. Vedeti moramo, da popuščanje ni samo za to, da preprečimo nastanek razpok, ampak da dobimo določeno kvaliteto jekla. Zato se popuščanje na 100°C lahko smatra samo za predhodno popuščanje.

Zaradi preprečevanja nastanka razpok lahko hlajenje prekinemo pri kaljenju na temperaturi, ki je večja od sobne temperature, in tedaj je treba orodje takoj prenesti v peč za popuščanje.

Rečemo lahko, da trenutno popuščanje zaradi preprečitve razpok v mnogih primerih nima pomena. Npr. velik del orodja, okaljenega v olju, lahko leži več kot 24 ur brez popuščanja, in razpoke se ne bodo pojavile.

Izjemo tvorijo orodja kompliciranih oblik in velikih dimenzij, ker je popuščanje neobhodno izvesti takoj.

Za popuščanje orodja, kaljenega v olju, se uporabljajo jamske peči. Take peči omogočajo, da se istočasno popuščajo orodja v večjih količinah, in je zagarantirano mirno delo. Peči te vrste ustvarijo potreben presledek med kaljenjem in popuščanjem. Orodje se da na popuščanje po kaljenju v zadostni količini zaradi šaržiranja v peči. Istočasno se peči za popuščanje orodja, kaljenega v olju, uporabljajo tudi za popuščanje orodja, kaljenega v vodi.

Drobno in srednje gabaritno orodje, ki je celo iz brzoreznega jekla (ni topo varjeno), je po kaljenju v vročem olju ali raztopini soli na 400–500°C malo podvrženo razpokam. Orodje prečnika do 60 mm po normalnem kaljenju (brez pregrevanja in brez razogljichenja sloja) lahko stoji nekaj ur in se ne pojavijo razpoke. Zato se za popuščanje takega orodja največ uporabljajo jamske električne peči.

Pod istimi pogoji se termično obdelujejo tudi topo varjeni materiali. Ako se zavarjen material podvrže kaljenju skupaj z mestom zvara, se bo pojavil velik izmeček zaradi nastanka razpok. Pogoji popuščanja za orodja, narejena iz brzoreznega jekla, niso primerni za topo varjeno orodje. Topo varjeno orodje moramo popustiti neposredno po kaljenju, toda za to so potrebne peči, ki lahko takoj sprejmejo orodje na popuščanje brez zastoja.

V večini primerov, ko nastanejo razpoke, se po kaljenju lahko preprečijo s takojšnjim popuščanjem. Ta važna naloga popuščanja je preprečiti nastajanje razpok — vedno se mora uporabljati pri obdelavi tehnologije termične obdelave.

Vpliv kemične sestave na nastanek razpok

Kemična sestava lahko vpliva na nastanek razpok v orodju zaradi menjave mehanskih lastnosti in notranjih napetosti. Pri menjavi mehanskih lastnosti in notranjih napetosti lahko govorimo samo na osnovi podatkov o vplivu legirnih elementov na strukturo in neke fizikalne lastnosti okaljenega jekla. Poznano je, da so mehanske lastnosti okaljenega jekla odvisne od velikosti zrna, količine zaostalega avstenita, karbidne likvacije, sestave martenzita itd. Razpored napetosti in njihove velikosti zavisijo od prekaljivosti, toplotne prevodnosti in mehanske lastnosti jekla. Obravnavali bomo vpliv kemične sestave orodja na strukturo, ki je dobljena kot rezultat kaljenja. Legirni elementi dajo jeklu obstojnost na rast zrna. Ta lastnost jekla ima pomen v kaljenem jeklu, kjer je možno pregretje. Navadno se vzame temperaturo zagrevanja za kaljenje tako, da ostane zrno fino.

Zaostali avstenit v strukturi okaljenega jekla za orodje se dovoljuje v malih količinah posebno za jekla, od katerih se zahteva velika trdota. To se doseže z izbiro kemične sestave v materialu in z režimom termične obdelave.

Izjema so visokolegirna brzorezna jekla, ki vsebujejo po kaljenju iz odgovarjajoče temperature tudi do 35% zaostalega avstenita.

Pri visoko ogljičnih okaljenih orodnih jeklih zaostali avstenit ne vpliva mnogo na nagnjenost orodja k razpokam. Zato jekla, ki se uporabljajo v industriji orodja, imajo zaostali avstenit tam, kjer ne vpliva na nastanek razpoke.

Pojavov karbidne mreže ali karbidne likvacije se ne odreja samo po sestavi jekla, ampak po tehnologiji priprave za kaljenje. Pravilno žarenje lahko prepreči nastanek karbidne mreže.

Računajoč po kaljenju ima orodje drobno zrnato strukturo, enakomerno razporeditev karbidov, vsebuje malo zaostalega avstenita; lastnosti je treba ocenjevati samo na osnovi sestava martenzita. Sestav martenzita ne odgovarja vedno sestavu je-

kla, ali v martenzitu so isti legirni elementi kot v jeklu. Legirni elementi, ki gredo v martenzit, se nahajajo v karbidu.

Legirni elementi, ki se nahajajo v martenzitu, vplivajo na mehanske lastnosti, in to v glavnem na plastičnost. Stopnja vpliva legirnih elementov je različna in je odvisna v glavnem od vsebnosti ogljika.

Legirni elementi, pa čeprav v manjši meri kot ogljik, povečujejo ali znižujejo plastičnost, imajo vpliv na nastanek razpok.

Analiza vprašanj o vplivu legirnih elementov na nastanek razpok pri orodjih je otežkočena s tem, ker se orodje kali v različnih sredstvih, kar vpliva na različno hitrost hlajenja v intervalu temperatur martenzitne premene.

Zaradi odklanjanja nevarnosti, da bi nastale razpoke, je najboljšje kaljenje orodja v soli ali olju. Zato mora imeti jeklo majhno kritično hitrost ohlajanja.

Vsi legirni elementi, z izjemo kobalta, povečujejo obstanek avstenita v oblasti perlitne premene in posledica tega je, da zmanjšujejo kritično hitrost ohlajanja.

Pri legiranem jeklu se lahko zmanjša kritična hitrost ohlajanja do zaželeno in na ta način je omogočeno kaljenje v soleh ali olju.

V mnogih primerih namesto ogljikovih jekel, ki se kalijo v vodi, je zaželeno uporabljati legirana jekla, ki se kalijo v olju ali v raztopinah soli.

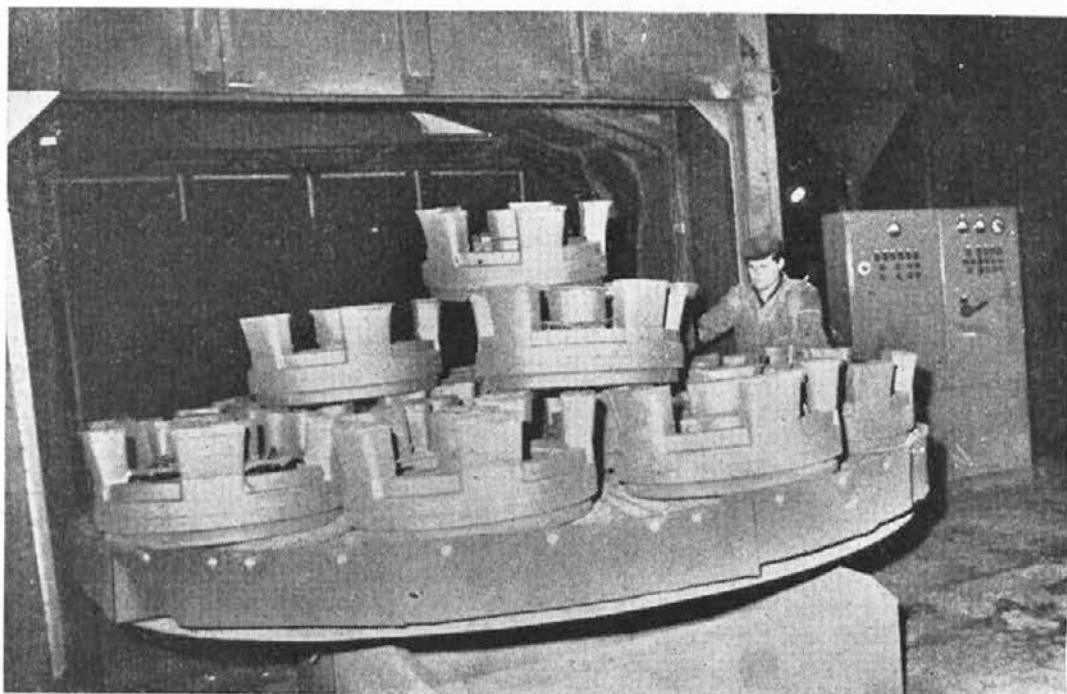
Večja cena takega orodja se kompenzira z zmanjšanjem izmečka zaradi razpok in z zmanjševanjem deformacij.

Pogoj nastanka površinskih razpok, razpok razslojevanja in njihovo odstranjevanje

Površinske razpoke z razslojevanjem in brez razslojevanja v jeklih za orodja nastanejo pri nekaterih primerih termične obdelave. Najčešče jih srečujemo pri orodjih iz brzoreznega jekla s pojavom razogljichenja in naogljichenja.

Nastanek razpok pri razogljichenju

Razogljichenje orodja na površini je nezaželen pojav pri termični obdelavi. Dobi se pri zagrevanju orodja zaradi oksidacij-

Peskalna komora

skega dejstva solnih kopeli ali peči, prav tako pa tudi pri predhodnih operacijah pri zagrevanju za kovanje ali žarenje.

Za časa segrevanja orodja v solnih kopelih se razogljčenje razprostira po celi površini orodja. Istočasno se pojavljajo tudi razpoke, ki nastajajo po celi površini.

Ako je razogljčenje nastalo pri kovanju ali žarenju, potem pa sledi mehanska obdelava, tedaj nastanejo razpoke tam, kjer je ostal razogljčen sloj. Tako razogljčenje je globlje kot segrevanje v solnih kopelih, a pri tem so tudi razpoke globlje in tvorijo pretrgano mrežo ali se širijo posamezno. V večini primerov se razogljčen sloj odkrije z merjenjem trdote, ki je na strani, kjer so razpoke, nižje kot pa na strani, kjer jih ni.

Na površini razpok po končani termični obdelavi se pojavi črna. Ako prelomimo po razpoki komad, lahko določimo globino razpoke, ker je črna.

Razpoke te vrste nastanejo v orodju kot rezultat neenakih specifičnih volumnov na področju površinskih slojev pri razogljčenju pod vplivom zmanjšanja količine ogljika v martenzitu in količin avstenita v strukturi. Specifični volumen jekla se menja po globini razogljčenega sloja. Površina razogljčenega sloja ima najmanjši specifični volumen. Globlji sloji imajo večji specifični volumen zaradi naraščajoče vsebine ogljika v martenzitu. Ko doseže specifični volumen svoj maksimum, se jeklo začne zmanjšati zaradi zastalega avstenita.

V površinskem sloju nastanejo natezne napetosti, a v globini tlačne. Pojav napetosti pri jeklu z majhno sposobnostjo deformacije pojasnjuje razslojevanje pri nastajanju površinskih razpok.

Pri vseh tehnoloških postopkih, ki so vezani z zmanjšanjem napetosti in razogljčenja, zmanjšajo nastanek razpok. Npr. pri stopenjskem kaljenju orodja in brzoreznega jekla v soli na 500—550°C se razpoke v razogljčenem sloju skoraj ne pojavljajo. Zmanjšajo se tudi možnosti nastanka razpok, ako se zmanjša vsebnost ogljika v obdelanem jeklu.

Pri srednje ogljičnem jeklu je razlika v specifičnem volumnu kaljenega orodja in razogljčenega sloja občutno manjša kakor pri visoko legiranem jeklu.

Razen tega razogljčen sloj postane plastičen, če je vsebina ogljika 0,45%. Pri ostalih pogojih se ne pojavljajo površinske razpoke. V razogljčenem sloju brzoreznega jekla nastanejo razpoke tedaj, če ta sloj nima dovolj visoko plastičnost.

Važno je dejstvo, da se pri razogljčenju nelegiranega visoko ogljikovega jekla ne pojavljajo površinske razpoke vse do pregretja.

Nastanek razpok pri naogljčenju

Na pojav površinskih razpok vpliva tudi naogljčenje jekla za orodje. Brzorezno jeklo se namerno ne naogljči. Naogljčenje površine se lahko dogodi samo pri napačni termični obdelavi. Površina orodja se lahko naogljči pri žarenju, ko se orodje pakira v zaboj z že iztrošenim ali še vedno aktivnim ogljem ali z železnimi opilki.

To se dela za zaščito orodja pred razogljčenjem ali škajanjem in je zelo važno, če se žari gotovo orodje. Če se snov, v

katero je zloženo orodje, pokaže kot aktivna namesto nevtralna, bo prišlo do naogljčenja. Do naogljčenja lahko pride zaradi predolgega žarenja ali če se žari na večjih temperaturah.

Pri kaljenju orodja z naogljčeno površino pride do razpok. Vzrok nastanka razpok je razlika specifičnega volumna okaljenega jekla od površine v globino kot rezultat spremembe vsebine ogljika, sodeč po nastanku razpoke naogljčenega sloja, ki ima manjšo specifično težo in se nahaja pod vplivom nateznih napetosti.

Mogoče se v globini sloja osnuje cona po maksimalnem specifičnem volumnu, ki je pod vplivom tlačnih napetosti. V tej coni pride do razslojevanja.

Nastanek razpok pri topem varjenju

Da brzorezno jeklo napravimo bolj ekonomično, se mnoga orodja topo varijo.

S pomočjo topega zvara se spajata brzorezno in konstrukcijsko jeklo. Tako orodje je zelo podvrženo razpokanju, mnogo bolj kot če je celo orodje napravljeno iz brzoreznega jekla.

Razpoke nastanejo v dveh fazah tehnološkega procesa izdelave orodja: pri hlajenju orodja na zvaru po topem varjenju in pri kaljenju, če je bilo orodje zagreto iznad zvarjenega šiva.

Razpoke, ki nastanejo pri varjenju, navadno gredo vzporedno z varjenim šivom in to ne samo po površini, ampak v globino orodja. Razdalja med varjenim šivom in razpoko se giblje od 0,5—6 mm. Globina takih razpok doseže 1—5 mm. Ako se tak komad zlomi po razpoki, se bo v prelomu videl zaprt obroč (slika št. 3).

Razpored razpok orodja okroglih ali oglatih oblik je isti. Z zunanjim pregledom je zelo težko ugotoviti razpoke po varjenju, ker moti stisnjena kovina na mestu zvara. Razpoke se najbolje odkrijejo pri zavarjenih orodjih z rahlim udarcem po žarenju.

Če razpoka obstaja, tedaj bo pri rahlem udarcu in to na kraju, kjer je brzorezno jeklo, prišlo do loma. V kolikor se taka kontrola vrši po žarenju, je površina pokrita s škajo. Po škaji se lahko določi globina razpoke. Na žalost se razpoke, ki nastanejo pri topem varjenju, v glavnem odkrivajo s pomočjo kontrole, ker se orodje pregleda šele po čiščenju.

Da bi se izvršilo varjenje, se morajo konci komada zagreti z električnim tokom na kontaktni način. Temperatura koncev je neenakomerna in je sorazmerna z oddaljenostjo; od kontakta se zmanjšuje. Cona toplotnega delovanja pri topem varjenju se suče od 0,5—10 mm.

V tem delu toplotnega efekta, kjer se jeklo zagreje iznad točke Ac, nastane avstenit. V kolikor je temperatura zagretja različna, je tudi sestav avstenita različen. Razen tega v conah varilnega šiva nastane povečanje zrna in razogljčenje.

Konstrukcijsko jeklo pri hlajenju na zraku se ne kaži, v njem nastane struktura perlitnega tipa in ni pogojev za nastanek razpok. Razpoke, ki nastanejo pri varjenju, so samo v delu brzoreznega jekla. V kolikor se brzorezno jekla kalijo s hlajenjem na zraku, tedaj bo del, ki se nahaja na področju toplotnega delovanja in ki je segret na visoke temperature, zakalil in dobil martenzit. Praksa je pokazala, da razpoke nastajajo v martenzitni coni in

gredo vzdolž nje. Zato s hlajenjem na zraku po topem varjenju velikokrat nastane izmeček zaradi razpok. S kontrolo nastalih razpok pridemo do zaključka, da nastane samo na določenih mestih okaljene cone varjenih komadov.

Torej razpoke nastanejo v coni, ki je zaradi največjega specifičnega volumna podvržena tlačnim napetostim, in so usmerjene vzdolž te cone. Te razpoke pripadajo četrti vrsti razpok razslojevanja.

Bilo je rečeno, da razpoke ne gredo vzdolž celega preseka, ampak se prvenstveno razprostirajo po površinski coni v obliki obroča. To se razlaga s tem, da pri hlajenju zaradi različne hitrosti ohlajanja po preseku in površinskih slojih nastanejo strukture, različne od onih v jedru.

V bližini varjenega šiva na dotiku dveh jekel obstaja možnost nastanka razpok, ker v tem delu nastane razlika specifičnega volumna brzoreznega in konstrukcijskega jekla.

Ker pa je konstrukcijsko jeklo dovolj plastično, na varjenem šivu ne pride do razpoke. Razpoke nastanejo, kakor je tudi ugotovljeno, v oddaljeni coni martenzita, kjer nastajajo maksimalne napetosti. Razi-skave so pokazale sledeči zaključek: da bi se izognili nastanku razpok pri topem zvaru orodja, ne smemo dopustiti, da nastane martenzitna struktura v brzoreznem jeklu.

Ves temperaturni interval preobrazbe avstenita od 800°C (temperatura perlitne preobrazbe) do 200°C (temperatura začetka martenzitne preobrazbe) pri brzoreznem jeklu do temperature kaljenja se lahko razdeli na tri dele:

1. 760—720°C, kjer je avstenit najmanj obstoječ in preide v perlit,
2. 650—350°C, kjer je avstenit obstojen v toku daljšega časa, preko 15 ur, in
3. 360—200°C, kjer se sprememba začne po relativno majhnem zadržanju in kjer nastaja igličasti trustit s trdoto od 60—65 Rc.

Pri odrejanju režima ohlajanja topo zvarjenih komadov je treba preskrbeti preobrazbo avstenita v strukturo perlitnega tipa s počasnim ohlajanjem.

Pri nastanku perlitne strukture je odpadlo neobhodno ponovno žarenje in nevarnost nastanka razpok. Zaradi tega, ker je varjeno orodje nagnjeno k nastanku razpok, se varjeni del ne potaplja v solno kopel. Toda na področju zvara ne pride do strukturnih sprememb niti do nastanka razpok.

Nekatera orodja je nemogoče zagrevati samo do varjenega šiva zaradi majhne velikosti brzoreznega dela ali zaradi njegovih konstruktivnih lastnosti. Tako orodje se potaplja v solno kopel preko varjenega šiva.

V tem primeru se varjeni šiv segreva do temperature kaljenja in trpi strukturne spremembe pri ohlajanju. Rezultat strukturne preobrazbe je ta, da nastane velika nevarnost razpok.

Razpoke, ki so nastale pri kaljenju, so zelo blizu varjenega šiva, na razdalji 0,2—0,3 mm in se oddaljujejo od njega samo na nekaterih mestih.

Razpoke, nastale pri kaljenju, se razlikujejo od razpok, ki so nastale pri varjenju. Prve se vedno začnejo blizu varjenega šiva in mu niso vzporedne.

Povečanje temperature zagrevanja orodja za kaljenje ne menja v bistvu karakter

glede razporeda razpok. Za razliko od segrevanja za topo varjenje pri kaljenju se brzorezni del zagreje enakomerno. V okolici varjenega šiva pride do hitrih sprememb temperature. Zaradi tega nastane tudi enakomerna struktura. Tedaj so pri kaljenju odklonjeni vzroki za nastanek razpok. Razlika specifičnega volumna nastane pri kaljenju samo na varjenem šivu. Ta razlika nastane na osnovi različnega specifičnega volumna brzoreznega konstrukcijskega jekla, a prav tako zaradi razogljčenja v coni kontakta teh dveh jekel.

Rečeno je bilo, da se pri varjenju razpoke razporedijo samo v ozki coni martenzita. Izza martenzitne cone se razprostira struktura trustit, a za tem struktura zrnatega perlita, kjer se razpoke ne pojavljajo.

Pri kaljenju topo varjenega orodja se širi cona razporeda razpok. Del brzoreznega jekla, ki se potaplja v solnih kopelih pri kaljenju, ima martenzitno strukturo. Za razprostiranje razpok obstaja široka cona martenzita.

Pri kaljenju v olju se nagnjenost orodja k nastanku razpok v varjenem šivu poveča pri pregretju orodja v počasnem hlajenju v intervalu martenzitne preobrazbe in ko se na površini orodja pojavi razogljčeni sloj.

Obdelava z globokim hlajenjem varjenega orodja, prav tako zadržanje popuščanja po kaljenju tudi povečata nagnjenost orodja k razpokam.

Stopenjsko kaljenje topo varjenega orodja v raztopini soli 550—500°C z nadaljnjim hlajenjem na zraku mnogo bolj varuje orodje pred nastankom razpok kot hlajenje v olju do temperature 100°, a posebno do temperature 20° C.

Najboljši način obdelave je stopenjsko kaljenje v soli na 500—570°C z nadaljnjim hlajenjem na zraku.

Ko se doseže sobna temperatura orodja, se potem dalje obdeluje s podhlajevanjem. Za orodja premera preko 40 mm ni priporočljiva obdelava s podhlajevanjem. Tako orodje je bolje po kaljenju tristopenjsko popuščati brez obdelave na nizkih temperaturah. Razpoke pri topo varjenih komadih ne nastanejo takoj po kaljenju, ampak po določenem času. S pravočasnim popuščanjem se lahko prepreči nastanek razpok.

Nastanek razpok pri brušenju

Površinske razpoke nastanejo pri hitrem zagrevanju okaljene površine jekla, a to je vezano na proces popuščanja iste površine. V coni segrevanja jekla pod vplivom popuščanja pride do napetosti. V kolikor popuščana cona ne pride globoko in ima oster prehod k osnovno okaljeni kovini, neizogibno pride do pojava površinskih razpok in razpok razslojevanja.

Nastanek razpok v okaljenih komadih zaradi strukturnih sprememb v površinskem sloju pod vplivom zagrevanja je zelo podoben nastanku razpok pri brušenju.

V procesu brušenja se površina komada segreje do zelo visokih temperatur, skoraj do topljenja. Nastanek razpok pri brušenju je vezan s strukturnimi spremembami površinskih slojev okaljenga jekla v procesu zagrevanja.

Pri brušenju pride do nastanka razpok na površini popuščenega sloja.

To je možno, kadar je zagrevanje povr-

šine majhno, toda zadostuje, da se izloči ogljik iz martenzita v kratkem intervalu, da se izvrši popuščanje.

Poznejše hlajenje povzroči strukturne spremembe. V popuščenem sloju rastejo napetosti, ki v odsotnosti plastičnosti jekla izzovejo razpokanje brušene površine.

Lahko se ugotovi, da je prišlo do popuščanja površinskega sloja, ako se površina nagrije s 4% alkoholno dušično kislino. Tedaj se pojavijo temne površine ali madeži.

Možni so tudi primeri, ko se popuščani sloj ne more odkriti z najedanjem, a razpoke nastanejo. To se pojasnjuje s tem, da se z najedanjem odkrije sloj, ki je dobil večje popuščanje, kar je povzročilo, da se je trdota zmanjšala do 40—50 Rc. Sloj, pri katerem se je trdota zmanjšala samo za 2—3 enote (npr. 60—56 Rc), se ne more odkriti z najedanjem, ker se skoraj ne razlikuje od osnovne strukture materiala.

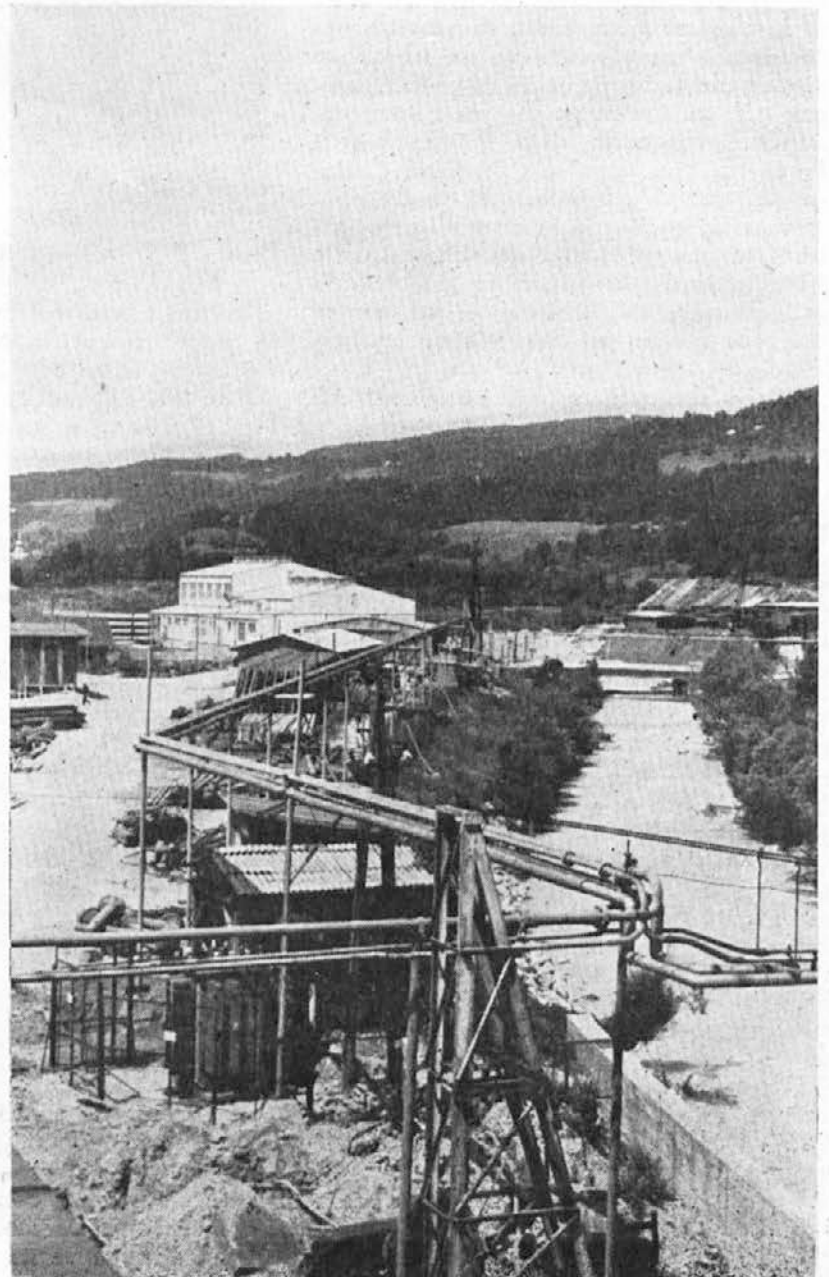
Najobčutljivejše za nastanek razpok pri brušenju je jeklo, ki je nepopuščeno, posebej pa jeklo, ki je kaljeno in obdelano pri nizkih temperaturah.

Popuščanje jekla zmanjša njegovo nagnjenje k nastanku razpok pri brušenju, a čim večja je temperatura popuščanja, tem manjše razpoke se pojavljajo. Orodja, ki niso popuščena že pri temperaturi 80° C, trpijo spremembo v površinskih slojih.

Pri zagrevanju preko 100° C nastane dovolj velika razlika v specifičnih volumnih jekla, da nastanejo razpoke. S popuščanjem na 180° C se vsebina ogljika v martenzitu manjša do 0,5 %. Z zagrevanjem na 180° C, ki nastane pri brušenju predhodno popuščenega jekla na isti temperaturi, ne nastanejo nobene spremembe, niti se ne pojavijo razpoke. Zagrevanje površine nad 180° C privede do spremembe specifičnega volumna in lahko pride do razpok. Pri tem bo sprememba specifičnega volumna mnogo manjša kot pri segretju na isto temperaturo okaljenga jekla. To se razlaga s tem, da je po popuščanju na 180° C vsebina ogljika v martenzitu okoli 0,5 %, medtem ko je v martenzitu okaljenga jekla brez popuščanja okoli 1 %. Zato je popuščeno jeklo občutljivo na nastanek brusilnih razpok.

S popuščanjem ni mogoče narediti, da kaljeno orodje ne bi dobilo razpok pri različnih načinih brušenja, ker se temperatura regulira, kakor zahteva trdota. Nastanek razpok v kaljenem in popuščanem jeklu lahko odstranimo s tem, da pravilno izberemo brusno ploščo in brušenje.

Popuščeno brzorezno jeklo se lahko brusi, ker se površinsko segreje do 500° C. To jeklo je manj nagnjeno k nastanku razpok kakor nelegirano ali legirano visoko ogljikovo jeklo.

Se malo, pa bomo
na Prevaljah

Radio Ravne — zakaj in kdaj

»Tukaj radio Ravne na Koroškem. Splošno poslušalci, dober večer. Najprej vam bo koroški oktet zapel nekaj naših pesmi, potem pa bomo iz doma železarjev direktno prenašali debato občinske skupščine o komunalni dejavnosti naše občine...«

Seveda še nimamo svoje lokalne radijske postaje, zato je zgornja napoved bolj plod domišljije. Vprašanje je, ali obstaja sploh možnost, da bi tudi na Ravnah, v tem našem mogočnem industrijskem centru na Koroškem, kjer se kaj radi ponašamo z zares čudovitimi pridobitvami, imeli svojo lokalno radio postajo?

Če se človek malo ozre po našem ožjem okolišu, potem vidi, da imajo tako Radlje kakor tudi Slovenj Gradec že svoji lokalni radijski postaji, ki kar dobro uspevata. Zakaj pa še mi na Ravnah ne bi imeli svoje?

Da ne bo nesporazuma: tu ne gre za noben prestiž, ampak predvsem in v prvi vrsti za potrebo po taki postaji. Ravne na Koroškem kot občina našega konca Koroške so brez dvoma že zdavnaj prerastle okvir male in neznane občine izpred 20 let. Železarji in knapi, pa holcarji in kmetijci so, eni več — drugi manj, ta naš koroški kot že zdavnaj povzdignili nad povprečje gospodarsko naprednih in razvitih občin. Pa ne samo to. Ravne na Koroškem niso znane samo po jeklu in svincu, ampak tudi po ljudeh po vsej naši domovini in tudi izven naših meja. Ponašamo se s Prežihom, ponašamo se z mlajšimi pisatelji, ponašamo se s športniki, kulturnimi spomeniki, gimnazijo in drugimi pridobitvami, ki nam jih marsikdo zavida. Ljudje živijo tu, ljudje, ki ustvarjajo, ki se trudijo za lepši jutri. Kaj bi našteval, saj nam je vse pred nosom, saj vse vidimo ali vsaj slišimo.

Ali pa res poznamo vse probleme? Ali

Logično je predpostaviti, da pregrevanje in pojav avstenita v okoljenem sloju povečata nagnjenost jekla k nastanku brusilnih razpok. Možno je, da na nastanek razpok vplivajo pri brušenju nekatere druge karakteristike strukture (npr. cementitna mreža), toda te so drugorazrednega značaja.

Borba proti brusilnim razpokam mora iti s pazljivo operacijo popuščanja okoljenega jekla na maksimalni temperaturi in z uporabo pravih brusilnih ploščic za brušenje.

Pri brušenju je treba preprečiti visoke temperature, ker bi prišlo do strukturnih sprememb v jeklu.

Praksa je pokazala, da v mnogih primerih brusilne razpoke ne nastanejo med brušenjem, ampak po njem. V tem primeru pa se lahko prepreči pojav razpok z dodatnim popuščanjem.

Literatura

Termička obrada alata. Zbornik referatov. Čačak 1964.

Specialnye stali. Moskva 1964.

Defekty legirovannyh stalej. Moskva 1960.

F. Rapatz, Edelstähle. Berlin 1962.

smo z vsemi stvarmi na tekočem? Ali smo z vsemi aktualnimi vprašanji, ki jih današnji čas postavlja nič koliko pred nas, seznanjeni? Koliko »ali« bi še človek lahko postavil. Dolga vrsta bi jih bila. Res je, ali ne »lupamo« večkrat v prazno samo zaradi tega, ker o stvari nič ne vemo, navajeni pa smo na to, da povsod stegujemo jezike in kritiziramo, kolikor le moremo in kjer moremo. Operiramo s pol preverjenimi podatki in tako — škodimo.

Informiranost, neinformiranost?!

Ti dve besedi spremljata naše življenje. Postali sta brat in sestra, brez katerih ne moremo več. Od slehernega državljanja se danes zahteva, da se izobražuje, da spoznava probleme in da sodeluje pri odpravi teh problemov. Ali pa sleherni ta naš državljan pozná problematiko kraja, občine? No, spet smo pri »ali«.

Jože Kert

Pri nas v železarni smo prav zaradi boljše informiranosti rodili »Informativnega fužinarja«, ki je porodne krče dobro prestal in prebolel tudi že dovolj otroških boleznih. Fužinarji so ga vzeli za svojega, saj je to njihov informator. Seveda pa je to samo mesečnik, ki ne more biti vedno aktualen. Šli smo še dalje, začeli smo izdajati tudi »obvestila«, ki jih nekateri hudo mušno nazivajo »Pavliha«. Pavliho pa vsi hvalimo in je to samo dobra ocena. V železarni imamo še ozvočenje, ki pa kot informator delavstva ne odigrava tiste vloge, kot bi jo lahko. Vse naštetu pa je samo interna stvar železarne. Edino Koroški fužinar, ki izhaja 4-krat letno kot revija, pride v vse kraje naše občine. Omenili pa smo že, da je to revija in truditi se bo potrebno, da jo bomo kot tako tudi zadržali. Kaj vemo o drugih dejavnostih in — kakšna je informativnost drugod?

O ja, saj imamo še »Večer«, »Delo« pa televizijo! Seveda imamo vse to, ampak koliko pa zvemo iz vseh teh listov ali iz malega ekrana o problemih, načrtih, nalogah in o vsakdanjem življenju naše občine? Zelo malo, na vsak način premalo.

Mogoče se bo kdo začudil, ampak ta ideja, da bi tudi pri nas na Ravnah imeli svojo lastno, lokalno radijsko postajo, ni od danes. Že dve leti je stara in prav bi bilo, da to idejo podpremo in jo spravimo v življenje. Pri radioamaterjih se je porodila in spravili smo se na enega izmed njih,

verjetno iniciatorja te ideje, na tov. **Jožeta Kerta**. Rad je odgovarjal na naša vprašanja in tudi veliko zanimivega o tem povedal.

Naši radioamaterji so že pred leti raziskali teren za avstrijsko televizijo, postavili na naši Gori breznapetostno relejno postajo in omogočili, da se je že pred leti lahko zasilno gledala avstrijska televizija. Intenzivno so pomagali, da lahko danes gledamo program naše televizije, kljub temu, da je bilo pred leti veliko več takih, ki so trdili, da tu pri nas nikoli ne bomo gledali našega programa. Seveda je levji delež pri tem imel zopet, kakor vedno, eden izmed redkih pobudnikov in ustvarjalcev vsega naprednega v naši občini: železarna Ravne.

In porodila se je misel o lokalni radijski postaji. Tov. Kert nam je povedal, da obstajajo realne možnosti, da tako postajo dobimo. O tem je seznanjena že RTV Ljubljana, ki je načelno že pristala na lokalno radijsko postajo na Ravnah, ki bi delala na ultrakratkih valovih z močjo 25 W. To bi bila brez dvoma velika prednost pred radelsko in slovenjegrsko, ki delata na srednjih valovih. Na ultra kratkih valovih je namreč sprejem veliko bolj čist in kar je tudi zelo važno, na UKV je še veliko prostega območja in bi bil sprejem brez vsakih motenj. Seveda bi čas oddajanja moral biti dogovorjen z RTV Ljubljano, vendar obstajajo prav na UKV valovih take možnosti, ki bi nam omogočile oddajanje v katerem koli času in to je vredno izkoristiti.

Od tov. Kerta smo tudi zvedeli, da je naša občina z radijskimi aparati, predvsem z že vgrajenimi UKV sprejemniki, zelo močno zasedena, tako da ne bi bil nikakršen problem za naše poslušalce poslušati našo lokalno postajo. Za tiste redke, ki pa imajo še starejše aparate brez UKV sprejemnika, pa se že izdelujejo UKV adapterji, ki se enostavno priključijo. Torej tu ni nobenega problema. Za zgornji konec doline bi se po vsej verjetnosti morala postaviti kakšna majhna relejna postaja, da bi bil sprejem tudi v Koprivni in tam okoli prav tako dober kot pa pri nas na Ravnah. Postavitve take relejne postaje tudi ni problematična.

Kje pa naj bi bil studio? Začasno bi lahko studio namestili v enem izmed prostorov, ki jih sedaj uporabljajo radioamaterji, nad delavskim muzejem.

Ja, kje pa je potem ovira, da postaje še nimamo? Finančna sredstva! In kakšna so ta sredstva? Velika? Tovariš Kert nam je povedal, da bi za začetek zadostovala investicija od 5—8 milijonov dinarjev (pred gospodarsko reformo). Radio Subotica izdeluje take postaje serijsko za vso našo državo. Seveda so neobhodno potrebni še studijski mikrofoni, počasi pa bi morali nabaviti tudi magnetofone, mešalno mizo itd.

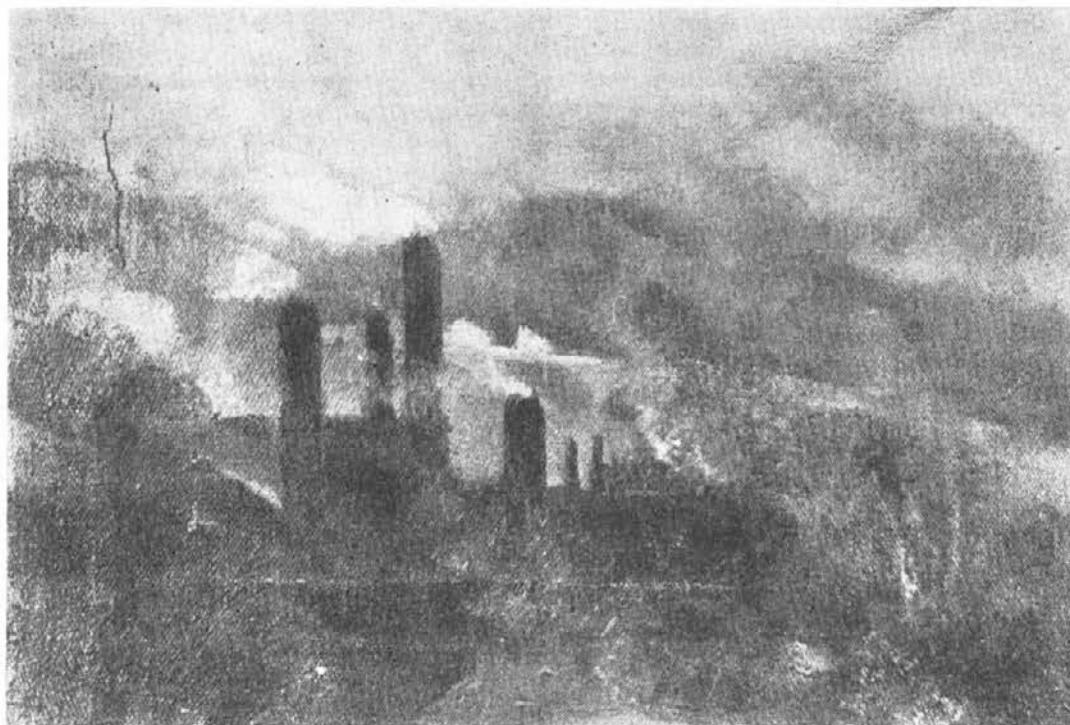
Kaj pa program? Seveda bi moral biti tu potem močan odbor, ki bi sestavljal in kontroliral program. Vendar za program najbrž ne bo nobene težave, saj se pri nas vsak dan kaj novega zgodi. Tu so najbrž neizčrpane možnosti. V naši občini imamo veliko podjetij in vsa ta podjetja imajo svoje delavske svete, upravne odbore, komisije. Imamo skupščinske organe, občinske svete, zdravstvo, turizem, šport, kulturo, mladino in niz drugih organizacij. In vsi ti organi delajo, razpravljajo, polemizirajo, sklepajo.

Gimnazija — prvi dar osvobojene domovine

Jeseni bo minilo dvajset let, odkar je bila ustanovljena ravenska gimnazija. V tem času je postala nepogrešljiva sestavina naše rasti ter pomagala oblikovati podobo našega kraja in naše dežele. Omogočila je študij sinovom in hčeram revnih staršev, ki nekoč še pomisliti niso smeli na to, da

bodo kaj več kot knapi, fužinarji in batarji. Dala je družbi inženirje, zdravnike, profesorje, umetnike.

Jeseni bomo to obletnico na Ravnah svečano proslavili. Ob tej priložnosti bo izšel zbornik strokovnih člankov izpod peres bivših maturantov, ki bo prikazal zgod-

F. Mezner, Zelezarna 1950

O vseh teh problemih, nalogah, ukrepih, napakah in uspehih bi lahko bili seznanjeni preko naše lokalne radijske postaje. Brez dvoma bi bil to korak naprej v obveščanju našega državljana in prav bi bilo, da bi občinska skupščina enkrat to vprašanje postavila na dnevni red!

Program bi seveda moral biti vsekakor koristen, bogat in pester. Poleg važnih obvestil, direktnih ali indirektnih prenosov raznih zasedanj skupščine ali delavskih svetov gospodarskih organizacij, bi lahko poslušali radijske igre — saj imamo pri nas ljudi, ki jih pišejo, naše ansamble, pevce in zборе — saj jih je po dolini nič koliko. Spremljali bi lahko direktno kakšno smučarsko tekmovanje z vrha Gore, spraševali občane, kaj mislijo o naši trgovini in izgradnji kraja. Navsezadnje bi lahko poklicali pred mikrofonom odgovorne ljudi s kateregakoli področja, da nam povejo o tem in onem problemu, ki ga včasih vsak po svoje tolmači in je zaradi tega nujno, da pride do negotovanja.

Pritisneš na gumb in poslušaj, poslušaj o svojem kraju, o svoji občini, o svojih ljudeh. Zveš, da ljudje, ki neumorno sejejo, le ne mlatijo samo prazno slamo, zveš, da se zavzemajo za kraj, za tebe in jih spoštuješ. Oni pa čutijo veliko večjo odgovornost, saj jih poslušajo tisoče ljudi, bolje delajo, bolj se zavzemajo za vsako stvar. In ti ljudje se menjajo. Vedno novi prihajajo.

Veliko lahko koristi lokalna radijska postaja. Vsem: kraju, občini, predvsem pa ljudem. Zato: postavimo jo čimprej na noge!

-ate-

»Leta 1945, takoj po osvoboditvi, se je v Guštanju zbral kup ljudi, ki so delali v jeklarni. Ta kup ljudi je sklenil:

— Mi bomo napravili gimnazijo na gradu Ravne. Naj bo, kar hoče, gimnazijo bomo napravili.

Potem so šli ti ljudje na okraj v Prevalje, kjer so povedali svoj sklep. Na Prevaljah so skomignili z rameni in rekli, da je ta načrt lep, toda zdaj se še ne ve, kako bo. Zato so se ti ljudje, kovinarji, napotili v Beograd do maršala Tita in so mu povedali svoj sklep. In maršal Tito je kovinarjem odgovoril:

— Če ste sklenili, da postavite gimnazijo, potem bo ljudska oblast vaš sklep potrdila.

In kmalu nato je prišel dekret o ustanovitvi popolne gimnazije na Ravnah pri Guštanju.

Dekret ljudske oblasti je lepa reč, toda dekret ni zadostoval, dasiravno je tudi grad bil na razpolago s svojo streho. Toda ta grad je bil zelo razdrapan, nekaj je bil poškodovan od bombardiranja, nekaj pa od drugih nesreč. Pritisk dijakov je bil takoj spočetka zelo visok, saj so jih daleč črne tovarne ob Meži in Dravi ter pobočja Pece, Olševe in Košenjaka. Grad se je zdel prostoren, toda naenkrat je postal pretesen. Potem ni bilo pohištva, nobenih učil, mladi dijaki so prišli od daleč, pa niso imeli kam iti spat, se niso imeli vستي k nobeni mizi. To so bile hude reči.

Mladi dijaki pa niso obupali. Imeli so srečo, da tudi šolska uprava, imenovana od ljudske oblasti z ravnateljem na čelu, ni obupala.

— Ne bo šlo s to gimnazijo! so vpili malodušneži.

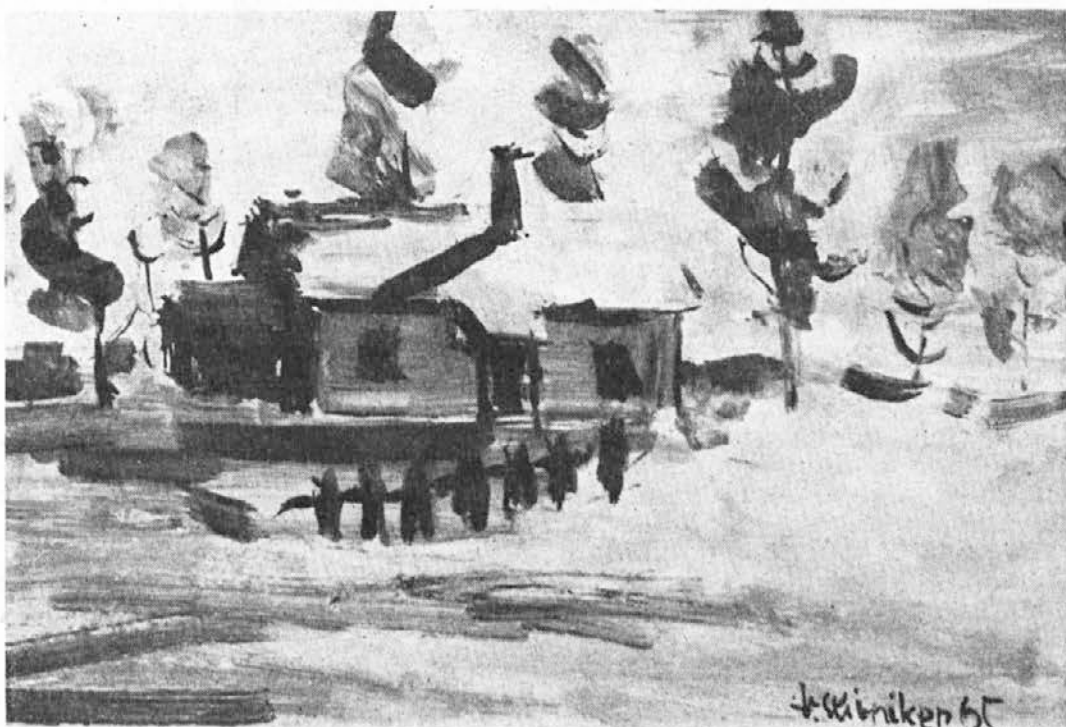
— Bo šlo, ker mora iti! so trdili njeni pristaši.

Tik pod gradom, pod novo gimnazijo, so se kadili mogočni dimniki iz sajaste jeklarne. Ponoči so goreči plameni začeli lizati iz njenih peči.

— Dvesto tisoč dinarjev nas bo rešilo! so rekli zgoraj v gimnaziji.

— Dvesto tisoč! je zagodrnjala tovarna pod gradom.

Uredništvo

V. Silvniker, Sončni dan 1965

Goreči plameni so zagoreli in parna kladiva so udarila, da se je tresla vsa okolica, in gimnazija je dobila dvesto tisoč dinarjev pomoči.

Toda to je bilo kakor bi juda vrgel v pekel. Kmalu so gimnazijci začeli vzdihovati:

— Ne moremo dalje, ker ni sredstev. Pol milijona nas bi morebiti rešilo.

— Pol milijona! To pa niso mačkine solze!

Pod gimnazijo, kjer leži črna tovarna, se je nekaj zagugalo.

— Toda, kaj pa ljudska oblast? Ali ta spi? Saj plačujemo vendar davke! Zakaj bi morali mi gimnazijo vzdrževati z udarniškim delom? Ho, ho...

Ali takrat se je oglasila cela vrsta raznih Hromcev, Dretnikov, Jugov, Vinklerjev, Večkotov, Štrucov, Kokolov in drugih takih tičev, ki imajo zmerom prav.

— Gimnazija je naša, mi smo jo ustanovili, mi ji moramo zagotoviti obstanek. Gimnazija je za naše otroke.

In tovarna je spet zadihala s svojim težkim dihom, pa je pol milijona bilo takoj, ki ga je zaslužilo udarniško delo...

... Hropeče napore guštanjskih kladiv so slišali tudi kmetje Mežiške doline. Na Prevaljah je bil občni zbor lesne zadruga. In kmetje, ki so se na njem zbrali, so rekli:

— Ali bodo samo guštanjski fužinarji delali za gimnazijo? Sram nas bi moralo biti, saj naši otroci tudi študirajo.

Napravili so sklep, da bodo odrajtali en procent svojih skupičkov za dijake gu-

štanjske gimnazije. To je vrglo v enem letu nad sto tisoč dinarjev...

... Z gimnazijo na Ravnah si postavljajo večer spomenik guštanjski fužinarji, mežiški rudarji, traberški električarji, uršljegorski fretarji in koprivniški pastirji. S to gimnazijo si tešijo spomenik tudi Sušniki, Uratariči, Pandurji in kakor se še imenujejo tisti tovariši in tovarišice, ki v svojih skromnih razmerah, svojih težkih pogojih neutrudno delajo za napredek, za uspeh svoje samorastniške gimnazije.

»V Votli peči pred Guštanjem stoji spomenik preteklosti, spomenik suženjstva naših pradedov, nad Guštanjem pa bo stal spomenik naše lepše prihodnosti.« (Iz članka Prežihovega Voranca, Gimnazija samorastnica, Lj. pravica, 7. julija 1947).

Grajski prostori so bili vse premajhni, treba je bilo zgraditi novo gimnazijo. Tri mladinske brigade so kopale in betonirale temelje od leta 1948 do 1950. Takrat so ravenski dijaki — brigadirji zložili svojo pesem, slavospev delu in svobodi, ki jo je uglasbil Anton Jobst in ki je kmalu postala brigadirska himna:

**Hej, pod Peco, Uršljo goro,
ljudstvo se budi.
Z delom v dolu in planini
pesem se glasi.
Vsem naprej brigada naša
v srcu nosi Korotan.
Tja čez Peco do Celovca
bo sijal naš dan.
Bratje, srečo si podajmo,
iz fužin, iz jam, lesov.
V novi zarji zdaj gradimo
dom kulture naše nov.**

V. Slivnik, Keramika 1964

Nastajale so težave z gradbenimi podjetji in zima je grozila, da bo uničila delo brigad. Tako so se dijaki odločili, da bodo kar med šolskim letom zabetonirali sami najhujše ogrožene dele temeljev. Nastal je najbolj nenavaden urnik v zgodovini naših šol, ko se je betoniranje uvrstilo med redne šolske ure višjih razredov:

beton — beton — slov. — zg. — mat. — ru.

ru. — zg. — angl. — slov. — beton — beton.

In so uspeli, gradnja pa se je lahko prihodnje leto nadaljevala.

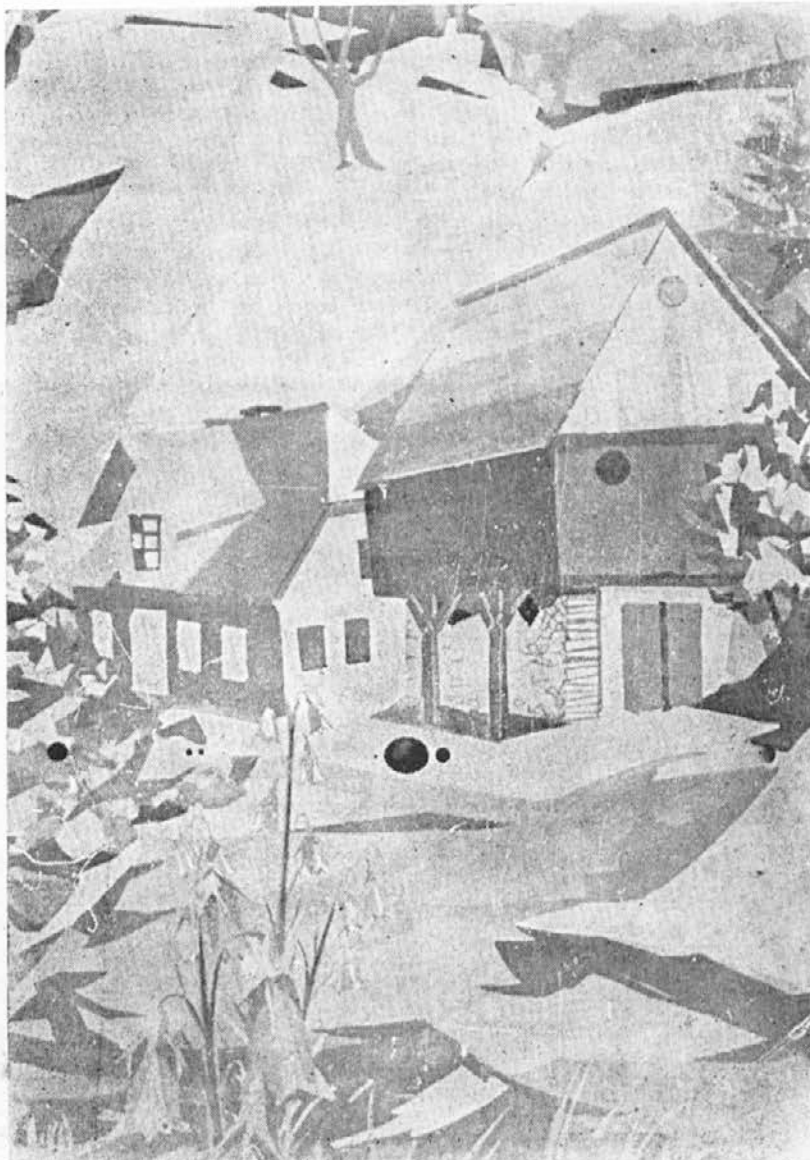
Ravenski dijaki pa niso gradili le svojo gimnazijo. Delali so v Banovičih in na Pesnici, v Šamcu, Novi Gorici, v Doboju in Jablanici, na avtomobilski cesti. Pomagali so pri elektrifikaciji Kotelj, pri novi cesti iz Črne v Šoštanj, pri vodovodu v Guštanju in kje še vse.

Kulturo je dajala gimnazija kraju že od začetka. S koroškimi pesmimi in plesi so dijaki gostovali celo v Ljubljani. Leta 1946 so igrali Prešerna, leto pozneje Matička, leta 1951 dramo Vselej človek pa Razvalino življenja, Krefle, spet Matička, Slabo vest, Ženitev, Antigono pa še in še.

Lutkarji so pripravili več igrice, recitacijski krožek je z zbornimi recitacijami sodeloval na vseh večjih proslavah v dolini. Literati so izdajali Novo brazdo do leta 1955, štiri leta pozneje pa jo je nasledila Misel mladih, medtem ko maturanti že od leta 1960 redno izdajajo almanah Vresje.

Posebno kvaliteto so dosegli pevci z moškim zborom in okteto. Dijaki so se sami zbrali, sami dirigirali in peli. Koroški akademski oktet, ki je zrasel iz teh začetkov, je dosegel doma in na tujem lepa priznanja.

Posebno srečo pa je imela gimnazija s pedagogi že od začetka, saj večinoma niso bili le profesorji, temveč tudi prijatelji in mentorji, sami ustvarjalci in znanstveniki. Pod vodstvom ravnatelja dr. Franca Sušnika, evropsko razgledanega pa z domačim krajem zraslega prefinjenega psihologa in velikega govornika, so delali možje kot Štefan Barbarič, literarni zgodovinar in prevajalec, Ignac Kamenik, esejist in dramatik, Janko Messner, publicist in prevajalec, Josip Mravljak, pisec zgodovinskih študij o domačih krajih, Avgust Černetič, organizator in politični delavec, Maks Dolinšek, zbiratelj in varuh koroških starin,

T. Slivnik, Motiv iz Koprivne 1959

iz katerih je zrasedel delavski muzej; akademski slikarji so delali na Ravnah, klasični filologi in mnogi drugi.

Leta 1954 je bila gimnazija končno dovršena (pouk je bil v stavbi seveda že prej), življenje v njej se je umirilo — herojska doba gradnje in borb, ki je zapustila v prvih maturantskih rodovih neizbrisne sledove, je bila končana. Zdaj je bila gimnazija v vseh pogledih enakopravna drugim srednjim šolam v Sloveniji.

Herman Vogel

GROZA V NARAVI

Mrtvi orehi pred žetvijo
padajo sami od sebe z opóldanskih vej.

Počrneli trepetlikavi listi
si ne upajo stresati svojih skrepenelih žil;
obstali so mrtvi v nenavadnih držah.

Mravlje so pozabile svoje
nepogrešljive tovore sred zbranih cest.
Vračajo se v tropu,
in noče nobena biti prva v vrsti.

Bronasti liki ogoljenih ptičev
so obstali v zraku.

Krila so sitasta in ne morejo zajeti opore.
Kljuni so se jim povесili do tal —
radi bi srkali mehko vsebino oči iz votlin.

Groza v naravi umika svoje
lovke v neznane votline.

Za njo pridem jaz skozi okameneli dan
pa začnem postavljati križe:
po cestah, po drevju,
po zraku.

Od takrat je minilo enajst let in v tem času je mnogo ravnanskih maturantov diplomiralo na višjih in visokih šolah; gimnazija je začela dajati sadove.

Jeseni se bodo srečali na proslavi dvajsetletnice družbeni in politični delavci, inženirji, zdravniki, profesorji in umetniki — nekdanji dijaki in brigadirji. Morda se bodo nasmehnil napaki, da so v naglici postavili glavni vhod proti Navrškemu vrhu, tako da ga še danes nihče ne uporablja. Morda bodo vneto začeli razpravljati o tem, zakaj je bilo treba v stavbi že drugič popravljati strop. Morda pa bo beseda nanesla na šolske reforme, ki so iz osemletne gimnazije naredile štiriletno in ki so tehtale tudi že možnost, da bi črtali še dva letnika.

Gotovo pa si bodo ogledali moderne laboratorije in kabinete — pridobitve zadnjih let — in sodobni način pouka, ki se pač močno razlikuje od nekdanjega.

Predsednik letošnje mature je v Naših razgledih zapisal, da je ravnanska gimnazija dosegla evropski nivo. To je trezna sodba strokovnjaka ter visoko priznanje ravnatelju in profesorjem, med katerimi je krepka večina domačinov — nekdanjih maturantov te iste gimnazije. To je kompliment Ravnani, železarni in vsej koroški pokrajini, ki je pomagala njeni gradnji in rasti.

In to je najlepša čestitka za dvajsetletnico.

Vse slike so delo nekdanjih ravnanskih dijakov, Herman Vogel pa je prvi domačin, ki se uveljavlja kot pesnik.

Herman Vogel

ORAČ

Prihajam.
Brez strun na lesenem telesu.
Šumim omrtvelo
in komaj da se zganejo zasute
stopinje pod makovo rušo —
gotovo mislijo,
da se vrh osivelih smrek
poljubujejo razsušeni storži.

Jutri pojdem orat.
Tako me žeja po zadahlem
vonju ovdovele prsti,
da mi ne ubrani nihče:
ne razcepljeni kačji jeziki
rožnega ognja,
ki sekajo v zrak;
ne veter, ki odnaša brazde
spod ostrih rezil;
ne grivasto lice komaj odraslega žita.

Bom oral!
Na obraz se bom vrgel
v zemljo in ji pogledal
v oči in v žrelo.
Jedel jo bom
z zobmi steklega psa
in s slastjo sestradanega volka.

Vračal se bom z njenih nedrij
s prstenimi očmi,
s travo na glavi
in poln težke rjave prsti.
Potem šele,
šele potem
bom krenil na zadnjo
stezo iskat drobnih
pogumnih semen.

VOJAKI PIŠEJO

Iz Kraljeva se je oglasil JOŽE KRAJNC v imenu naših sodelavcev, ki služijo tam kadrovski rok. Vojaki so med drugim napisali tudi tole:

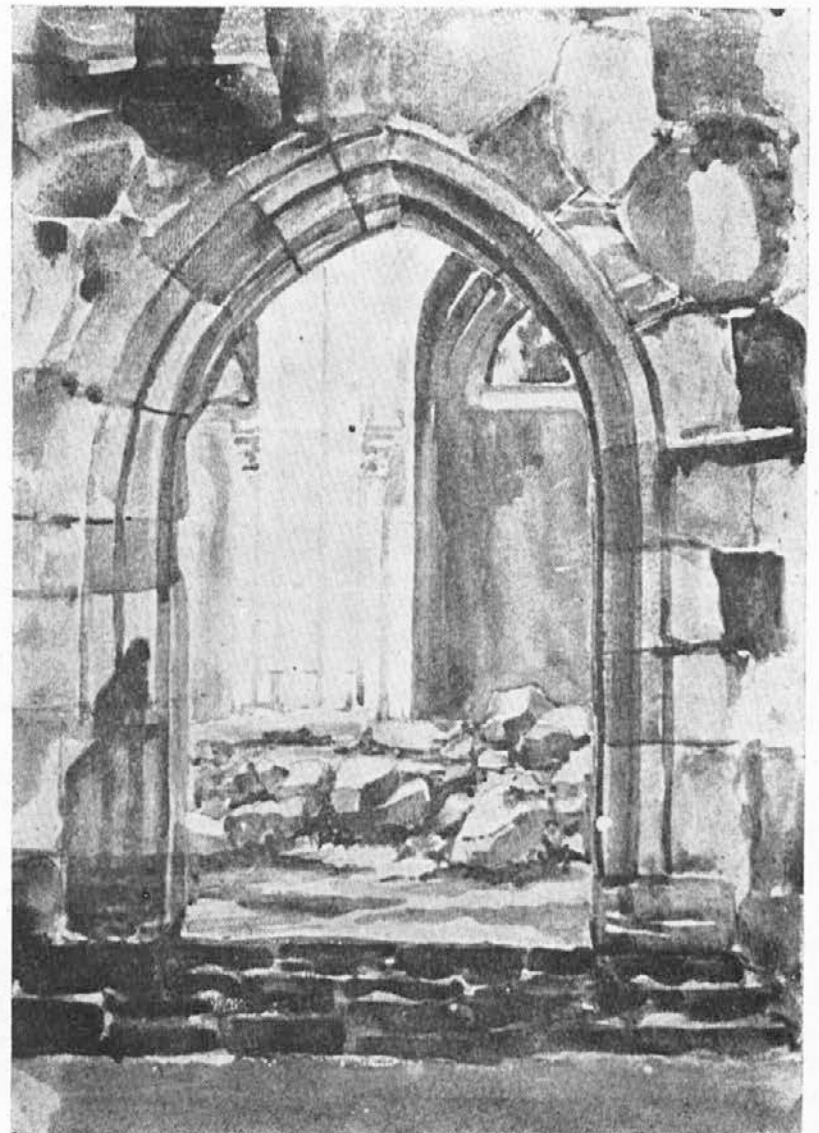
Minila sta skoraj dva meseca, odkar smo se morali posloviti od kolektiva in s tem tudi od rodne Koroške. Morali smo zapustiti vse prijatelje in sodelavce ter oditi v JLA. Res je, da smo po kilometrih precej oddaljeni od vas, vendar pa smo z mislimi vedno tesno povezani z delovanjem kolektiva.

Naj ob tej priložnosti zaželimo mnogo uspehov v nadaljnjem razvoju tovarne, vsem sodelavcem pa čestitamo za dan vstaje, 22. julij.

Jože Krajnc, Ivan Mirkec,
Ferdo Petek, Anton Napotnik

NI TAKO HUDO

Na Kitajskem je časnik hudo napadel nekega policaja. Mož je imel zelo modrega prijatelja in ga je vprašal, kaj na stori: ali naj list toži ali naj se kako drugače maščuje? Prijatelj mu je dejal: »Pol tistih, ki so kupili časnik, ni videlo članka. Pol tistih, ki so ga videli, ga ni prebralo. Pol tistih, ki so ga prebrali, ga ni razumelo. Večina teh, ki so članek razumeli, pa so nepomembni ljudje. Torej...«

A. Lodrant,
Portal 1956

NAŠA GIMNAZIJA

DAJE POROČILO ZA ŠOLSKO LETO 1964-65

SVET ŠOLE

Na osnovi določil v Uradnem listu SFRJ, št. 15-191/4, in Uradnem listu SRS, št. 7-40/64, ter na osnovi statuta gimnazije upravljajo šolo: svet šole kot delavski svet, upravni odbor in ravnatelj. Zato je ob izvolitvi sveta šole prenehal mandat dose-danjemu šolskemu odboru. V svet šole so bili izvoljeni naslednji člani delovne skupnosti: Garb Franc, predsednik, Filipančič Jožica, Garb Marija, Kodrin Mihael, Komprej Vinko, Mrdavšič Janez, Pečovnik Anton, Sušnik Anton, Vevar Danijel in Vocovnik Terezija. Kot predstavniki javnosti pa so bili v svet šole imenovani: Gorinšek Lizika (KO SZDL Ravne), Hromc Stanko (obč. skupščina Ravne), Ločičnik Fride-rik (obč. skupščina Dravograd), Majerič Avgust (obč. skupščina Slovenj Gradec), Šeško Borut (obč. skupščina Radlje ob Dravi), Marzel Mira (aktiv ZMS gimnazije), Mrdavšič Aleš (šolska skupnost gimnazije), Ocepek Ivan (rudnik Mežica), inž. Rodič Jože (DS železarne Ravne). Svet šole je izvolil naslednji

UPRAVNI ODBOR: Kodrin Mihael, predsednik, Burg Metka, Garb Franc, Lo-drant Stanko, Meisterl Anica, Mrdavšič Janez in Pečovnik Anton.

ŠOLSKI DELAVCI

(Naziv, rojstno leto, začetno leto službo-vanja, od kdaj je na gimnaziji na Ravnah, stroka in kaj je učil, zadolžitve)

1. REDNI UČITELJI:

GOLČER Tone, ravnatelj (profesor, 1931, 1956, 1956, Bio): bio

BANKO-Burg Metka (prof. priprav., 1941, 1963, 1963, An, Fr): an; urednica jutra-njih oddaj

CERAR Jerica (prof. priprav., 1940, 1964, 1964, Fr, It): fr; mentorica ZMS, varu-hinja podporne knjižnice

GARB Franc (profesor, 1931, 1958, 1960, Fi): fi; varuh fizikalne učilnice z insta-lacijami, mentor šolske skupnosti ter fizikalnega in radioamaterskega krožka

HIASAT-Oprešnik Marija (prof. priprav., 1941, 1964, 1964, An, Sl): an; varuhinja jezikovne predavalnice in zbirke učil za tuje jezike

IVARTNIK Anton (rezervni oficir, 1935, 1959, 1964); predvojaška vzgoja

KODRIN Mihael (profesor, 1924, 1957, 1962, Bio): bio; varuh zemljišča, biološke in geološke zbirke, redaktor urnika, mentor prirodoslovnega krožka in RK

KOTNIK Janko (profesor priprav., 1939, 1963, 1963, Te): te; varuh učil za moško telovadbo, mentor športnega aktiva fan-tov

KOMPREJ Vinko (predm. učit. priprav., 1939, 1964, 1964, Tehn. vzg., Fi): tehn. vzg.; vodja tehn. vzgoje, varuh ozvočevalnih naprav in fotografskega laboratorija

KRIVOGRAD Alojz (prof. priprav., 1934, 1962, 1962, Zg): zg; vodja marksistične-ga krožka

KRIVOGRAD-Hrovatin Irena (prof. priprav., 1937, 1961, 1962, Um. Zg) zg.

LODRANT Stanko (profesor, 1927, 1951, 1951, Ke): ke; varuh kemijskega labora-torija, mentor kemijskega krožka

MEDVED Drago (profesor, 1931, 1958, 1962, Ze): ze; varuh učil za geografijo, mentor dijaškega kluba OZN, zemljepis-nega krožka, poverjenik PZ

MRDAVŠIČ Janez, pomočnik ravnatelja (profesor, 1928, 1957, 1957, Sl): sl; mentor mladinskih ur, literarnega krožka, »Mi-sli mladih«, poverjenik za Prežihovo značko

MRDAVŠIČ — Hribar Vera (profesorica, 1933, 1958, 1962, Sl, Sh): sl; varuhinja dijaške knjižnice, poverjenica mladinskega tiska, Prežihove značke, mentorica filmskega krožka

SUŠNIK Anton (profesor, 1932, 1958, 1961, Sl, Sh): sl; mentor recitacijskega krožka in proslav, šolski kronist, poverjenik za Prežihovo značko

URAN — Grobelnik Terezija (prof. priprav., 1935, 1960, 1964, Ma): ma; mentorica ma-tematičnega krožka za prve in druge razrede

VEVAR Danijel (prof. priprav., 1934, 1959, 1962, Ma): ma; varuh učil za matematiko, mentor matematičnega krožka za tretje in četrte razrede, redaktor urnika

VUČKO Stanislav (kem. tehnik, asistent za kemijo): varuh kabineta PV

2. REDNI HONORARNI UČITELJI:

FILIPANČIČ-GLINŠEK Jožica (hon. predm., abs VŠTV, 1933, 1958, 1963, Te): te; varuhinja učil za deklško telovadbo

HOJNIK Albert (hon. predm., 1938, 1963, Te): te; je poučeval do 17. 9. 1964

MIKIC Marjan (hon. pred., abs. fil. fak., 1938, 1962, An, Ne): an, ne; je poučeval do 15. III. 1965

3. UČITELJI Z DRUGIH ZAVODOV:

PUCELJ Majda (strokovna učit., GI — z osnov. šole Ivana Ditingerja): je pouče-vala glasbeni del umetniške vzgoje

Dr. SUŠNIK Franc (ravnatelj študijske knjižnice, prof., Ne, Sl, Sh); je poučeval nemščino

ZORKO — Lep Zinka (prof. priprav., Sl, Ru, z Izobr. centra Ravne, dopolnjuje učno obveznost); je poučevala ruščino

4. TAJNIŠTVO:

Meisterl Anica, tajnica (učiteljica, 1917, 1936, 1956)

Garb Marija, mat. knjigovodja, vodja šolske kuhinje (1932, 1949, 1962)

6. POMOŽNI IN TEHNIČNI DELAVCI:

Pečovnik Anton (kurjač, 1925, 1949, 1953) Podgoršek Terezija (kuharica šolske kuhinje, 1915, 1931, 1960)

Drofelnik Helena (snažilka, 1922, 1961, 1961)

Lesjak Matilda (snažilka, 1916, 1954, 1954)

Pečovnik Marija (snažilka, 1931, 1962, 1962)

Ruprecht Terezija (snažilka 1926, 1965, 1965)

Štruc Pavla (snažilka, 1936, 1956, 1956)

Šuler Marija (snažilka 1922, 1955, 1955)

Vocovnik Terezija (snažilka, 1931, 1964, 1964)

IMENIK DIJAKOV

Pri imenih je v oklepajih naznačen dija-kov domači kraj, na kraju pa uspeh; črta na koncu stoji pri tistih, ki so padli; pred-meti na koncu pomenijo popravni izpit.

I. a (14 + 19 = 33)

Razrednik: Terezija Uran

Eršte Alojz (Muta): prav dober
Gostenčnik Alojz (Dravograd): dober
Kompan Drago (Javorje): neocenjen iz ne
Krebl Milan (Mislinja): dober
Luršak Bojan (Muta): sl, bio
Merčnik Silvo (Vuzenica): zadosten
Ocepek Ivan (Mežica): prav dober
Oder Vladimir (Mislinja): dober
Osrajnik Milan (Vuzenica): prav dober
Pikl Boris (Dravograd): dober
Praper Janez (Mežica) dober
Rudolf Marjan (Vuzenica): zadosten
Večko Ivan (Prežki vrh): prav dober
Vogel Maksimiljan (Lom): dober
Bač Nada (Dravograd): —
Blaznik Majda (Dravograd): prav dober
Črešnik Marija (Gortina): zadosten
Gavez Štefanija (Mežica): dober
Gologranc Gabrijela (Dravograd): sl, ma
Hribernik Helena (Mislinja): dober
Hrovat Alenka (Mežica): —
Javornik Marjana (Mislinja): prav dober
Klemenc Mira (Mislinja): dober
Lamprecht Rozalija (Mežica): zadosten
Miklavc Ivanka (Dravograd): dober
Miklavc Pavlina (Muta): dober
Polajner Marija (Polena): prav dober
Pungartnik Cvetka (Dravograd): dober
Rudl Vera (Vuzenica): dober
Skudnik Bernarda (Mežica): —
Stampah Marija (Ravne): —
Ternek Elizabeta (Vuzenica): dober
Vožič Vida (Selovec): —

I. b (9 + 21 = 30)

Razrednik: Jerica Cerar

Dolinšek Martin (Ravne): —
Gutenberger Ludvik (Ravne): zadosten
Merva Drago (Črna): prav dober
Mihev Danilo (Pristava): sl, an
Matvoz Edvard (Ravne): dober
Prikeržnik Peter (Ravne): zadosten
Pristovnik Franc (Žerjav): odličen
Tacol Janislav-Peter (Črna): prav dober
Vodopivec Karl (Prevalje): zadosten
Berce Milena (Slovenj Gradec): ma
Cesnik Miroslava (Ravne): sl
Cepec Danica (Slovenj Gradec): dober
Gartner Milenka (Slovenj gradec): prav dober
Gostenčnik Cvetka (Slovenj Gradec): dober
Grobovšek Janja (Slov. Gradec): zadosten
Fujs Ana (Ravne): dober
Horjak Alenka (Ravne): prav dober
Hrga Veronika (Ravne): dober
Janet Karolina (Ravne): dober
Kolar Majda (Črna): zadosten
Komar Helena (Mežica): —
Kugovnik Marija (Prevalje): dober

Leskovec Marija (Podpeca): —
 Oprešnik Božena (Ravne): zg, ma
 Pisar Karolina (Ravne): prav dober
 Roncelli Silva (Ravne): prav dober
 Savinek Danica (Slovenj Gradec): prav dober
 Slemnik Mira (Slovenj Gradec): prav dober
 Sterže Metka (Črna): prav dober
 Šmarčan Marjeta (Ravne): prav dober
 Rogina Anica (Mežica): izstopila 9. aprila 1965

I. c (11 + 19 = 30)

Razrednik: Alojz Krivograd

Ban Ivan (Slovenj Gradec): prav dober
 Dobnik Matjaž (Prevalje): —
 Domijan Gvido (Slovenj Gradec): dober
 Ermenc Milan (Slovenj Gradec): dober
 Kožuh Janez (Slovenj Gradec): dober
 Pečoler Miloš (Vuhred): zadosten
 Račnik Stanislav (Pameče): prav dober
 Sotelšek Matjaž (Slovenj Gradec): dober
 Stradovnik Karol (Pameče): prav dober
 Verovnik Ivo (Slovenj Gradec): dober
 Zemljič Božo (Slovenj Gradec): dober
 Čadej Cvetka (Radlje ob Dravi): an
 Erjavec Ljubica (Radlje ob Dravi): an, ma
 Fabijan Breda (Ravne): dober
 Fišer Vasilija (Ravne): dober
 Gašper Marija (Šmartno): prav dober
 Gorenšek Uršula (Kotlje): dober
 Gregoršanec Romana (Pameče): zadosten
 Kemperle Erika (Prevalje): ma
 Krebs Tatjana (Ravne): an, ma
 Kremljak Antonija (Radlje ob Dravi): prav dober
 Mernik Silvija (Radlje ob Dravi): dober
 Mihev Jožica (Turiška vas): prav dober
 Razgoršek Danica (Bukovska vas): dober
 Rutnik Jelica (Slovenj Gradec): zadosten
 Sekol Marjeta (Prevalje): dober
 Smon Anica (Dobrava): dober
 Štraser Lenka (Slovenj Gradec): an, ma
 Vezovnik Antonija (Radlje ob Dravi): dober
 Žižek Ana (Šmartno): dober
 Kordež Jožefa (Topla) izstopila 6. februarja 1965

II. a (13 + 15 = 28)

Razrednik: Drago Medved

Batič Franc (Zg. Dolič): odličen
 Hansl Kristijan (Dravograd): dober
 Jeromelj Ludvik (Dravograd): dober
 Kajzer Martin (Libeliče): dober
 Kotnik Fortunat (Kotlje): dober
 Kunej Stanislav (Dravograd): dober
 Lesjak Rado (Ribnica): —
 Mahorčič Borut (Ravne): zadosten
 Mrša Rajmund (Dravograd): dober
 Praprotnik Ivan (Dravograd): dober
 Rozman Andrej (Mislinja): zadosten
 Rožej Nikita (Muta): dober
 Zagernik Bernard (Kotlje): odličen
 Kokal Marica-Ana (Ravne): prav dober
 Kugovnik Breda (Prevalje): prav dober
 Kus Ana-Marija (Radlje): dober
 Merkač Marija (Prevalje): sl, ma
 Mravljak Otilija (Ravne): prav dober
 Osrajnik Marija (Vuhred): zadosten
 Pavše Ana (Prevalje): dober
 Plejnšek Maja (Prevalje): zadosten
 Pridiger Ivana (Vuzenica): prav dober
 Smode Marija (Dravograd): dober
 Širnik Mirijana (Otiški vrh): zadosten
 Štachel Regina (Vuzenica): ma, bio
 Štibler Nada (Trbonje): zadosten
 Ukmar Vera (Prevalje): zadosten

Zlodej Marija (Vuzenica): zadosten
 Kotolenko Marija (Radlje) izstopila 20. januarja 1965

II. b (16 + 8 = 24)

Razrednik: Metka Banko

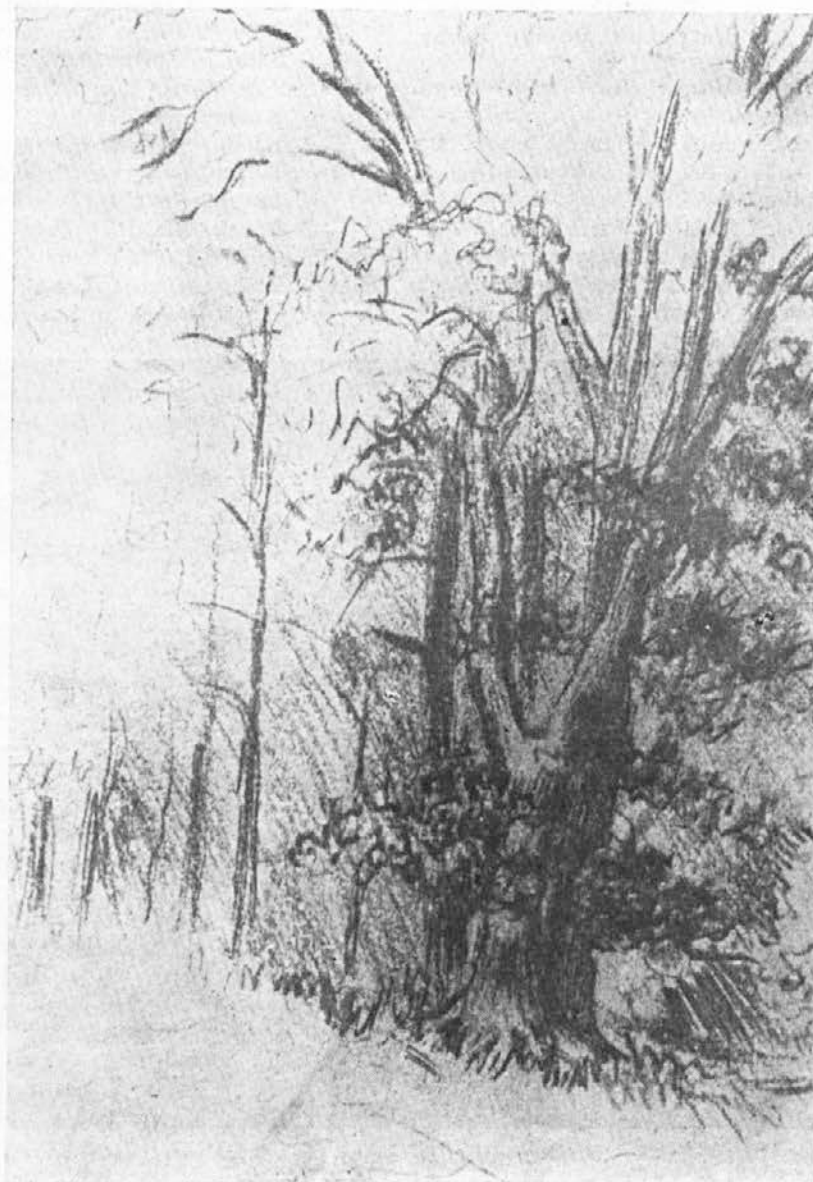
Brečko Reinhard (Slovenj Gradec): sl, ma
 Horjak Drago (Ravne): zadosten
 Jurgec Milan (Ravne): prav dober
 Kamnik Franc (Ravne): dober
 Lukanc Vladimir (Dravograd): dober
 Mikic Janez (Belšak): prav dober
 Murko Maksimiljan (Prevalje): prav dober
 Osojnik Miroslav (Ravne): dober
 Osovnikar Ivan (Ravne): zadosten
 Pačnik Ivan (Prevalje): prav dober
 Pečovnik Janez (Mežica): dober
 Podgoršek Drago (Ravne): dober
 Pumpernik Danijel (Ravne): odličen
 Rus Friderik (Ravne): dober
 Skrinjar Avgust (Prevalje): prav dober
 Štor Stanislav (Ravne): dober
 Čivnik Marija (Ravne): fi
 Fajmut Anica (Črna na Koroškem): odličen
 Jamer Jožica (Prevalje): zadosten
 Konečnik Katjuša (Ravne): dober
 Kotnik Ana-Marija (Ravne): dober
 Štefič Helena (Ravne): odličen
 Šteharnek Nevenka (Ravne): dober
 Zupan Jelka (Ravne): odličen

II. c (15 + 21 = 36)

Razrednik: Janez Mrdavšič

Benkovič Stanko (Črna): —
 Cajnko Dušan (Slov. Gradec): prav dober

Gornjec Ludvik (Šmartno): dober
 Grajžl Slavko (Bukovska vas): dober
 Jehart Alojz (Gmajna): prav dober
 Jezernik Kristijan (Žerjav): dober
 Koprivnikar Bogdan (Mislinja): zadosten
 Korbus Franc (Slov. Gradec): zadosten
 Pečko Otmar (Slov. Gradec): ma, fi
 Pevec Vlado (Slov. Gradec): sl
 Pikalo Alojz (Prevalje): fi
 Pungartnik Marjan (Legen): prav dober
 Razdevšek Milan (Slov. Gradec): dober
 Recelj Miloš (Slov. Gradec): dober
 Verbič Matija (Mislinja): sl, ke
 Bač Marjana (Dravograd): ma, fi
 Batič Ivana (Šmartno): odličen
 Borovnik Zinka (Slov. Gradec): zadosten
 Ferjančič Ana (Kotlje): neocenjena
 Gams Vida (Šmartno): prav dober
 Grabner Ivana (Črna): zadosten
 Gutenberger Danica (Ravne): dober
 Javornik Jana (Slov. Gradec): prav dober
 Jež Maksimiljana (Mežica): dober
 Jug Zmagoslava (Črna): prav dober
 Karner Irena (Slov. Gradec): fi
 Kodrun Natalija (Črna): prav dober
 Kovač Pavla (Šmartno): prav dober
 Krebl Marija (Dravograd): ma, fi
 Laznik Rozalija (Troblje): dober
 Petek Marjeta (Črna): prav dober
 Pirnat Berta (Slov. Gradec): dober
 Popič Jožefa (Slov. Gradec): dober
 Račnik Silva (Pameče): dober
 Tretjak Barica (Slov. Gradec): dober
 Tušnik Marija (Šmartno): sl, fi

F. Mezner,
 V parku 1948

III. a (13 + 18 = 31)

Razrednik: Irena Krivograd

Dobnik Andrej (Prevalje): zadosten
 Erjavec Zvonko (Ravne): dober
 Globočnik Ivan (Ravne): prav dober
 Gorenšek Vladimir (Brdinje): dober
 Kamnik Ignac (Ravne): prav dober
 Koren Ivan (Ravne): odličen
 Kristan Mirko (Ravne): prav dober
 Lačen Marijan (Ravne): prav dober
 Tušak Maksimiljan (Ravne): ma
 Ulcej Jože (Prevalje): prav dober
 Uranšek Maksimiljan (Libeliška gora):
 prav dober
 Vute Rajko (Prevalje): dober
 Weingerl Borut (Slov. Gradec): zadosten
 Breznik Uršula (Ravne): dober
 Bukovec Antonija (Ravne): prav dober
 Delalut Darinka (Ravne): prav dober
 Drezgič Jelena (Prevalje): prav dober
 Grilc Milena (Ravne): odličen
 Hovnik Marija (Prevalje): prav dober
 Jezernik Julija (Prevalje): prav dober
 Kotnik Helena (Dobrije): dober
 Lešnik Ljudmila (Ravne): dober
 Nabernik Alojzija (Ravne): zadosten
 Osovníkar Ana Marija (Ravne): dober
 Pistotnik Alenka (Prevalje): dober
 Ramšak Helena (Prevalje): prav dober
 Resnik Ljudmila (Ravne): dober
 Skočaj Marija (Završe): dober
 Šušteršič Rozina (Črneče): an
 Tomaž Nada (Prevalje): dober
 Večko Elizabeta (Dobja vas): prav dober

III. b (12 + 14 = 26)

Razrednik: Danijel Vevar

Fabrici Marjan (Lovrenc na Pohorju): za-
 dosten
 Kac Ferdo (Dravograd): prav dober
 Klančnik Avgust (Dravograd): sl, ma
 Mrdavšič Aleš (Črna): dober
 Ocepek Milan (Mežica): dober
 Praper Jožef (Dravograd): dober
 Prošt Franc-Edvard (Mežica): prav dober
 Rovšnik Anton (Črna): dober

Seme Franc (Mežica): dober
 Sešel Anton (Črna): dober
 Veržun Peter (Dravograd): ne
 Vrlič Franc (Mežica): prav dober
 Flajmiš Marjeta (Dravograd): ma
 Gutenberger Kristina (Dravograd): dober
 Javornik Vida (Šentjanž): dober
 Jeseničnik Silva (Dravograd): dober
 Jež Irena (Mežica): dober
 Kopmajer Jožica (Mežica): dober
 Lesjak Irena (Dravograd): dober
 Miklavc Marija (Dravograd): dober
 Modrej Marija (Črna): ma
 Oberžnik Marija (Mežica): dober
 Pikalo Rafaela (Mežica): ma, ke
 Štosir Marija (Mežica): zadosten
 Vačun Jožefa (Mežica): dober
 Zlatar Antonija (Radlje): zadosten

III. c (12 + 18 = 30)

Razrednik: Vera Mrdavšič

Dretnik Hinko (Črna): prav dober
 Hovnik Franc (Sele): dober
 Kac Ivan (Šmartno): prav dober
 Keber Štefan (Podpeca): dober
 Konečnik Ivan (Vrhe): prav dober
 Konečnik Karel (Šmartno): zadosten
 Koželj Tomaž (Slov. Gradec): prav dober
 Landeker Jožef (Šmartno): dober
 Pečko Karol (Slov. Gradec): ma
 Praznik Nikolaj (Mežica): dober
 Tanšek Darko (Šmartno): dober
 Vaupot Jurij (Slov. Gradec): dober
 Bezljaj Marija-Marta (Mislinja): dober
 Grosar Berta (Črna): ke
 Hefler Lea Sibila (Radlje): zadosten
 Horvat Jožica (Šmartno): dober
 Jamnik Zofija (Slov. Gradec): —
 Jug Marija (Črna): zadosten
 Kelenberger Katarina (Dobrava): —
 Kladnik Danila (Črna): zadosten
 Kvasnik Marija (Črneška gora): odličen
 Lorenci Marija (Tolsti vrh): prav dober
 Marzel Mira (Sv. Jedert): prav dober
 Ouček Pavla (Žerjav): dober
 Radovič Tanja (Črna): dober
 Skudnik Regina (Žerjav): prav dober

Trilar Danijela (Vuhred): zadosten
 Večko Terezija (Preški vrh): odličen
 Verdnik Miroslava (Radlje): odličen
 Žolnir Jožica (Slov. Gradec): dober
 Bukovec Danila (Ravne): izstopila 4. fe-
 bruarja 1965

III. č (5 + 16 = 21)

Razrednik: Stanko Lodrant

Cmrekar Franc (Dravograd): sl, zg
 Grošelj Andrej (Prevalje): dober
 Nabernik Ivan (Prevalje): an, ma
 Penec Ivan (Prevalje): ma
 Žvikart Anton (Črneče): dober
 Cepec Dragica (Vuhred): dober
 Cvetko Frančiška (Ravne): dober
 Grzetič Nevenka (Radlje): an, ma
 Hribernik Marta (Gortina): dober
 Jug Marjana (Ravne): prav dober
 Karner Cvetka (Vuzenica): zadosten
 Kričej Jožica (Vuzenica): zadosten
 Kumer Karolina (Mislinja): dober
 Logar Marija (Kotlje): dober
 Obronek Marija (Vuhred): dober
 Pečoler Marija-Cvetka (Vuzenica): za-
 dosten
 Perkuš Ana-Marija (Vuzenica): prav dober
 Repuc Bogomira (Mislinja): zadosten
 Ring Danijela (Libeliče): zadosten
 Štalekar Jožica (Muta): dober
 Tevč Barbara (Črna): an
 Ramšak Stanislava (Mislinja): izpisana
 15. marca 1965

IV. a (13 + 16 = 29)

Razrednik: Mihael Kodrin

Delopst Drago (Ravne): dober
 Horjak Andrej (Ravne): dober
 Jamer Stanislav (Prevalje): zadosten
 Klančnik Tomaž (Ravne): sl, ma
 Košuta Josip (Prevalje): prav dober
 Kvasnik Leopold (Prevalje): dober
 Lebič Janez (Prevalje): zg, ma
 Matvoz Štefan (Ravne): zadosten⁺
 Merkač Alojz (Breznica): dober
 Mlačnik Rudolf (Črna): zadosten
 Pikalo Mirko (Prevalje): odličen
 Pistotnik Drago (Prevalje): dober
 Stres Gvido (Ravne): odličen
 Šteharnik Marjan (Ravne): zadosten
 Šteharnik Milan (Ravne): dober
 Vrhovec Stanimir Gašper (Celje): neoc-
 njen iz ma in fi
 Čegovnik Julijana (Ravne): dober
 Erjavec Marta (Ravne): zadosten
 Filip Nada (Prevalje): ma
 Florjančič Alenčica (Ravne): odličen
 Fujs Marija (Ravne): dober
 Ovnič Marija (Prevalje): zadosten
 Pačnik Alenka (Prevalje): prav dober
 Petelinšek Marta (Ravne): ma
 Plazl Jožefa (Prevalje): zadosten
 Pogorevčnik Barbara (Ravne): zadosten⁺
 Teuš Vida (Navrški vrh): zadosten
 Zidar Marija (Leše): dober
 Zorman Bernarda (Ravne): dober
⁺ po popravnem izpitu

IV. b (15 + 17 = 32)

Razrednik: Anton Sušnik

Blaznik Ferdo (Dravograd): dober⁺
 Bukvič Miroslav (Slov. Gradec): odličen
 Čas Bojan (Mislinja): prav dober
 Jovan Maksimiljan (Slov. Gradec): prav
 dober
 Kotnik Maks (Črneče): prav dober

Eden redkih

Foto: Broman

Krenk Jožef (Troblje): prav dober
 Matajdl Rudolf (Dravograd): dober
 Mori Oto (Kozji vrh): dober
 Pačnik Anton (Dravograd): dober
 Prah Bogomir (Dravograd): dober
 Pratnekar Jurij (Mežica): dober
 Rus Bogomir (Slovenj Gradec): dober
 Sečnjak Dušan (Radlje): dober⁺
 Senica Marjan-Ferdo (Šentanel): prav do-
 ber
 Verovnik Rudolf (Slovenj Gradec): dober
 Ambrož Marija (Dravograd): prav dober
 Breznik Silva (Ravne): dober
 Hudrap Antonija (Dravograd): prav dober
 Janšek Angela (Trbonje): dober
 Karber Karolina (Dravograd): dober
 Kolman Marija (Primož na Pohorju): dober
 Luršak Marija (Muta): dober
 Osrajnik Matilda (Vuhred): dober
 Pirtovšek Julijana (Dravograd): dober⁺
 Potočnik Margareta (Mežica): odličen
 Pratnekar Jerica (Mežica): prav dober
 Samec Tanja (Mežica): prav dober
 Senica Marta (Šentanel): dober
 Valant Marija (Mežica): prav dober
 Vončina Marija (Mežica): dober
 Vožič Ana (Črneče): dober
 Žak Alenka (Mežica): prav dober
 + po popravnem izpitu

IV. c (0 + 21 = 21)

Razrednik: Garb Franc

Areh Pavlina (Slov. Gradec): dober
 Arnold Silvija (Slov. Gradec): odličen
 Flajmiš Ljuba (Slov. Gradec): prav dober
 Grabner Zdenka (Črna): ma, fi
 Grajzl Marija (Bukovska vas): prav dober
 Jaš Ljudmila (Mislinja): zadosten
 Klemenc Matilda (Zg. Dolič): odličen
 Kristan Jožefa (Slov. Gradec): zadosten
 Lužnik Cvetka-Terezija (Misl. Dobrava):
 dober
 Marzel Vlasta-Anka (Sv. Jedert): zadosten
 Mujdrica Marija (Radlje): prav dober
 Perše Marija (Brda): prav dober
 Potočnik Jožica (Otiški vrh): zadosten⁺
 Pušnik Marija (Črna): dober
 Ramšak Vida (Črna): zadosten
 Rojnik Marija (Slov. Gradec): odličen
 Strmčnik Marija (Legen): dober
 Svetec Ivana Marija (Slov. Gradec): prav
 dober
 Šaloven Milena (Šentjanž): dober
 Širnik Marija (Otiški vrh): dober
 Štruc Elizabeta (Otiški vrh): prav dober
 + po delnem razrednem izpitu iz ma in
 bio

ZAKLJUČNI IZPIT JUNIJA 1965

Izpitni odbor je bil takole sestavljen: predsednik: Brane Vesel, profesor, svetovalec republiškega zavoda za napredek šolstva; podpredsednik: Tone Golčer, ravnatelj gimnazije; tajnica: Jožica Filipančič. Člani (vsi profesorji učiteljskega zbora gimnazije): Banko Metka (an), Cerar Jerica (fr), Garb Franc (fi), Hiasat Marija (an), Kodrin Mihael (bio), Kotnik Janko (te), Krivograd Alojz (zg), Krivograd Irena (zg), Lodrant Stanko (ke) Medved Drago (ze), Mrdavšič Janez (sl), Mrdavšič Vera (sl), Sušnik Tone (sl), Uran Terezija (ma), Vevar Danijel (ma) in zunanji sodelavec prof. dr. Franc Sušnik (ne).

Kandidati: redni učenci, ki so uspešno dovršili IV. razred v tem letu: iz IV. a:

Samota

Foto: Broman

12 + 10 = 22, iz IV. b: 13 + 16 = 29, iz IV. c: 0 + 18 = 18; skupaj 25 + 44 = 69.

Pismena izpita iz slovenskega jezika in matematike ali tujega jezika sta bila dne 14. in 15. junija 1965. Ustni izpiti so bili od 17. do 21. junija. Končni uspeh zaključnih izpitov je bil tale: 6 + 7 = 13 odličnih, 6 + 6 = 12 prav dobrih, 8 + 18 = 26 dobrih, 1 + 6 = 7 zadostnih, 4 + 7 = 11 nezadostnih; odstopil ni nihče.

Uspeh kandidatov:

iz IV. a

DELOPST Drago — prav dober; HORJAK Andrej — dober; JAMER Stanislav — ma; KOŠUTA Josip — odličen; KVASNIK Leopold — dober; MERKAČ Alojz — dober; MLAČNIK Rudolf — bio; PIKALO Mirko — odličen; PISTOTNIK Drago — dober; STRES Gvido — odličen; ŠTEHARNIK Marjan —; ŠTEHARNIK Milan — dober; ČEGOVNIK Julijana — dober; ERJAVEC Marta — zadosten; FLORJANČIČ Alenka — odličen; FUJS Marija — dober; OVNIČ Marija — zadosten; PAČNIK Alenka — odličen; PLAZL Jožefa — dober; TEUŠ Vida —; ZIDAR Marija — dober; ZORMAN Bernarda — ke.

IV. b

BUKVIČ Miroslav — odličen; ČAS Bojan — odličen; JOVAN Maksimiljan — prav dober; KOTNIK Maks — odličen; KRENK Jožef — prav dober; MATAJDL Rudolf — dober; MORI Oto — zadosten; PAČNIK Anton — prav dober; PRAH Bogomir — dober; PRATNEKAR Jurij — prav dober; RUS Bogomir — ma; SENICA Marjan-Ferdo — prav dober; VEROVNIK Rudolf — dober; AMBROŽ Marija — dober; BREZNIK Silva — dober; HUDRAP Antonija — prav dober; JANŠEK Angela — ma; KARBER Karolina — dober; KOLMAN Marija — dober; LURŠAK Marija — zadosten; OSRAJNIK Matilda — dober; POTOČNIK Margareta — odličen; PRATNEKAR Jerica

— dober; SAMEC Tanja — dober; SENICA Marta — bio; VALANT Marija — prav dober; VONČINA Marija — dober; ŽAK Alenka — dober; VOŽIČ Ana — dober.

IV. c

AREH Pavlina — dober; ARNOLD Silvija — odličen; FLAJMIŠ Ljuba — dober; GRAJZL Marija — prav dober; JAŠ Ljudmila —; KLEMENC Matilda — odličen; KRISTAN Jožefa — zadosten; LUŽNIK Cvetka — dober; MARZEL Vlasta — sl; MUJDRICA Marija — prav dober; PERŠE Marija — prav dober; RAMŠAK Vida —; ROJNIK Marija — odličen; STRMČNIK Marija — zadosten; SVETEC Ivana — odličen; ŠALOVEN Milena — zadosten; ŠIRNIK Majda — prav dober; ŠTRUC Elizabeta — dober.

ZAKLJUČNI IZPITI V JESENSKEM ROKU 1964

Ambrož Dora — dober
 Doberšek Jožefa — dober
 Hrovat Božena — zadosten
 Ličen Elizabeta — prav dober
 Matjaž Marija — zadosten
 Meh Marija — zadosten
 Potočnik Stanislav — dober
 Spanžel Anton — zadosten
 Starc Karel — dober
 Štrajher Ana-Frančiška — zadosten

IZ ODDELKA ZA ODRASLE:

Dokl Avgustina — prav dober
 Dokl Janez — dober
 Magdič Peter Boris — zadosten
 Ramšak Silvester — dober
 Ristić Aleksandar — zadosten
 Senica-Pernat Marija Antonija — prav dober
 Štor Avgusta — zadosten
 Štruc — Močivnik Marija — zadosten

ZAKLJUČNI IZPITI V FEBRUARSKEM ROKU

KLUGLER Marta — zadosten; LOREN-
 Iz oddelka za odrasle:

CI Marjan — dober; RUDOLF Terezija — zadosten.

Po odobritvi republiškega sekretariata za šolstvo sta opravljala zaključni izpit v izrednem roku meseca junija: IZAK Martina — zadosten; VUCELJA Bojan — zadosten.

POPRAVNI IZPITI IZ ŠOLSKEGA LETA 1963/64

a) Uspešno so jih napravili in s tem dosegli uspeh (naveden v oklepaju):

I. a: Kajzer Martin (dober), Merkač Marija (zadosten), Osrajnik Marija (zadosten), Štachel Regina (dober), Štibler Nada (dober), Zlodej Marija (zadosten).

I. b: Osovnikar Ivan (zadosten), Podgoršek Drago (zadosten), Čivnik Marija (dober).

I. c: Pečko Otmar (zadosten), Verbič Matija (zadosten), Tušnik Marija (zadosten).

II. a: Tušak Maksimiljan (zadosten), Vute Rajko (zadosten), Weingerl Borut (zadosten), Breznik Uršula (zadosten), Kotnik Helena (dober), Lešnik Ljudmila (zadosten), Nabernik Alojzija (zadosten), Pandev Jožefa (zadosten).

II. b: Klančnik Avgust (zadosten), Praper Jožef (zadosten), Veržun Peter (zadosten), Lesjak Irena (dober), Modrej Marija (zadosten), Oberžnik Marija (dober).

II. c: Konečnik Karel (zadosten), Landecker Jože (dober), Pečko Karel (dober), Bukovec Danica (zadosten), Hefler Lea (dober), Jamnik Zofija (zadosten), Kelenberger Katarina (zadosten), Kladnik Danila (zadosten).

II. č: Cmrekar Franc (zadosten), Nabernik Ivan (zadosten), Penec Ivan (zadosten), Cvetko Frančiška (zadosten), Karner Cvetka (zadosten), Kričej Jožica (zadosten), Polajner Ana (zadosten), Tevč Barbara (zadosten).

III. a: Jamer Stanislav (dober), Lebič Janez (zadosten), Šteharnik Marjan (zadosten), Vrhovec Gašper (zadosten), Erjavec Marta (dober), Plazl Jožefa (dober), Pogorevčnik Barbara (zadosten), Teuš Vida (zadosten), Zorman Bernarda (dober).

III. b: Matajdl Rudolf (zadosten), Sečnjak Dušan (dober), Vončina Marija (dober).

III. c: Jaš Ljudmila (zadosten), Kremljak Pavla (zadosten), Marzel Vlasta (zadosten).

IV. a: Starc Karel (zadosten), Ambrož Dora (dober), Doberšek Joža (dober).

IV. b: Potočnik Stanislav (zadosten), Spanžel Anton (zadosten), Hrovat Božena (zadosten), Ličen Elizabeta (dober), Matjaž Mija (dober), Meh Marija (zadosten), Štrajher Anica (zadosten).

III. letnik oddelkov učiteljskega v Mariboru: Danijel Katarina (dober), Mihelač Sonja (zadosten), Paradiž Marija (dober), Pušnik Ana (zadosten), Raško Mira (zadosten).

b) Popravnih izpitov niso opravili:

I. a: Buhvald Marija, Verber Štefanija; I. b: Kristan Ivan, Fabijan Breda, Fišer Vasilija, Koželnik Cvetka;

II. a: Konečnik Katarina;

II. b: Praprotnik Ivan;

II. c: Promožič Franc: Enci Frančiška, Krebl Marija;

III. a: Hovnik Erna;

III. b: Razgoršek Drago, Rebernik Marjan;

III. letnik oddelkov učiteljskega v Mariboru: Trobej Ivan, Čapelnik Hedvika, Hribernik Marija.

K popravnemu oziroma razrednemu izpitu niso prišli:

I. a: Verčkovnik Miroslav, Kočivnik Stanislava;

I. b: Ambrož Alojzija, Mernik Silva, Stopar Vanda;

I. c: Kušter Anton, Majdič Boris;

II. b: Sešel Jožefa.

RAZREDNI IZPITI

Privatni: Klančnik Tomaž (III. razred): zadosten; Žak Alenka (III. razred): dober.

SPREMEMBE NA ZAVODU

Odšli so:

Kert Zlata 31. avgusta 1964 (v Metalno Maribor); Lep Jože 31. avgusta 1964 (na

VTŠ Maribor); Hojnik Albert 22. septembra 1964 (v JLA); Mikic Marjan 15. marca 1965 (v JLA).

Prišli so:

Cerar Jerica 1. oktobra 1964 (na novo); Hiasat Marija 14. septembra 1964 (na novo); Kotnik Janko 1. novembra 1964 (iz JLA); Uran Terezija 1. septembra 1964 (z osnovne šole Prevalje); Vučko Stanislav 1. septembra 1964 (na novo); Ruprecht Terezija 1. aprila 1965 (snažilka).

ŠOLSKI KOMITE ZMS V ŠOL. LETU 1964/65

(izvoljen 5. oktobra 1964)

Mikic Janko (predsednik do februarja 1965); Marzel Mira (predsednik od februarja 1965); Horjak Alenka (sekretar); Gavez Štefka (blagajnik).

Člani: Račnik Stanko, Zupan Jelka, Delalut Darinka, Bukovec Danila, Logar Majda, Pungartnik Marjan, Prah Miro, Guttenberger Ludvik, Sterže Metka, Perše Marija, Globočnik Ivan, Batič Franc in Jug Slavica.

Revizijska komisija: Sečnjak Dušan, Florjančič Lenka, Stres Gvido.

PREDSEDSTVO ŠOLSKE SKUPNOSTI UČENCEV

1964/65

Mrdavšič Aleš, predsednik; predsedniki razrednih skupnosti: 1. a: Blaznik Majda, 1. b: Tacol Janez, 1. c: Ban Ivan, 2. a: Kokal Manica, 2. b: Fajmut Anica, 2. c: Jug Slavica, 3. a: Delalut Darinka, 3. b: Jež Irena, 3. c: Večko Terezija, 3. č: Logar Majda, 4. a: Pikalo Mirko, 4. b: Breznik Silva, 4. c: Rojnik Marija.

PRVIČ TEPEN

Skladatelj Beethoven je bil močno raztresen. Nekoč je pri dvornem koncertu dirigiral, zraven pa tolkel cesarja Jožefa po hrbtu. Cesar je vse mirno prenašal, pozneje pa je rekel: »Ta večer sem bil prvič v svojem življenju tepen!«

MALENKOST

Učenec je padel pri maturi; hotel je biti vljuden in je stopil do ravnatelja, da bi se poslovil.

»Hvala lepa, gospod ravnatelj, za vse, kar sem pridobil na gimnaziji!«

»Ah, kaj!« je zamahnil ta z roko. »Saj se ne izplača za to malenkost!«

BRUS

Nekdo je vprašal slavnega atenskega govornika Izokrata, zakaj se je pri njem izšolalo mnogo odličnih govornikov, sam pa ni nikdar javno govoril. Izokrat je odvrnil: »To ni nič čudnega. Brus, ki ostri vaše nože, tudi ni oster.«

ETIKETA

Če je španski kralj v 17. stol. hotel ponoči obiskati kraljico, je moral nositi čevlje in črn plašč, v desnici meč, v levici leščerbo, na levi roki ščit in na jermenu nočno posodo.

Pri vodi

Foto: prof. S. Kotnik

IZOBRAŽEVALNI CENTER

daje poročilo za šolsko leto 1964-65

I. Izobraževalni center Ravne na Koroškem je dosegel v pretekli izobraževalni sezoni oziroma šolskem letu 1964/65 lepe uspehe.

Naloge izobraževalnega centra so specifične in so v celoti odvisne od proizvodnih nalog železarne in njenih kadrovskih potreb. V okviru izobraževalnega centra je več vrst dejavnosti.

Najvažnejše so:

1. metalurška industrijska šola,
2. kovinarska šola za učence v gospodarstvu,
3. administrativna šola,
4. izobraževanje odraslih — tečaji, seminarji in
5. tehnična srednja šola za odrasle.

Redni teoretični in praktični pouk se je pričel za vse oddelke 3. septembra 1964.

Na metalurški industrijski šoli je bilo sprejetih v I. razred 30 učencev, in sicer:

- ključavničarjev 18,
- strugarjev 8,
- rezkalcev 4.

V II. razredu je bilo v tem šolskem letu 60 učencev, in sicer:

- ključavničarjev 44,
- strugarjev 10,
- rezkalcev 6,

V III. razredu je bilo 53 učencev, in sicer:

- ključavničarjev 18,
- strugarjev 10,
- rezkalcev 4,
- brusilcev 1,
- kovačev 4,
- kalilcev 16.

V preteklem šolskem letu je bilo na metalurški industrijski šoli skupaj 143 učencev. Ob koncu šolskega leta je ostalo 142 učencev. Enega učenca smo sporazumno s starši izpisali iz šole zaradi slabih izgle-
dov pri nadaljnjem izučevanju poklica.

Učni uspeh metalurške industrijske šole ob zaključku šolskega leta 1964/65 je naslednji:

14. Lorberg Miroslav, ključavničar, dober
15. Mlakar Stanislav, strugar, prav dober
16. Oblak Sebastijan, ključavničar, zadosten
17. Obreza Aleksander, strugar, dober
18. Ovnič Milan, ključavničar, dober
19. Petrič Leon, ključavničar, nezadosten (tehn. obdel.)
20. Rezar Drago, ključavničar, prav dober
21. Sterkuš Marjan, rezkalec, prav dober
22. Strojnik Matevž, ključavničar, dober
23. Urankar Milan, ključavničar, dober
24. Zakeršnik Janko, ključavničar, dober
25. Harnold Peter, strugar, dober
26. Kos Franc, strugar, dober
27. Lepej Anton, strugar, nezadosten (tehn. obdel.)
28. Novinšek Janez, strugar, dober
29. Veseljko Jože, strugar, dober
30. Žvižkart Jože, strugar, dober

II. b razred — 30 učencev

Razrednik: Radivojevič Božo

1. Čas Valentin, ključavničar, zadosten
2. Burjak Zdravko, ključavničar, prav dober
3. Dobrodel Teodor, ključavničar, prav dober
4. Gorenšek Stanko, ključavničar, dober
5. Gostenčnik Jože, ključavničar, dober
6. Hartman Pavel, rezkalec, dober
7. Homan Mitja, ključavničar, dober
8. Hovnik Maks, ključavničar, zadosten
9. Jamnik Stanko, ključavničar, dober
10. Janko Filip, ključavničar, dober
11. Klemenc Milan, ključavničar, dober
12. Kovačec Milan, ključavničar, dober
13. Kralj Edvard, ključavničar, nezadosten (slov. j. in tehn. obdel.)
14. Kurnik Marjan, ključavničar, dober
15. Mlinšek Alojz, ključavničar, dober
16. Novinšek Vladimir, ključavničar, dober
17. Pavše Ivan, ključavničar, dober
18. Perše Vinko, rezkalec, nezadosten (matematika)
19. Pocajt Vinko, rezkalec, prav dober
20. Potočnik Franc, ključavničar, nezadosten (matematika)
21. Rožen Ivan, ključavničar, dober
22. Rožič Feliks, ključavničar, dober
23. Rus Ivan, ključavničar, prav dober
24. Satler Henrik, ključavničar, dober
25. Skitek Hubert, ključavničar, dober
26. Šteharik Branko, ključavničar, zadosten
27. Šuler Jože, ključavničar, dober
28. Uršič Marjan, ključavničar, dober
29. Zagernik Ivan, ključavničar, dober
30. Žerak Oton, ključavničar, zadosten

III. a razred — 33 učencev

Razrednik: Ivič Franc

1. Bauer Engelbert, strugar, dober
2. Cesnik Jože, ključavničar, dober
3. Čreslovnik Mirko, ključavničar, dober
4. Doberšek Marjan, strugar, dober
5. Erjavec Ignac, strugar, neocenjen (strojeslovje in strok. risanje)
6. Fras Maks, strugar, odličen

Izdelali	odlični	prav dobri	dobri	zadostni	skupaj	%
I. razred	—	4	18	3	25	86,2
II. razred	—	10	38	5	53	88,0
III. razred	4	6	32	6	48	90,0

Niso izdelali	Z eno nezad.	Z dvema nezad.	S tremi ali več nezad.	Skupno	%
I. razred	3	1	—	4	13,8
II. razred	5	2	—	7	12,0
III. razred	3	2 neocen.	—	5	10,0

SEZNAM UČENCEV

I. a razred — 29 učencev

Razrednik: Čeru Mirko

1. Breg Franc, ključavničar, prav dober
2. Čebulj Franc, strugar, dober
3. Dirntiš Marjan, rezkalec, dober
4. Došen Milan, ključavničar, dober
5. Friškovec Stanko, ključavničar, prav dober
6. Gošar Franc, ključavničar, dober
7. Grabner Drago, ključavničar, zadosten
8. Hovnik Franc, ključavničar, dober
9. Hovnik Mihael, ključavničar, dober
10. Junger Branko, strugar, dober
11. Knez Anton, rezkalec, dober
12. Krivograd Marjan, ključavničar, nezadosten (praktično delo)
13. Levar Dorko, strugar, dober
14. Levar Zvonko, ključavničar, dober
15. Lesjak Rudolf, ključavničar, dober
16. Mlakar Blaž, strugar, dober
17. Mlinar Stanko, rezkalec, dober
18. Mori Otmar, strugar, nezadosten (slovenski jezik)
19. Mravljak Jože, strugar, dober
20. Orter Jože, rezkalec, dober
21. Pepevnik Kristijan, strugar, dober
22. Razdevšek Anton, ključavničar, zadosten

23. Sagernik Edvard, ključavničar, nezadosten (slovenski jezik)
24. Šteharik Peter, ključavničar, dober
25. Šteharik Štefan, ključavničar, dober
26. Štrekelj Ivan, ključavničar, prav dober
27. Štruc Karel, ključavničar, prav dober
28. Večko Štefan, ključavničar, nezadosten (slovenski jezik in matematika)
29. Vovk Drago, strugar, zadosten

II. a razred — 30 učencev

Razrednik: prof. Zorko Zinka

1. Božič Ivan, ključavničar, prav dober
2. Cigrovsky Drago, ključavničar, dober
3. Gerdej Miroslav, ključavničar, nezadosten (tehn. mat.)
4. Gostenčnik Vincenc, ključavničar, dober
5. Hovnik Alojz, strugar, dober
6. Hudopisk Janko, ključavničar, dober
7. Jelen Marjan, ključavničar, nezadosten (matem. in term. ob.)
8. Kotnik Frančišek, ključavničar, prav dober
9. Kotnik Jože, ključavničar, dober
10. Krautberger Stanko, ključavničar, dober
11. Kreker Valentin, rezkalec, dober
12. Kričej Ivan, brusilec, dober
13. Kukovec Srečko, rezkalec, prav dober

7. Garb Drago, ključavničar, dober
8. Gerdej Ivan, ključavničar, dober
9. Hovnik Florjan, ključavničar, dober
10. Hribernik Božidar, strugar, dober
11. Jelen Jožef, ključavničar, neocenjen (strokovno risanje)
12. Klemenc Drago, brusilec, dober
13. Klemenc Maks, rezkalec, dober
14. Knez Jakob, ključavničar, dober
15. Knez Jože, ključavničar, zadosten
16. Korošec Ivan, ključavničar, dober
17. Kotnik Viktor, strugar, dober
18. Krof Ivan, ključavničar, odličen
19. Kropivnik Roman, strugar, zadosten
20. Ladinek Rudolf, rezkalec, prav dober
21. Lasnik Ferdo, rezkalec, dober
22. Merkač — Hudopisk Ivan, ključavničar, dober
23. Miklavc Jože, ključavničar, zadosten
24. Pavlin Matjaž, strugar, prav dober
25. Polanc Danilo, ključavničar, prav dober
26. Proprat Avgust, rezkalec, dober
27. Rožič Ivan, ključavničar, dober
28. Škrubej Stanko, strugar, dober
29. Šmid Alojz, ključavničar, zadosten
30. Šopar Roman, ključavničar, dober
31. Venek Mirko, ključavničar, zadosten
32. Vrhovnik Maks, strugar, dober
33. Žunko Silvo, ključavničar, dober

III. b razred — 20 učencev

Razrednik: Oderlap Metka

1. Gačnik Ivan, kalilec, prav dober
2. Garmuš Jože, kovač, dober
3. Jamšek Jože, kovač, zadosten
4. Jurkovič Ivan, topilec, dober
5. Kamenik Ivan, kalilec, dober
6. Kokal Ivan, kovač, nezadosten (term. obdel. jekla)
7. Kotnik Jože, kalilec, dober
8. Krajnc Miran, kalilec, prav dober
9. Lavtižar Gašper, kalilec, dober
10. Lečnik Jože, kovač, nezadosten (term. obdel. jekla)
11. Lesičnik Franc, kalilec, dober
12. Merkač Franc, kalilec, dober
13. Mihev Ferdinand, kalilec, prav dober
14. Pandev Andrej, kalilec, odličen
15. Pori Roman, kalilec, odličen
16. Ruter Ivan, kalilec, nezadosten
17. Skornšek Ivan, kalilec, dober
18. Svetec Franc, kalilec, dober
19. Trbovšek Srečko, kalilec, dober
20. Vertačnik Ivan, kalilec, dober

ADMINISTRATIVNA ŠOLA

I. razred — 32 učenik

Razredničarka: Letonja Anica

1. Arnold Majda, dober
2. Bobek Rozalija, dober
3. Božič Zdenka, dober
4. Burjak Jožica, nezadosten (zgodovina)
5. Cifer Barbara, nezadosten (zgodovina)
6. Dretnik Štefka, prav dober
7. Gregor Jelica, prav dober
8. Havle Marija, dober
9. Kavc Marija, nezadosten (ekonomika podjetij)
10. Kerbev Marija, odličen
11. Knez Marija, prav dober
12. Kokal Majda, dober
13. Kolar Vera, dober
14. Kotnik Marija, nezadosten (ekonomika podjetij)
15. Lečnik Anica, prav dober
16. Lešnik Silva, dober

17. Pavlič Silva, dober
18. Pečnik Avrelija, dober
19. Potočnik Marija, dober
20. Prinčič Marija, prav dober
21. Rebernak Lojzka, dober
22. Samec Cilka, odličen
23. Sešel Jožica, prav dober
24. Simon Marija, nezadosten (slovenski jezik, zgodovina, ekonomika podjetij)
25. Sonjak Ivanka, nezadosten (zgodovina in ekonomika podjetij)
26. Strniša Marija, dober
27. Štrekelj Katarina, dober
28. Ulcej Marija, dober
29. Vetter Majda, prav dober
30. Zaponšek Marija, prav dober
31. Zavolovšek Majda, dober
32. Žerak Anica, dober

PRIUČEVANJE:

I. a razred — 22 učencev

Razrednik: Blatnik Anton

1. Brieman Jože, strugar priuč., zadosten
2. Jurak Mihael, strugar priuč., dober
3. Kušej Janko, strugar priuč., dober
4. Osrajnik Marjan, rezkalec priuč., nezadosten (slovenski jezik)
5. Repas Štefan, strugar priuč., dober
6. Rezar Ivan, strugar priuč., zadosten
7. Vesničar Rajko, rezkar priuč., prav dober
8. Vivod Vlado, rezkar priuč., dober
9. Dirntiš Mihael, rezkar priuč., dober
10. Gros Viktor, strugar priuč., zadosten
11. Gorenšek Drago, rezkar priuč., nezadosten (slovenski jezik in računstvo)
12. Hribar Zmago, rezkalec priuč., dober
13. Janežič Silvo, strugar priuč., prav dober
14. Kret Edvard, strugar priuč., dober
15. Sterkuš Drago, strugar priuč., prav dober
16. Toplek Zvonko, strugar priuč., zadosten
17. Urbanč Ivan, strugar priuč., prav dober
18. Brumnik Anton, brusilec priuč., zadosten
19. Konečnik Ivan, brusilec priuč., nezadosten (slovenski jezik)
20. Repnik Franc, brusilec priuč., dober
21. Žnidarčič Franc, brusilec priuč., zadosten
22. Kolar Milan, brusilec priuč., dober

I. b razred — 21 učencev

Razrednik: Kogelnik Ivan

1. Nabernik Alojz, ključavničar priuč., prav dober
2. Obrul Franc, ključavničar priuč., zadosten
3. Planšek Marjan, kovač priuč., nezadosten (strokovno risanje)
4. Rožen Ferdo, ključavničar priuč., dober
5. Stradovnik Andrej, ključavničar priuč., dober
6. Sušec Jože, ključavničar priuč., prav dober
7. Vodovnik Rajko, ključavničar priuč., zadosten
8. Pušnik Vladimir, ključavničar priuč., dober
9. Gostenčnik Franc, ključavničar priuč., nezadosten (slovenski jezik)
10. Gros Mihael, ključavničar priuč., nezadosten (slovenski jezik)

11. Javornik Marjan, ključavničar priuč., zadosten
 12. Naglič Jože, ključavničar priuč., dober
 13. Oder Anton, ključavničar priuč., dober
 14. Osrajnik Vlado, ključavničar priuč., dober
 15. Pongrac Rado, ključavničar priuč., nezadosten (slovenski jezik)
 16. Strmčnik Marjan, ključavničar priuč., prav dober
 17. Štaleker Branko, kovač priuč., zadosten
 18. Močnik Roman, jeklovlek, zadosten
 19. Nahberger Vinko, jeklovlek, dober
 20. Ropič Franc, jeklovlek, dober
 21. Skrivalnik Anton, jeklovlek, zadosten
- Elektrikarji:
 obratni elektrikarji 9,
 radiomehaniki 7,
 elektro merilci 4,
 telefonski mehaniki 2,
 navijalci 3.

Vsi učenci so uspešno končali elektro gospodarsko šolo v Mariboru.

Elektrikarji so v železarni Ravne samo pri praktičnem pouku, medtem ko teoretični del pouka obiskujejo po 3 mesece na leto v Mariboru.

I. c razred — 20 učencev

Razrednik: Potočnik Alojz

1. Božič Janez, talilec, nezadosten (slovenski jezik)
2. Čebulc Miha, talilec, nezadosten (tehnologija materiala, tehnologija obdelave in met. peči in ognj. grad.)
3. Dobrodel Adolf, talilec, nezadosten (met. železa in jekla)
4. Fajmut Peter, talilec, zadosten
5. Grobelnik Alojz, talilec, nezadosten (slov. jezik, met. železa in jekla)
6. Koren Radivoj, talilec, dober
7. Kamenik Milan, talilec, nezadosten (tehnologija materiala)
8. Kac Jožef, talilec, dober
9. Lorenci Jože, talilec, nezadosten (metalurgija železa in jekla)
10. Lah Ivan, talilec, nezadosten (slov. jezik, strokovno risanje in metalurgija železa in jekla)
11. Močnik Ivan, talilec, dober
12. Rebernik Albert, talilec, dober
13. Ramšak Ivan, talilec, dober
14. Rus Janez, talilec, prav dober
15. Ranc Miroslav, talilec, prav dober
16. Obretan Matevž, talilec, zadosten
17. Slemenik Mirko, talilec, nezadosten (met. železa in jekla)
18. Šmon Maks, talilec, nezadosten (tehn. materiala in metalur. železa in jekla)
19. Žvikart Jože, talilec, nezadosten (slov. jezik, strokovno računstvo, tehnologija materiala in metalur. železa in jekla)
20. Kresnik Silvester, talilec, odličen

POEZIJA IN POJEDINA

Na pojedini so govorili o poeziji in kuharstvu, o tem kaj zahtevamo od dobrega pesnika in kaj od dobrega kuharja. Neki gospod Grieson je proti koncu razprave pripomnil, da mu je dobra pojedina ljubša od dobre pesmi.

»Hm,« je dejal Jonson, »v tej sobi niste osamljeni: na svoji strani imate vse pse in mačke!«

UČENCI, KI SO OPRAVILI ZAKLJUČNI IZPIT:

ŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE

Priimek in ime	Izpitno delo	Uspeh
I. KLJUČAVNIČARJI:		
1. Cesnik Jože	rezalnik za tesnila	zadosten
2. Čreslovnik Mirko	rezalnik za tesnila	dober
3. Garb Drago	rezalnik za tesnila	dober
4. Gerdej Ivan	rezalnik za tesnila	dober
5. Hovnik Florjan	rezalnik za tesnila	dober
6. Knez Jakob	rezalnik za tesnila	dober
7. Knez Jože	rezalnik za tesnila	nezadosten
8. Korošec Ivan	rezalnik za tesnila	dober
9. Krof Ivan	rezalnik za tesnila	odličen
10. Merkač — Hudopisk Ivan	rezalnik za tesnila	zadosten
11. Miklavc Jože	rezalnik za tesnila	dober
12. Polanc Danilo	rezalnik za tesnila	prav dober
13. Rožič Ivan	rezalnik za tesnila	dober
14. Šmid Alojz	rezalnik za tesnila	zadosten
15. Šopar Roman	rezalnik za tesnila	dober
16. Venek Mirko	rezalnik za tesnila	nezadosten
17. Žunko Silvo	rezalnik za tesnila	dober
II. STRUGARJI:		
1. Bauer Engelbert	klinasta jermenica	prav dober
2. Doberšek Marjan	deli varilnega stola	zadosten
3. Fras Maks	deli varilnega stola	prav dober
4. Hribernik Božo	deli varilnega stola	dober
5. Kotnik Viktor	deli varilnega stola	nezadosten
6. Kropivnik Roman	deli varilnega stola	nezadosten
7. Pavlin Matjaž	deli varilnega stola	prav dober
8. Škrubej Stanko	deli varilnega stola	nezadosten
9. Verhovnik Maks	deli varilnega stola	prav dober
III. REZKALCI:		
1. Klemenc Maksimiljan	odrez. orodje za vzmetne spojke	nezadosten
2. Ladinek Rudolf	odrez. orodje za vzmetne spojke	dober
3. Lasnik Ferdo	odrez. orodje za vzmetne spojke	nezadosten
4. Proprat Avgust	odrez. orodje za vzmetne spojke	zadosten
IV. BRUSILEC:		
1. Klemenc Drago	palčni rezkar Ø 50 čelni valjni rezkar	dober
V. KALILCI:		
1. Gačnik Ivan	term. obdelava težkih odkovkov	prav dober
2. Jurkovič Ivan	term. obdelava težkih odkovkov	dober
3. Kamenik Ivan	term. obdelava težkih odkovkov	dober
4. Kotnik Jože	term. obdelava težkih odkovkov	dober
5. Krajnc Miran	term. obdelava težkih odkovkov	prav dober
6. Lavtižar Gašper	term. obdelava težkih odkovkov	dober
7. Lesičnik Franc	term. obdelava težkih odkovkov	dober
8. Merkač Franc	term. obdelava težkih odkovkov	prav dober
9. Mihev Ferdinand	term. obdelava težkih odkovkov	dober
10. Pandel Andrej	term. obdelava težkih odkovkov	prav dober
11. Pori Roman	term. obdelava težkih odkovkov	odličen
12. Skornšek Ivan	term. obdelava težkih odkovkov	dober
13. Svetec Franc	term. obdelava težkih odkovkov	dober
14. Vertačnik Ivan	term. obdelava težkih odkovkov	dober
VI. KOVAČI:		
1. Garmuš Jožef	kovaške klešče, mizarske klešče, ročni primež, ravnalno kladivo, kovaški sekač	dober
2. Jamšek Jožef	kovaške klešče, mizarske klešče, ročni primež, ravnalno kladivo, kovaški sekač	nezadosten

Kovinarska šola za učence v gospodarstvu

V I. razred smo sprejeli 65 učencev:

- 32 ključavničarjev,
- 24 strojnih ključavničarjev,
- 4 orodne ključavničarje,
- 5 strugarjev.

V II. razred smo sprejeli 48 učencev, in sicer:

- 45 ključavničarjev,

- 2 strugarja,
- 1 rezkalca.

V III. razred smo sprejeli 32 učencev:

- 28 ključavničarjev,
- 3 strugarje,
- 1 rezkalca.

Učni uspeh učencev kovinarske šole za učence v gospodarstvu pri zaključnem izpitu:

(Glej tabelo na 32. strani)

Izobraževalni center izobražuje odrasle po sistemu izvenšolskega izobraževanja tako, da imajo teoretični pouk v učilnicah centra, praktični pa v učnih delavnicah oziroma obratih podjetja na delovnih mestih. Strokovna vzgoja odraslih je po omejenem načinu in obliki izobrazbe v preteklem šolskem letu zajemala naslednje vrste izobraževalnih dejavnosti:

1. za novo sprejete delavce,
2. za delavce, ki potrebujejo prekvalifikacijo,
3. za dosego dopolnilnega znanja,
4. specializacija za delavce in srednji strokovni kader,
5. za vzgojo srednje tehniškega kadra.

Redne oblike izobraževanja:

1. izobrazba tehniškega kadra (TSS).

Pri izobraževalnem centru obstaja že peto leto tehniška srednja šola — oddelek za izobraževanje odraslih, strojne smeri, ki je podružnica TSS Maribor.

Oddelek ima 23 slušateljev, od tega jih je 19 iz železarne Ravne in po 1 slušatelj iz izobraževalnega centra rudnika in topilnice Mežica, Stroja Radlje in TRO Prevalje.

Imenovani oddelek je v šolskem letu 1964/65 zaključil V. semester šolanja.

2. Uvajanje novo sprejetih sodelavcev: k rednemu načinu izobraževanja štejemo tudi uvajalne seminarje, ki zajemajo vse novo sprejete sodelavce od nekvalificiranih do visoko izobraženih.

V preteklem šolskem letu oziroma od 1. julija 1964 do 30. junija 1965, je bilo na izobraževalnem centru 17 skupin na uvajalnem seminarju, ali skupaj 310 sodelavcev. Za te seminarje je bilo opravljenih 306 učnih ur. Uvajalni seminarji trajajo dva dni ter imajo namen seznaniti novo sprejete sodelavce s podjetjem, njegovimi značilnostmi, z delovnim razmerjem na splošno ter z delavskim samoupravljanjem. Pregled uvajalnih seminarjev po mesecih:

julij	1964	39 sodelavcev
avgust	1964	29 sodelavcev
september	1964	47 sodelavcev
oktober	1964	58 sodelavcev
november	1964	35 sodelavcev
december	1964	6 sodelavcev
januar	1965	10 sodelavcev
februar	1965	10 sodelavcev
marec	1965	10 sodelavcev
april	1965	20 sodelavcev
maj	1965	35 sodelavcev
junij	1965	11 sodelavcev
Skupaj		310 sodelavcev

IZREDNE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA

V preteklem šolskem letu se je tudi pri nas nekoliko razširil sistem priučevanja na delovnih mestih. Za posamezna delovna mesta so bili izdelani tudi »profili« in programi za poučevanje na delovnih mestih.

V okviru izobraževalnega centra so bili v preteklem šolskem letu 1964/65 organizirani naslednji tečaji oziroma seminarji: a) trimesečni tečaj za priučevanje kovačev.

Tečaj se je začel 1. septembra 1964 in je trajal do 28. novembra 1964. Organiziran je bil v šolski delavnici centra pod vodstvom strokovnega učitelja.

Tečaj so obiskovali 4 sodelavci in so ga

Priimek in ime	Izpitno delo	Uspeh
I. KLJUČAVNIČARJI:		
1. Šantl Ivan	posnemalec brusnih plošč	dober
2. Robnik Ivan	posnemalec brusnih plošč	zadosten
3. Konečnik Ivan	posnemalec brusnih plošč	nezadosten
4. Maurič Franc	posnemalec brusnih plošč	dober
5. Kralj Alojz	posnemalec brusnih plošč	dober
6. Rak Jože	posnemalec brusnih plošč	dober
7. Pintarič Vlado	posnemalec brusnih plošč	dober
8. Štibler Franc	posnemalec brusnih plošč	dober
9. Petučnik Oto	posnemalec brusnih plošč	nezadosten
10. Steny Valter	posnemalec brusnih plošč	dober
11. Kramer Mirko	posnemalec brusnih plošč	dober
12. Pečnik Viljem	posnemalec brusnih plošč	zadosten
13. Berdnik Jakob	posnemalec brusnih plošč	nezadosten
14. Štumpfl Ivan	posnemalec brusnih plošč	dober
15. Krebs Ivan	posnemalec brusnih plošč	zadosten
16. Pečoler Maks	posnemalec brusnih plošč	dober
17. Topler Jože	posnemalec brusnih plošč	zadosten
18. Štirn Herman	posnemalec brusnih plošč	prav dober
19. Grilec Zdravko	posnemalec brusnih plošč	dober
20. Moshamer Mirko	posnemalec brusnih plošč	dober
21. Sevcnikar Anton	posnemalec brusnih plošč	nezadosten
22. Šibilja Vinko	posnemalec brusnih plošč	nezadosten
23. Makuc Roman	posnemalec brusnih plošč	dober
24. Zmagaj Stanko	posnemalec brusnih plošč	dober
25. Skrlavnik Anton	posnemalec brusnih plošč	dober
26. Herman Anton	posnemalec brusnih plošč	dober
27. Kremser Ivan	posnemalec brusnih plošč	dober
28. Skrivarnik Anton	posnemalec brusnih plošč	zadosten

II. STRUGARJI:

1. Hartman Anton	francoski ključ	dober
2. Medved Ivan	francoski ključ	dober
3. Mlinar Franc	francoski ključ	dober

III. REZKALCI:

1. Kuzman Stanko	odrezilno orodje za vzmetne spojke	dober
------------------	------------------------------------	-------

Št. tečajnikov	Izpit opravilo	Popravni izpit	Padli	Odstopilo
28	11	12	3	2

f) Tečaj za termično obdelavo vzmeti.

Seminar je bil organiziran zato, da bi dosegli dopolnilno teoretično znanje za uspešnejše in kvalitetnejše opravljanje dela.

Seminar je obiskovalo 12 sodelavcev vzmetarne in je trajal 14 dni.

g) Tečaj za priučevanje strugarjev na delovnih mestih, za revolvervske stružnice in avtomate.

Tečaj je organiziran na delovnih mestih v mehanični delavnici od 19. do 31. maja 1965.

Priučevanje je bilo praktično z dodatno potrebno teoretično razlago.

Tečaj je trajal 12 dni, skupno 88 ur in ga je obiskovalo 7 tečajnikov: 4 moški in 3 ženske. O rezultatih tega načina poučevanja so se nadrejeni pohvalno izrazili.

h) Tečaj za spektroskopijo.

V kemičnem laboratoriju je bil glede na nove instrumente in aparature organiziran tečaj za spektroskopijo, ki se deli na tri dele:

- spektrografija,
- stiloskopija in
- direktna spektroskopija.

Do 25. junija je bil zaključen samo I. del — spektrografija, ki se je začel 15. marca 1965 in je trajal do 15. aprila 1965.

Obiskovalo ga je 15 slušateljev, ki so tudi uspešno opravili zaključni izpit.

Tečaj je obvezen za vse sodelavce, ki delajo na ustreznih delovnih mestih v kemičnem laboratoriju.

Pouk je teoretičen — povezan s praktičnimi vajami na delovnih mestih.

SEZNAM SLUŠATELJEV TSS

1. Auberšek Adolf — matematika
2. Čeru Otmar — mehanika, ruščina
3. Dobovičnik Karel — matematika
4. Dornik Jože — dober
5. Goltnik Pavel — dober
6. Gradišnik Jožef — prav dober
7. Hirtl Franc — matematika
8. Juraja Mirko — prav dober
9. Kotnik Alojz — prav dober
10. Koprivnik Herman — mehanika
11. Lekše Jože — dober
12. Lotrič Miha — prav dober
13. Mori Leopold — dober
14. Pavše Franc — mehanika
15. Pepevnik Ivan — mehanika
16. Plešnik Viktor — odličen
17. Pšeničnik Jože — mehanika
18. Robnik Jože — mehanika
19. Sedeljšek Jože — dober
20. Šater Jože — dober
21. Škrubej Boris — dober
22. Tušek Milan — matematika
23. Valenti Marjan — matematika

Prikazani uspehi se nanašajo na II. letnik, to se pravi na III. in IV. semester TSS.

SVET CENTRA PRI IZOBRAŽEVALNEM CENTRU

Izvoljen je bil 20. oktobra 1964

Izvoljeni člani:
Radivojevič Božo — predsednik, člani pa: Klemenčič Maks, Blatnik Anton, Fili-

Učni uspeh kovinarske šole za učence v gospodarstvu:

Izdelali	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	skupaj
I. razred	1	8	41	5	55
II. razred	—	7	30	8	45
III. razred	1	5	24	2	32
	2	20	95	15	132

Niso izdelali	Imajo pravico do popravnega izpita
I. razred	10
II. razred	3
III. razred	—
	13

3 uspešno končali. Eden je bil nezadosten oziroma ni zadostil zahtevam tečaja.

b) Štirinajstdnevni seminar za organizacijo priprave dela po sistemu REFA (II. grupa).

Seminar je bil organiziran na osnovi pozitivnih rezultatov I. grupe iz tega področja. Izvajalec tega seminarja je bil Zavod za organizacijo dela v Kranju.

Seminar je obiskovalo 29 rednih slušateljev iz železarne in 2 iz TRO Prevalje ter 7 izrednih slušateljev. Izredni slušatelji so prisostvovali samo informativno in niso vezani na izdelavo seminarske naloge.

Seminar je uspešno zaključilo 12 sodelavcev železarne Ravne, 17 jih seminarja ni zaključilo.

Uspešno so zaključili seminar tisti, ki so

izdelali seminarsko nalogo in jo uspešno zagovarjali.

c) Šestmesečni tečaj za priučevanje strugarjev — novincev.

Tečaj je bil organiziran v šolskih delavnicah centra. Priučevali smo samo mlade sodelavce (do 18 let) za delovna mesta v mehanični delavnici. Poučevanje je bilo teoretično in praktično. Tečaj je obiskovalo 12 tečajnikov (moški).

Uspešno jih je končalo 10, dva sta odstopila.

d) Tečaj za prometno osebje.

Tečaj je bil izveden v okviru priprav za opravljanje periodičnih izpitov prometnega osebja. Tečaj je bil enomesečen in ga je obiskovalo 30 slušateljev.

Vseh 30 je uspešno opravilo izpite.

e) Tečaj za žerjavovodje.

Tečaj je bil organiziran aprila in maja letos ter ga je obiskovalo 28 slušateljev. Uspeh tečaja je bil zelo slab, saj ga je uspešno zaključilo komaj 39% slušateljev.

Kandidati, ki so padli ali odstopili, se lahko ponovno vključijo v naslednji tečaj za žerjavovodje.

pančič Štefan, Ivič Franc, Čeru Mirko, prof. Zorko Zinka, Kuzman Ivan, Živič Lenka.

Imenovani s strani železarne: Rožanc Filip, Golob Franc, Lenasi inž. Stane, Rutar Tone.

Imenovani od strani učencev: Pandev Andrej, Novinšek Vladimir.

Imenovan s strani občinske skupščine Ravne na Koroškem: prof. Medved Drago.

Imenovan s strani občinske skupščine Dravograd: Kogelnik Roman.

Svet centra je imel skupno v tem šolskem letu 14 sej.

UPRAVNI ODBOR IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA

je bil izvoljen 3. novembra 1964

Marchiotti Viktor — predsednik, člani pa: Kuzman Ivan, Erat Božidar, Čeru Mirko in Ivič Franc.

Upravni odbor je imel skupno v tem šolskem letu 16 sej.

IZPITNI ODBOR PRI ZAKLJUČNIH IZPITIH

Kukec prof. Ladislav — predsednik, Erjavec Mirko — podpredsednik, člani pa: Zorko prof. Zinka, Sušnik prof. Tone, Kuzman Ivan, Berložnik Milan, Košeljniki

Ivan, Hölcl Jože, Blatnik Anton, Čeru Mirko, Radivojevič Božo, Planinc Leopold, Černe inž. Franc, Letonja inž. Anton, Gnamuš inž. Janko, Filipančič Štefan — tajnik.

STALNI UČITELJI

Radivojevič Božo, Ivič Franc, prof. Zorko Zinka, Filipančič Štefan, Čeru Mirko, Kogelnik Ivan, Erat Božidar, Kuzman Ivan, Berložnik Milan, Blatnik Anton, Hölcl Jože, Košeljniki Ivan, Planinc Leopold, Letonja Anica.

HONORARNI UČITELJI

Gačnik Jerica, Košak Franc, Veselko Helena, prof. Sušnik Anton, Vutte Rajko, Oderlap Metka, Orožen Peter, Kop inž. Ivan, Černe inž. Franc, Grzina Jože, Letonja inž. Anton, Arsenovič inž. Dušan, Gnamuš inž. Janko, Setina Peter, Strahovnik inž. Vlado, Jelerčič inž. Rado, Kovačič Stanko, Potočnik Ivan, Vauh Jože, Retko Ivanka, Stropnik Dušan.

HONORARNI UČITELJI NA TSS

Šipek Anton, Macur inž. Vlado, Bratina inž. Janez, Verčko inž. Avgust, Rodič Milan, Ott Štefan, Geršak inž. Jože.

brv, trhla in brez ograje, tik nje ob stezi, ki je prišla iz gošče in odšla v goščo, je stalo veliko leseno razpelo, postavljeno na mahovito skalo. Na njem je visel velik, gol Kristus, z glavo nagnjeno na stran in z veliko trnovo krono na njej; okoli njegovih suhih nog se je ovijala siromašna živa trta. V soteski je bilo mrzlo in mračno, in zdelo se je, da sonce nikdar ne posije vanjo. Isto sem občutil tudi vsakokrat pozneje, ko me je življenje dovedlo sem; vsakokrat sem z nekim čudnim odporom bežal od svojega rojstnega doma in vsakokrat me je spremljala misel: Mati! Zakaj nisi zbežala pred porodom od tod? Usoda mojega življenja je neločljivo zvezana s podobo mojega rojstnega doma; večno hladno in mračno je, hladno in mračno je tudi moje življenje.

Podoba je naslikana torej izrazito temno, pri tem poudarjeno čustveno obarvana, malodušna, že kar fatalistični konec pa je očitno uglašeno na cankarjansko struno.

Moram reči, da ta kraj name nikdar ni napravil takšnega vtisa; nasprotno — zmeraj se mi je zdel prijazen v svoji mirni odmaknjenosti in kljub gozdnati okolici odprt za poživljajoče sončne žarke. Veliko vodno korito z močnim curkom, travnati svet pod hišo s sadnim drevjem in ob njem ležeče njive so mi to podobo privlačno dopolnjevali. Upoštevati pa je seveda treba, da se je z leti marsikaj spremenilo in dobilo vedreše lice. Tudi gozd se je verjetno malo umaknil.

Prežihovi so prebivali v manjšem desnem delu hiše, brat pa se je z družino stisnil v levem. Od leta 1955 je v zunanji steni levo od vhodnih vrat zidana kamnita spominska plošča z napisom V TEJ BAJTI SE JE RODIL PREŽIHOV VORANC. Zanj je poskrbelo tedanje okrajno muzejsko društvo pod predsedstvom dr. Fr. Sušnika. Po pravem bi morala biti seveda na desni strani, vendar si je zidar malo olajšal delo.

Pred desetimi leti — ob tistem času — je hiša še imela svojo prvotno podobo razen strehe, ker so raztrgane skodle kmalu po vojni zamenjali s cementno opeko, poslej pa se je začela vidno spreminjati.

Prežihov prvi dom

Vse Prežihovo življenje je imelo pečat večnega popotništva. Značilno pa je, da se je to začelo že ob samem rojstvu. Ko sta se oče in mati vzela, nista namreč imela kam, saj nobeden od njiju ni bil določen za naslednika na domu. V sili pa sta si morala poiskati kot in sta ga res tudi našla v — Kotu. Mladega ženina je rešil zadrege za streho njegov precej starejši brat Martin, ki je gospodaril v Kotnikovi bajti, kamor se je bil priženil. In tu se je naslednje leto rodil Voranc (10. avgusta 1893).

Kotnikova bajta stoji pod Uršljo goro v Kotu, kakor ljudstvo rado poimenuje zgornji iztek dolin v gorski svet. Širši naziv je Podgora in ga lahko preberemo na hišni tablici, ki nosi danes številko 13. Od Kotelj je mimo Hotuljske slatine ali Kisle vode dobre pol ure, če malo hitreje stopimo.

Vendar pa Vorancu ni bilo dano, da bi bil svoj rojstni dom kot otrok spoznaval in se čustveno navezal nanj, ker se je družina preselila, preden je shodil. Mogoče je tudi zato poznejši spomin na ta kraj, ki ga je vpletel v svojevrstni avtobiografski spis Borba, tako osupljivo neugoden in mračen, poln nekega razočaranja:

»Najnežnejša mladost me spominja na lep, prijazen kmečki dom. Tisti pravljici spomini rajsko sladkih časov mi ga slikajo nepopisno lepega, odetega v večno sončno luč. Vendar to ni bil moj rojstni dom. Ko sem bil že večji, sem zvedel, da me je mati rodila drugje in me potem kot dojenčka na rokah prinesla na ta dom. Kasneje nekoč sem šel z očetom po opravkih mimo svojega rojstnega doma; bilo mi je takrat morda osem let.

„Poglej, tu si se rodil!“ mi je rekel oče z glasom, kot bi mi narekoval oporoko.

Ozrl sem se in zazeblo me je pri srcu, mladega in šibkega. Moj rojstni dom je bil pravo nasprotje onega v mojih prvih spominih. Ležal je v globeli med gozdom in gorami; koča je bila črna in nizka, hlev ob njej ubog, viseč v breg. Vse je bilo močno razpalo in zapuščeno, brez polja naokrog; skoraj tik do hišnih sten je segal gozd. Na dnu globeli, tesno ob koči, je tek potok, ki je napolnjeval sotesko z enakomernim šumenjem vode. Čez vodo je šla

Prežihova rojstna hiša

Foto: prof. S. Kotnik

Predvsem so levi leseni del nadomestili z zidom, ga malo povečali ter vstavili nova, večja okna. Potem tudi črna kuhinja ni mogla več ostati in v zadnjem času so si omislili celo kopalnico ter junija letos napeljali še vodovod.

Desnemu delu, kjer se je rodil Voranc, pa je bilo doslej bolj »prizaneseno«. Najvidnejša sprememba je na sprednji strani, kjer je postalo večno okno zaradi novih vhodnih vrat s šipami odveč in so ga zazidali, prvotno okence sobe pa so zamenjali z večjim. Notranjščina je še nekdanja: dve sobici, ki sta skupaj komaj komaj za pošteno sobo. Voranc je bil rojen v prvi.

V tako skromnem stanovanju s skupno kuhinjo Prežihovim pač ni bilo lahko. Najbrž jih je brat sprejel tudi samo začasno in zato ni čudno, da so se tako kmalu odselili. V svoji mladosti pa je moral Voranc menjati dom še petkrat in je torej s pravico govoril o neprijetnih spominih na te večne selitve.

Prežihova rojstna hiša je v celoti danes torej že precej predrugačena. Postavlja se

France Dobrovoljc:

Literatura o Prežihovem Vorancu od 1959 do aprila 1965

Spodaj objavljeno gradivo o Prežihovem Vorancu priča o stalni in nenehni prisotnosti njegovega literarnega dela v zavesti naših ljudi in hkrati tudi o vztrajnem, čeprav ne prenašnem njegovem prodiranju v tuji svet. Istočasno, ko to gradivo raste skoraj v nedogled, pa se pogloblja spoznanje o pisateljevem delu, o ljudeh, ki jih prikazuje, in o krajih, ki jih opisuje. Saj npr. osrednji Slovenec nikoli ni kaj vedel o tistem pozabljenem koroškem kotu ob Meži, ki ga je šele Voranc odkril, oživil, vdihnil mu dušo in razkril njegove reve in težave. Vse to gradivo dokazuje ponovno, da postaja pisateljevo delo integralen in nepogrešljiv element slovenske literature, ki ga mora uvrščati v sam vrh svojih sodobnih dosežkov.

1956

- Marinko Josip:** Iz spominov na Lovra Kuharja. — Kmečki glas (Ljubljana) 14/1956 (19. I.) št. 3.
- (Kuhar Avgust):** Seja v Metz. — Koroški fužinar (Ravne) 6/1956, št. 4—6, s. 21—22.
- (Kuhar Avgust):** Svojestveni zapiski oziroma take stvari iz ravenske zgodovine (S skupin. sliko, tudi Prežihov Voranc). — Koroški fužinar (Ravne) 6/1956, št. 4—6, s. 27, 28.
- Vorančev zbornik. — Koroški fužinar (Ravne) 6/1956, št. 10—12, s. 26.
- Hriberšek Marija:** »Pernjakovi« v Črni na Koroškem. — Koroški fužinar (Ravne) 6/1956, št. 10—12, s. 34.
- Zbirka Prežihovih knjig pri Cankarjevi založbi. — Ljudska pravica (Ljubljana) 22/1956 (13. X.) št. 241.
- Reberšek Jelka:** Pri Prežihovem Vorancu. — Ljudska pravica (Ljubljana) 22/1956 (6. XII.) št. 287.
- Prežihov Voranc, Solzice (Nova izdaja). — Mladina (Ljubljana) 14/1956 (25. XII.) št. 51.
- Štih Bojan:** O piscu i njegovom delu. — Prežihov Voranc: Samonikli. Beograd, Dečja knjiga 1956, s. 3—31.

vprašanje, ali lahko vse popisane predelave zamerimo. Ker si gotovo želimo, da bi se takšne spominsko pomembne stavbe čimbolj ohranile v prvotni podobi, bi mogli seveda odgovoriti z »da«. Toda — komu zameriti? Ljudem, ki tam žive in si skušajo po zgledu vseh drugih s pridnim delom življenje malo olajšati in olepšati? Tem pač ne! To je njihov dom, ne muzej! Saj so navsezadnje pripravljeni po možnostih sodelovati pri ohranjanju čimbolj pristnega spomina, a samo z lepimi (ali celo hudimi!) besedami se tu pač ne da nič reševati. Naši skupnosti pa za zdaj denarja za take reči navadno žal še primanjkuje. Verjetno bomo kdaj na boljšem, le da bo takrat že marsikaj zamujeno. Ali pa je to nujna usoda tudi za hišo, ki jo je posvetil spomin tako velikega pisatelja in revolucionarja, kakor je naš Prežih, pa bi nazadnje le kazalo premisliti. Spominska sobica pozneje kdaj v prvotni obliki najbrž niti ne bi bila prevelik dolg. Že zdaj naše ljudstvo precej roma na ta kraj.

Prof. Stanko Kotnik

- Štih Bojan:** Predgovor kum jugoslavskito izdanje. — Prežihov Voranc: Doberdob. Sofija, Izdatelstvo na Nacionalnija sūvet na Otečestvenija front 1956, s. 3—14.
- Prežihov »Doberdob« v bolgarščini. — Slovenski Jadran (Koper) 5/1956 (19. X.) št. 43.
- Težko pričakovani ponatis (Prežihov Voranc: Solzice). — Slovenski poročevalec (Ljubljana) 17/1956 (8. XII.) št. 289.
- Prežihov Voranc v ljudski izdaji. — Slovenski poročevalec (Ljubljana) 17/1956 (19. XII.) št. 298.
- (Sušnik Franc):** Prežihov ljudski duh na Ravnah. (Odlomek iz govora.) — Večer (Maribor) 12/1956 (12. XI.) št. 265.
- Doktorov Mihael:** Kogato narodat se probužda. (Recenzija za romana na Prežihov Voranc »Doberdob«.) — Večerni novini (Sofija) 1956 (27. XII.) št. 309.

1957

- Prežihovi »Pernjakovi« v Celjskem gledališču. — Celjski tednik, 8/1957 (19. IV.) št. 15.
- Zavodnik Bert:** Prežihov Voranc, »Jamnica«. — Celjski tednik, 8/1957 (10. V.) št. 17.
- Gerlanc (Bogomil):** Prežihov zbornik. — Celjski tednik, 8/1957 (6. IX.) št. 34.
- Vrhunc Janez:** O Pernjakovih. — Gledališki list (Celje) 1956-57, št. 10, s. 170—186.
- (Grün Herbert) G. H.:** Nastanek »Pernjakovih«. — Gledališki list (Celje) 1956-57, št. 10, s. 188—191.
- Svetina Anton:** K snovi za roman Požganica. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 2/1956-57, s. 185—189.
- (Hafner Gema) G. H.:** Prežihov zbornik. — Knjiga 57 (Ljubljana) s. 406—409.
- (Kristan .Cvetko) Cv. A. K.:** Prežihova literarna nagrada založbe Obzorja v Ma-

riboru. — Knjiga 57 (Ljubljana) s. 469—470.

- Mavrel Blaž:** Prežihov Voranc (Pesem.) — Koroški fužinar (Ravne) 7/1957, št. 1—3, s. 26.
- V. L.:** Prežihova pisma iz koncentracijskih taborišč. — Koroški fužinar (Ravne) 7/1957, št. 4—6, s. 10—11.
- Klopčič France:** O »Skrivačih v mlinu« (Spomini na Ravne). — Koroški fužinar (Ravne) 7/1957, št. 7—9, s. 13—14.
- (Potokar Tone) T. P.:** »Prežihovljevi zbornik«. — Letopis Matice Srpske (Novi Sad) 133/1957, knj. 380, s. 602—603.
- Prežihovo delo na celjskem odru. — Ljubljanski dnevnik, 7/1957 (23. IV.) št. 95.
- Prežihova igra v celjskem gledališču. — Ljudska pravica (Ljubljana) 23/1957 (23. IV.) št. 96.
- (Orel Tine) (T. O.):** Prežihov Voranc, Pernjakovi. — Ljudska pravica (Ljubljana) 23/1957 (11. V.) št. 109.
- Virtič S(tane):** Srečanje z Vorancem (Prežihov zbornik.) — Ljudska pravica (Ljubljana) 23/1957 (20. VIII.) št. 195.
- Jevnikar Martin:** Prežihov zbornik. — Mladina (Trst) 2/1957, s. 119—120.
- R. Z.:** Zdravje samorastnikov v slovenski literaturi. (S sl.) — Mladina (Ljubljana) 15/1957 (26. II.) št. 8.
- (Kermauner Dušan) D. K.:** Prežihov zbornik. Nekaj bibliografskih, memoarskih in historiografskih pripomb. — Naši razgledi (Ljubljana) 6/1957, št. 23, s. 575—578; št. 24, s. 603—606.
- Messner Janko:** Kdo je ta, mehak kakor dobra mati? — Nova obzorja (Maribor) 10/1957, s. 318—319.
- Kermauner Dušan:** O Prežihovem »Kanjuhu v zagati« — Nova obzorja (Maribor) 10/1957, s. 609—612.
- Dobrovoljc France:** Opomba k Prežihovi bibliografiji. — Nova obzorja (Maribor) 10/1957, s. 711—715.
- Klopčič France:** Uredništvu Novih obzorij. — Nova obzorja (Maribor) 10/1957, s. 791—792.
- Boršnik Marja:** Sprema beseda in opomba. — Prežihov Voranc: Samorastniki. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957, s. 211—222 (Kondor, 14).
- Prežihov zbornik. Maribor, Obzorja 1957. 420 + (I) str. 4° (S sl.). Vsebina: (Marja **Boršnik**) Uvodna beseda, s. 5; Lovro **Kuhar:** Med odmorom, s. 9; Lovro **Kuhar:** Iz našega življenja, s. 18; Prežih **Miletu Klopčiču,** s. 23; Prežih **Mešku,** s. 24; Marja **Boršnik:** Sodelovanje Ferda Kozaka s Prežihovim Vorancem, s. 25; **Prežihovo** pismo Ivanu Levarju iz ljubljanskih zaporov, s. 66; Tone **Tanc** Prežihu, s. 68; Vlado **Novak:** Prežih žalskim četrtošolcem, s. 72; Anton **Svetina:** Prispevki k literarni zapuščini, s. 73; Julij **Felahe:** Prežihov Voranc in Koroška, s. 78; Franc **Sušnik:** Srečal sem Kotlje, s. 91; Janko **Kotnik:** Štiri srečanja s Prežihovim Vorancem, s. 93; Vinko **Mödersdorfer:** Paberki s srečavanj, s. 97; France **Klopčič:** Spomini na Lovra Kuharja, s. 100; Franc **Zadravec:** Franc Novak o Vorancu, s. 105; Jože **Vilfan:** Nekaj spominov, s. 108; Jože **Vilfan:** Tito o Prežihu, s. 109; Zdenka **Kidrič:** Spomini na Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca, s. 110; Edvard **Kardelj:** Prežihov Voranc v Parizu, s. 111; Juš **Kozak:** Srečanja s Prežihovim Vorancem, s. 112; Marja

Boršnik: Pogovor z Blažem Arničem, s. 120; Ksaver **Meško:** Prežihov Voranc, s. 130; F. S. **Finžgar:** Prežihovemu Vorancu za spomin, s. 133; Matevž **Hace:** O Vorancu, s. 134; Tone **Potokar:** S Prežihom, s. 137; Ferdo **Godina:** »Po naših gorah je že povsod sneg«, s. 139; Anton **Ingolič:** Njegove zadnje ure, s. 142. — Tone **Sušnik:** Prerez gospodarskega in političnega življenja Mežiške doline, s. 147; Jože **Koruza:** Življenjska pot Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca, s. 167; Drago **Druškovič:** O Prežihovi evropski razgledanosti, s. 220; Sonja **Vudler:** Prežihova mladostna ustvarjalnost, s. 237; Emil **Navinšek:** Doberdob, s. 260; Tone **Sušnik:** Beseda o Požganici, s. 272; Bogo **Jakopič:** Moje misli o Samorastnikih, s. 285; Janez **Mrdavšič:** K razumevanju Jamnice, s. 298; Erika **Rajh:** Solzice, s. 324; Milan **Dolgan:** Dramatski fragment, s. 336; Janez **Rotar:** Hrvatski bog Mars in Doberdob, s. 342; Stane **Šimenc:** Prežih v filmu, s. 359; Jože **Pogačnik:** Prežihova bibliografija, s. 363. — Kazala: Imensko kazalo, s. 403; Kazalo Prežihovih del, s. 413; Fotografije in ilustracije, s. 417.

Izbrana dela Prežihovega Voranca. — Primorske novice (Nova Gorica) 11/1957 (18. I.) št. 3.

(Rupel Slavko) Sl. Ru.: Prežihov Voranc. — Primorski dnevnik (Trst) 13/1957 (28. VII.) št. 179.

Jerovšek Janez: Socialna tematika v prozi Prežihovega Voranca. — Revija 57 (Ljubljana) 1/1957, št. 1-2, s. 148-153.

(Kočevar Slavko) Slavko Jug: Štiri zelene knjige. — 7 dni (Maribor) 7/1957 (11. I.) št. 1-2.

Prežihov Voranc: Izbrana dela. — Slovenski Jadran (Koper) 6/1957 (4. I.) št. 2.

Studentje o Prežihu. — Slovenski poročevalec (Ljubljana) 18/1957 (19. IV.) št. 91.

Prežihov zbornik. — Slovenski vestnik (Celovec) 12/1957 (12. VII.) št. 28.

(Prežihov Voranc), Pernjakovi. — Sodobna pota (Ljubljana) 2/1957, s. 241.

Koruza Jože: Prežihov Voranc, »Pernjakovi«. — Tribuna (Ljubljana) 7/1957, (15. V.) št. 9.

Drama Prežihovega Voranca v Celju. — Večer (Maribor) 13/1957 (23. IV.) št. 95.

Hofman Branko: Pernjakovi in zemlja. — Večer Maribor) 13/1957 (29. IV.) št. 100.

Poglobljena podoba samorastnika. Prežihov zbornik. — Večer (Maribor) 13/1957 (26. VI.) št. 148.

Švajncer Marija: Cvet bele krizanteme. — Večer (Maribor) 13/1957 (31. X.) št. 255.

Tri naša pisca na bugarskom (Prežihov Voranc: Doberdob). — Vjesnik (Zagreb) 18/1957 (19. II.) št. 3738.

Potokar Tone: »Prežihov zbornik«. — Vjesnik (Zagreb) 18/1957 (4. VIII.) št. 2902.

1958

(Jarc Janko) J.: Aretacija Prežihovega Voranca. (S sl.) — Dolenjski list (Novo mesto) 9/1958 (5. II.) št. 5.

Gačnik Janko: Misli ob besedah Prežihovega Voranca. — Glasnik slovenske koroške pesmi (Maribor) 1/1958, s. 5-7.

Dobernik Simon: Prežihov Voranc in koroška pesem. — Glasnik slovenske koroške pesmi (Maribor) 1/1958, s. 8-10.

Zadravec Franc: Prežihovi Samorastniki v

Kondorju. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 4/1958-59, s. 20-21.

Legiša Lino: »Prežihov zbornik«. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 3/1957-58, s. 219-222.

Jak: Obisk na Prežihovini. — Kmečki glas (Ljubljana) 16/1958 (19. VI.) št. 25.

»Jamnica«. (Fotografija originalov Vorančevih povesti.) — Koroški fužinar (Ravne) 8/1958, št. 1-3, s. 34.

Prežihov Voranc v prevodih. (Dostavek.) — Koroški fužinar (Ravne) 8/1958, št. 1-3, s. 35.

Jarc Janko: Lovro Kuhar-Prežihov Voranc v italijanskih zaporih leta 1943. — Letopis Muzeja NOB (Ljubljana) 2/1958, s. 55-80.

Prvi Prežihovi literarni nagradi. — Ljudska pravica (Ljubljana) 24/1958 (18. II.) št. 41.

Pavlovski Mirko: Prežihov Voranc (1893-1950). — Mlad borec (Skopje) 14/1958 (6. XI.) št. 16.

Novak Vlado: Prežihov zbornik. — Naša sodobnost (Ljubljana) 6/1958, s. 73-79.

(Kermauner Dušan) (D. K.): Prežihov zbornik. — Naši razgledi (Ljubljana) 7/1958, št. 1, s. 8-9.

Gustinčič Dragotin: Popravek. — Naši razgledi (Ljubljana) 7/1958, št. 2, s. 33.

Klopčič France: Lovro Kuhar in dvajseta leta. — Naši razgledi (Ljubljana) 7/1958, št. 3, s. 89-90.

Pirjevec Dušan: Prežihov zbornik. — Naši razgledi (Ljubljana) 7/1958, št. 10, s. 252-253.

Boršnik Marja: Sodelovanje Ferda Kozaka s Prežihovim Vorancem. — Nova obzorja (Maribor) 11/1958, s. 57.

Breje Tomo: Pomenek med malim in velikim možem. — Obzornik (Ljubljana) 1958, št. 9, s. 719-720.

Beseda o tisku. — Organizacijski vestnik CMD (Ljubljana) 9/1958, št. 4-7, s. 172-174.

Radovič Djuza: Beleška o piscu. — Preži-

hov Voranc: Djurdjevok. Beograd, Dječja knjiga 1958, s. 75-78.

Prežihov Voranc, Skrivna bralnica. Za radijsko oddajo priredil Bogomil Gerlanc. — Primorski dnevnik (Trst) 14/1958 (12. X.) št. 243.

Slodnjak Anton: Geschichte der slowenischen Literatur. Berlin, Walter de Gruyter 1958, s. 297, 324, 336, 353, 354.

Prežihov Voranc za mladino. (»Samorastniki« v Kondorju.) — Slovenski poročevalec (Ljubljana) 19/1958 (7. I.) št. 5.

A. B. Sklad Prežihovega Voranca. — Večer (Maribor) 14/1958 (18. IV.) št. 91.

1959

Pavček T(One): Prežih, Solzice. — Delavska enotnost (Ljubljana) 18/1959 (21. III.) št. 11.

Golouh Marina: Prelihe nad Požganico. — Delo (Ljubljana) 1/1959 (19. VII.) št. 78.

(Dobrovoljc France) F. D.: Solzice v češčini. — Delo (Ljubljana) 1/1959 (11. IX.) št. 131.

Boršnik Marja: Prežihov med prvimi slovenskimi komunisti. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 5/1959-60, s. 52-53.

Breje Marica: Srečanje s Prežihovim Vorancem v Kamniku. — Kamniški zbornik, 5/1959, s. 159-160.

Kokal Ivan: Spomini na delo organizacije »Sever«. — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4-9, s. 4-6.

Spomini. — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4-9, s. 14.

Čibron Janko: »Brzobjavka«. Neuspeli lov na komuniste. — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4-9, s. 21-22.

Sušnik Franc: Nagovor v »Svobodi« (. . . ob devetem spominu Vorančeve smrti). — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4-9, s. 23.

(Kuhar Avgust): Prekucuhi na Prežihovem vrhu. Kako se spominjam Vorančevih prvih korakov na levo. — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4-9, s. 30-31.

Svet naših burnih pavrov

Foto: Broman

Brandner Anton: Srečanje s Prežihom. — Koroški fužinar (Ravne) 9/1959, št. 4—9, s. 40—41.

Jugin A.: Vernost realizmu. — Literaturna gazeta (Moskva) 30/1959 (26. XI.) št. 145.

(Druškovič Drago) Rok Arih: Koroški drobček k zgodnjim dnevom naše ZKS. — Naši razgledi (Ljubljana) 8/1959, št. 7, s. 161—162.

(Hudales Oskar) O. H.: Podelitev Prežihovih literarnih nagrad. — Nova obzorja (Maribor) 12/1959, s. 116.

Wenigová Irena: Dva slovinšči autoři český. — Plamen (Praga) 1/1959, št. 3, s. 440.

Benhart František: O autorovi Slziček. — Prežihov Voranc: Slzičky. Praha. SNDK 1959, s. 123—126.

Berkopce Oton: Doslov. — Prežihov Voranc: Jamnica. Praha. SNKLHU 1959, s. 403—409.

»Solzice« Prežihovega Voranca izšle v češčini. — Primorski dnevnik (Trst) 15/1959 (9. VIII.) št. 189.

Prežihov Voranc 1893—1950. — Slovenski Jadran (Koper) 8/1959 (20. II.) št. 7.

V.: Besede Prežihovega Voranca. — Večer (Maribor) 15/1959 (12. XII.) št. 287.

Kunej M(arjan): Tri upepeljene verzije. (Doberdob). — Večer (Maribor) 15/1959 (18. VII.) št. 164.

Jugoslovanski pisci v ZSSR. — Večer (Maribor) 15/1959 (5. IX.) št. 205.

»Solzice« Prežihovega Voranca izšle v češčini. — Večer (Maribor) 15/1959 (5. VIII.) št. 178.

Vaši pisci — vaši prijatelji: Prežihov Voranc (S sl.). — Vjesnik (Zagreb) 20/1959 (21. III.) št. 4439.

Zvizdić S.: »Spiljski medvjed« na granici. — Vjesnik u srijedu (Zagreb) 1959 (1. IV.) št. 361.

1960

Benhart F(rantišek): Jamnica. Povodom njenog češkog izdanja. — Čehoslovačka (Beograd) 1960, št. 4, s. 21.

M. S.: Dvakratni samorastniki. — Delavska enotnost (Ljubljana) 19/1960 (30. I.) št. 4.

Prežihov Voranc v češčini. — Delo (Ljubljana) 1/1960 (16. VI.) št. 164.

Desetletnica smrti Prežihovega Voranca (S sl.). — Delo (Ljubljana) 1/1960 (16. II.) št. 47.

Boršnik Marja: Pol stoletja narazen. »V Karlovcu« in »Boj na požiravniku«. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 6/1960/61, št. 3, s. 87—91.

Boršnik Marja: Prežihov Voranc. — Kmečki koledar (Ljubljana) 1960, s. 27—28.

Sušnik Tone: Voranc. Ob 10-letnici njegove smrti (S sl.). — Koroški fužinar (Ravne) 10/1960, št. 4—6, s. 24—25.

Vorančevo nalivno pero, s katerim je napisal skoro vse svoje črtice in romane. — Koroški fužinar (Ravne) 10/1960, št. 7—12, s. 32.

ek: Koroško srečanje. — Koroški fužinar (Ravne) 10/1960, št. 12 a, s. 22—24.

Voranc v češčini. — Ljubljanski dnevnik, 10/1960, (30. I.) št. 25.

Kozak Juš: Spominjamo se človeka-pisatelja-borca. — Ljubljanski dnevnik, 10/1960 (20. II.) št. 43.

B. Š.: Živi Voranc. — Naši razgledi (Ljubljana) 9/1960, št. 4, s. 88.

Mrzel Ludvik: Prežihov dvojnik. — Naši razgledi (Ljubljana) 9/1960, št. 9, s. 212—213.

(Borko Božidar) B. B.: Češki glasovi o naši književnosti. Prežihov, Jamnica. — Naši razgledi (Ljubljana) 9/1960, št. 11, s. 270—271.

Kramberger Marjan: Problem kmetstva v Prežihovih novelah. — Perspektive (Ljubljana) 1/1960/61, št. 2, s. 156—170; št. 3, s. 361—368; št. 4, s. 478—485; št. 5, s. 588—600.

Kaplický V.: Román slovinské vesnice. (Jamnica). — Plamen (Praga) 2/1960, št. 4, s. 113.

Desetletnica smrti Prežihovega Voranca. (S sl.) — Slovenski vestnik (Celovec) 15/1960 (19. II.) št. 8.

Roman »Jamnica« v češčini. — Večer (Maribor) 16/1960 (3. II.) št. 27.

Hudales Oskar: Štiri bežna srečanja z Vorancem. — Večer (Maribor) 16/1960 (20. II.) št. 42.

Babler O(tto) F(rantišek): Dětství v Korutanech. (Solzice). — Zlatý máj (Praga) 4/1960, št. 4, s. 188.

1961

Hace Matevž: Pomenki s pisci in o piscih. — Borec (Ljubljana) 13/1961, s. 545—546. Krstna predstava Samorastnikov v Mariboru. — Delo (Ljubljana) 2/1961 (18. III.) št. 75.

Rudolf Branko: »Samorastniki« na odru. Premiera v mariborski drami. — Delo (Ljubljana) 2/1961 (22. III.) št. 79.

Antologija jugoslovanske proze v švedščini. — Delo (Ljubljana) 2/1961 (14. X.) št. 282.

Kotnik Stanko: Prežihova značka. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 7/1961—62, št. 1, s. 26—27.

(Šlivarić Aleksandra) (aš): Prežihov Voranc (S sl.). — Književni godišnjak (Zagreb) 1961, s. 179—181.

Doberšek Karel: Prvomajska izpoved. — Koroški fužinar (Ravne) 11/1961, št. 1—3, s. 13—14.

Voranc — posnetek iz leta 1925 (Foto). — Koroški fužinar (Ravne) 11/1961, št. 7—12, s. 25.

Renarjev Anza: Renarjev spomin. Izpoved divjega lovca. — Koroški fužinar (Ravne) 11/1961, št. 7—12, s. 29.

(Predan Vasja) V. P.: Prežih-Mikeln, Samorastniki. — Ljubljanski dnevnik, 11/1961 (25. III.) št. 70.

Meriggi Bruno: Prežihov Voranc. — Storia della letteratura slovena. Milano 1961, s. 363—364.

Predan Vasja: Samorastniki. — Naši razgledi (Ljubljana) 10/1961, št. 6, s. 145.

Čolak Tode: Prežihov Voranc i njegovo književno delo. — Prežihov Voranc: Samonikli. Beograd, Mlado pokolenje 1961, s. 178—190.

Prežih-Mikeln. Krstna predstava »Samorastnikov« v Mariboru. — TT (Ljubljana) 9/1961 (29. III.) št. 13.

Samorastniki iz belanskih globač. — Tovariš (Ljubljana) 17/1961, št. 15, s. 46—47.

(Hofman Branko) B. H.: Samorastniki na odru. Krstna predstava v SNG v Mariboru. — Večer (Maribor) 17/1961 (18. III.) št. 64.

(Švajncer Marija) M. Š.: Prežih govori z odra. — Večer (Maribor) 17/1961 (25. III.) št. 70.

Kako dolgo bodo »Samorastniki« še čakali? — Večer (Maribor) 17/1961 (26. VIII.) št. 198.

1962

Boršnik Marja: Prežihovo pismeno srečanje s Šorlijem. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 8/1962—63, št. 4, s. 122—125. Večer domače besede in pesmi. Za Vorančev spomin. — Koroški fužinar (Ravne) 12/1962, št. 3—4, s. 33.

Prežihov Voranc pa — srnjaka. — Koroški fužinar (Ravne) 12/1962, št. 12 a, s. 44. »Samorastniki« vendarle pred startom. Pretnarjevo gostovanje v Sarajevu odloženo. — Ljubljanski dnevnik, 12/1962 (14. XI.) št. 311.

Potrč Ivan: »Ukvarjanje s Prežihom«. — Naši razgledi (Ljubljana) 11/1962, št. 4, s. 71.

Štih Bojan: Mbi shkrimtarin e veprën e tij. — Prežihov Voranc: Mundqarët. Prishtine, Rilindja 1962, s. 5—31.

»Najlepše ljudske knjige« v žepni izdaji pri založbi »Domovina in svet«. — Slovenski vestnik (Celovec) 17/1962 (8. VI.) št. 23.

Šinkovec Črt: Koroška — njen pisatelj in mladina. — Tovariš (Ljubljana) 18/1962, št. 9, s. 22—26.

1963

Župančič Jože: Spomini na Prežiha. — Celjski tednik, 13/1963 (25. I.) št. 3; (1. II.) št. 4.

Bozovičar Iva: Samorastniki in Voranc. — Delavska enotnost (Ljubljana) 22/1963 (28. IX.) št. 38.

Godnič Stanka: Srečanje s »Samorastniki«. Delo (Ljubljana) 4/1963 (3. VIII.) št. 210.

Jakopin Gitica—Jože Koruza—Ali Raner—Veno Taufer—Mitja Mejak: Mnenja o filmskih »Samorastnikih«. — Delo (Ljubljana) 4/1963 (2. X.) št. 270.

(Messner Janko) Janko Korošec: Samorastniki v nemščini. Intimna slovesnost v celovski založbi. — Delo (Ljubljana) 4/1963 (22. XII.) št. 349.

Smolej V(iktor): Nekaj novih knjig o slovstvu NOB. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 8/1962—63, s. 216—217.

Kolar Marija: Ob 70-letnici rojstva Prežihovega Voranca. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 1—3, s. 9.

(Kolar Marjan) n. r.: Literarni večer za Prežihov spomin. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 4—5, s. 18.

Kotnik Stanko: Tisoč Prežihovih značk. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 4—5, s. 18.

Kokal Ivan: Od Libelič do Moskve. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 6—8, s. 11—12.

»Samorastniki« v nemščini. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 6—8, s. 18.

(Kuhar Avgust) Urednik: Film o Hudabelih iz belanskih globač. Vorančevi »Samorastniki« so torej končno na platnu. — Koroški fužinar (Ravne) 13/1963, št. 11—12, s. 30—31.

Pribić Nikola: Prežihov Voranc. — Lexikon der Weltliteratur, Stuttgart, A. Kröner 1963, s. 1077.

Velik uspeh Samorastnikov. — Ljubljanski dnevnik, 13/1963 (3. VIII.) št. 209.

Marinčič Vesna: Film o pankrtski materi

- in njenih samorastnikov. — Mladina (Ljubljana) 22/1963 (16. II.) št. 6.
- Marinčič Vesna:** Dan, ko bi Prežih imel 70 let. — Mladina (Ljubljana) 22/1963 (23. II.) št. 7.
- F. Ž.:** Od Kotelj do Belih vod. Po Prežihovih mladostnih stopinjah. — Mladina (Ljubljana) 22/1963 (10. VIII.) št. 31, s. 1 + 16.
- Marinčič Vesna:** »Samorastniki«. — Mladina (Ljubljana) 22/1963 (5. X.) št. 39.
- Maurič Tanja:** Trije iz »Samorastnikov«. — Najdihojca (Ljubljana) 1963, (26. X.) št. 59.
- Šuklje Rapa:** Majda iz »Samorastnikov«. — Naša žena (Ljubljana) 23/1963 št. 9, s. 300-301.
- Kuhar Lovro:** Kratka biografija. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963 št. 4, s. 55.
- Gerlane Bogomil:** »Doberdob« v ruski izdaji. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963, št. 6, s. 127.
- Pogačnik Jože:** Mladi Prežihov Voranc. Ob izidu I. knjige Zbranih del. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963, št. 10, s. 201-202.
- Kloboves Jože:** Prežihovemu Vorancu in Samorastnikom v opombo. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963, št. 19, s. 384-385.
- Kralj Vladimir:** K Prežihovim Samorastnikom v filmu. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963, št. 20, s. 399-400.
- Šimenc Stanko:** Prežihov Voranc, Pripovijetke. — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1963, št. 22, s. 446.
- Georgiev Emil:** Prežihov Voranc. — Očerki po istoriji na slavjanskite literaturi. Čast II. Sofija 1963, s. 466-472.
- Brejc Tomo:** Spomini na Prežihovega Voranca. — Prešernov koledar (Ljubljana) 1963, s. 43-46.
- Pogačnik Jože:** Prežihov Voranc. — Prežihov Voranc: Pripovijetke. Zagreb, Matica Hrvatska 1963, s. 141-151.
- Radović Djuza:** Propratna reč o pripovetkama u ovoj knjizi i o njihovom piscu. — Prežihov Voranc. Djurdjevak. Beograd, Prosveta, 1963, s. 87-98.
- Vučenov Dimitrije:** Predgovor. — Prežihov Voranc: Doberdob. Beograd, »Branko Djonović« 1963, s. 5-16.
- (Messner Janko) Der Uebersetzer:** Begleitwort. — Prežihov Voranc: Wildwüchslinge. Maria Rain, etc. 1963, s. 218-219.
- Zupančič Jože:** Spomini na Prežihovega Voranca. — Primorski dnevnik (Trst) 19/1963 (29. IX.) št. 231.
- Bernik Stane:** Filmska podoba Prežihovih Samorastnikov. — Problemi (Ljubljana) 1/1962-63, št. 12, s. 1181-1186.
- Kotnik Stanko:** Tri leta Prežihove značke. — Prosvetni delavec (Ljubljana) 13/1963 (13. II.) št. 3.
- Lovro Kuhar-Prežihov Voranc,** veliki sin in umetnik koroške zemlje. — Slovenski vestnik (Celovec) 18/1963 (21. VI.) št. 25.
- Grafenauer Niko:** Odnos med literaturo in filmom. (Dve sodbi o Samorastnikih.) — Sodobnost (Ljubljana) 11/1963, št. 11, s. 1046-1048.
- Novak France:** Lovro Kuhar-Prežihov Voranc, Zbrano delo I. — Sodobnost (Ljubljana) 11/1963, št. 9, s. 833-835.
- Duletič Vojko:** »Samorastniki«. (Namesto običajne ocene filma — scenaristovo mnenje.) — TT (Ljubljana) 11/1963 (1. X.) št. 39.
- Film »Samorastniki« — korak v literaturo. — Tovariš (Ljubljana) 19/1963, št. 22, s. 59.
- Kralj Lado:** Ob novem slovenskem filmu Samorastniki. — Tribuna (Ljubljana) 13/1963 (9. X.) št. 17.
- Golob Srečko:** Skoro, kot smo si želeli... Prežihovi in Pretnarjevi »Samorastniki«. — Večer (Maribor) 19/1963 (22. X.) št. 247.

1964

Golouh Marina: Razbor najboljših del. »Samorastniki« ostanejo v Sloveniji. — Delo (Ljubljana) 5/1964 (21. VIII.) št. 217.

Mevlja Dušan: Za Prežiha ni več prostora na Prežihovini. — Delo (Ljubljana) 5/1964 (24. IX.) št. 261.

(Snoj Jože) J. Sn.: Predavanje o prevajanju. Janko Messner o svojih »Samorastnikih« v nemščini. — Delo (Ljubljana) 5/1964 (24. XII.) št. 348.

Kreft Ivan: Vorančeva skrb za brata Avgusta. — Informativni fužinar (Ravne) 1/1964, št. 2, s. 5.

Sušnik Tone: Izlet v Prežihove kraje. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 9/1964, št. 4-5, s. 155-157.

Mrdavšič Janez: Narava v Prežihovih mladostnih delih. — Jezik in slovstvo (Ljubljana) 9/1964, št. 7-8, s. 213-219.

Prežihov Voranc: Wildwüchslinge. — Knjižga 64 (Ljubljana) št. 7, s. 127-128.

Gerdovič Bruno: Mauthausen v spomin na žrtve, odpor in Prežiha. — Koroški fužinar (Ravne) 14/1964, št. 3-4, s. 5-10.

Žnidaršič Marička: Nočni gost (Vorancu za obletnico smrti). — Koroški fužinar (Ravne) 14/1964, št. 3-4, s. 11.

Dobrovoljc France: Prežihov Voranc v prevodih od 1955 do 1964. — Koroški fužinar (Ravne) 14/1964, št. 8-10, s. 46-48.

Borko B(ožidar): Prežihov Voranc. — Le livre slovène (Ljubljana) 1/1963-64, št. 3-4, s. 74-76.

(tt): »Samorastniki« (film) zavrjnjeni. — Ljubljanski dnevnik, 14/1964 (19. VIII.) št. 225.

Marek Juraj: Borac za ljepotu života malih ljudi. Prežihov Voranc (S sl) — Male novine (Sarajevo) 9/1964 (28. IX.) št. 427. Prežihov Voranc. — Meyers Handbuch über die Literatur. Mannheim 1964, s. 685.

(Druškovič Drago) Rok Arih: Dva prevoda (Tudi: Prežihov Voranc, Wildwüchslinge). — Naši razgledi (Ljubljana) 12/1965, št. 3, s. 53.

Pogačnik Jože: Prežihova novelistika. (Zbrano delo, 2. zv.) — Naši razgledi (Ljubljana) 13/1964, št. 23, s. 459.

Sele Prežih jih je odkril

- Pogačnik Jože:** Prežih in Finžgar v pismih. — Nova obzorja (Maribor) 17/1964, št. 6, s. 272—281; št. 7, s. 304—311.
- Kotnik Zorko:** Prežihovo pismo F. Kotniku. — Nova obzorja (Maribor) 17/1964, št. 7, s. 311—313.
- Rudolf Branko:** Samorastniki v nemščini. Prežihov Voranc, Wildwüchslinge. — Nova obzorja (Maribor) 17/1964, št. 7, s. 335—336.
- Reisman Avgust:** Zapiska. Ko je moral Prežihov Voranc bežati čez mejo. — Nova obzorja (Maribor) 17/1964, št. 10, s. 494—495.
- Idrizović Muris:** Vračanje u doba djetinjstva. — Prežihov Voranc: Djurdjevjak. Sarajevo, Svjetlost 1964, s. 3—7.
- Koruzja Jože:** Opombe k drugi knjigi. — Prežihov Voranc, Zbrano delo (Ljubljana) 2/1964, s. 443—531.
- Druškovič Drago:** Opombe k sedmi in osmi knjigi. — Prežihov Voranc, Zbrano delo (Ljubljana) 7/1964, s. 379—449.
- (Rupel Slavko) Sl. Ru.:** Prežihovega Voranca zbrano delo (II. knj.) — Primorski dnevnik (Trst) 20/1964 (15. VIII.) št. 183.
- Prežihovi »Samorastniki« v nemškem prevodu — nov prispevek k zblizanju med Koroško in Slovenijo. — Slovenski vestnik (Celovec) 19/1964 (10. I.) št. 2.
- Vuk V(ili):** Znani in neznani Voranc. Prežihov Voranc: Zbrano delo, druga knjiga. Opombe napisal Jože Koruzja. — Večer (Maribor) 20/1964 (25. VIII.) št. 171.

1965

- Kos M.:** Še letos spomenik Prežihovemu Vorancu? — Delo (Ljubljana) 6/1965 (14. II.) št. 42.
- Kos. M.:** Podelitev Prežihovih značk. —

- Prežihove nagrade v Mariboru. — Delo (Ljubljana) 6/1965 (19. II.) št. 47.
- (Borko Božidar) B. B.:** Avstrijski glasovi o Prežihovih prevodih. — Delo (Ljubljana) 6/1965 (9. III.) št. 65.
- Gradišnik Fedor:** »Avstrijski glasovi o Prežihovih prevodih«. — Delo (Ljubljana) 6/1965 (12. III.) št. 68.
- Cankar Franc:** »Pernjakovi« v Kočevju. Premiera v gledališču DPD Svobode »Jože Šeško«. — Dolenjski list (Novo mesto) 16/1965 (15. IV.) št. 15.
- Razgoršek Franc:** Kako je Prežihov Voranc postal komunist. — Koroški fužinar (Ravne) 15/1965, št. 1—3, s. 32.
- Kotuljci ali Hotuljci. — Koroški fužinar (Ravne) 15/1965, št. 1—3, s. 39—40.
- Prežihov spomenik. — Koroški fužinar (Ravne) 15/1965, št. 4—6, s. 26.
- (Sušnik Franc) Is:** Florjan Ivartnik-Pavšer (S sl.). — Koroški fužinar (Ravne) 15/1965, št. 4—6, s. 36.
- Kotnik Stanko:** Prežihova značka ni potemnela. — Koroški fužinar (Ravne) 15/1965, št. 4—6, s. 40.
- (Rupel Slavko) Sl. Ru.:** Lovro Kuhar-Prežihov Voranc, Zbrano delo VII. knjiga. — Primorski dnevnik (Trst) 21/1965 (7. II.) št. 32.
- Župančič Jože:** Koroški »bajtlar« Dular o sosedu pisatelju Vorancu (S sl.). Ob 15-letnici smrti Prežihovega Voranca, pesnika koroške zemlje (spominek na bivanje v zdravilišču Slatina Radenci). — (Sedem) 7 dni (Maribor) 15/1965 (26. II. do 4. III.) št. 9.
- Gačnik Janko:** Nekaj spominov na Voranca (S sl.). — Večer (Maribor) 21/1965 (25. II.) št. 45.
- Spomenik Prežihovemu Vorancu na Ravnah. — Večer (Maribor) 21/1965 (9. III.) št. 55.

Mrtvim v slavo

ce. Sledili so govori nemškega ministra dr. Alojza Hundhammerja, profesorja dr. Františka Blahe iz Prage in predsednika mednarodnega dachauskega komiteja dr. Alberta Guerissa. Z ogledom novega muzeja v taborišču je bila proslava zaključena.

Nato smo si ogledali še stari muzej, kjer je le bore malo videti. Ohranjen je samo krematorij in nekaj orodja, ki so ga uporabljali za prenos in sežiganje mrličev. Vse to leži v lepem parku, kjer je tudi spomenik, ki predstavlja nekdanjega interniranca z napisom v nemščini in se po naše tako glasi: »Mrtvim v slavo, živim v opomin.«

Ko smo se vračali iz tega nekdanjega kraja smrti, se nam je nudila dokaj nenavadna slika, za katero mislim, da bi bil vsak komentar odveč. Na nekoliko vzvišenem prostoru sta stala dva bivša interniranca z napisom: »Spet sem tu — bolan, brez podpore«, in: »Spet sem tu — brez noge in brez podpore.«

Še pogled iz avtobusa na ta nesrečni kraj in že smo se peljali proti pokopališču, kjer so shranjeni posmrtni ostanki tisočev, ki so morali izpiti svoj kelih trpljenja do dna. Skozi mesto Dachau nas je pot vodila na bližnji hribček, kjer je tudi mestno pokopališče. Nemo smo hodili med nagrobnimi spomeniki naših sotrpinov. Napisi na njih so nam pričali, da so našli tu svoj zadnji dom borci za svobodo ne glede na narodnost. Ko sem se tako v mislih povrnil za dvajset let nazaj, sem se spomnil imen nekaterih tovarišev, s katerimi sem nekdaj delil kruto usodo, in danes sem našel njihova imena napisana na teh nagrobnih spomenikih. Čeprav so dočakali svobodo, so pozneje zaradi izčrpanosti podlegli ter našli tu svoj zadnji dom. Samo tem, ki so umrli po osvoboditvi, so postavili spomenike z njihovimi imeni, medtem ko so vse ostale, umrle pred svobodo, sežgali ali jih pozneje pokopali v skupnih grobovih.

Možče sem se ustavil pred spomenikom z napisom Kotnik F. Doma je bil iz Kotelj — kmet Janet smo mu pravili po domače. Nekaj dni po osvoboditvi so me kot rekonvalescenta (prebolel sem namreč tifus) predstavili v tako imenovani ameriškanski revir. Tu so nas rentgenizirali z namenom, da nas odpuste iz revirja, če ni kdo težje bolan. Ko je zdravnik pogledal mojo rentgensko sliko, je samo zmajal z glavo in

Srečanje taboriščnikov v Dachau

Dvajset let je že minilo, odkar so nas 29. aprila 1945 osvobodili Amerikanci ter nas rešili iz zloglasnega taborišča smrti Dachau. In po dvajsetih letih so se ti, ki jim je smrt prizanesla, ponovno srečali na tem kraju.

Sedem nas je bilo, sami nekdanji prebivalci tega taborišča, ki nam je potovanje omogočila naša železnica (za kar se ji zahvaljujemo), ter štirje iz občine. V Dravogradu smo se priključili skupini iz Zagorja, Ptuja in Slovenjega Gradca — samim nekdanjim sotrpinom, in že smo krenili z avtobusom podjetja »Kompas« proti meji. Tam smo uredili samo formalnosti ter se po Labotski dolini mimo Velikovca, Celovca in Beljaka pripeljali do prelaza Mallnitz. Tu smo vstopili na vlak, ki nas je potegnil z avtobusom vred skozi Tauerntunell, od tam pa spet z avtobusom do Münchna, kjer smo imeli prvo mednarodno zborovanje internirancev v dvorani Salvator Keller. Tu so bili zbrani vsi evropski narodi. Vse je bilo pripravljeno in organizirano, tako da smo že od daleč videli, kje je prostor za Jugoslovane, saj so bila omizja označena z napisi posameznih držav. Govorniki so v nemškem in francoskem jeziku obudili spomine na taktne dni in v manifestu mednarodnega

komiteja Dachau, ki je bil z burnim aplavzom sprejet, zahtevali, da se kaj podobnega ne sme več zgoditi.

Nastanili smo se v predmestju Münchna, v prijaznem hotelu Olympia, kjer smo imeli večerjo in zajtrk. Drugi dan zjutraj smo se odpeljali z avtobusom skozi prijetno mesto Dachau v nekdanje taborišče, ki leži v neposredni bližini mesta. Na vsakih 100 metrov so stali ameriški vojaki, ki so usmerjali motorna vozila, namenjena na proslavo.

Zbrali smo se na nekdanjem tako imenovanem »apellplatzu«, ki je še prav tak kot nekdaj, ker tu pač ni bilo kaj podreti, medtem ko je vse drugo razen majhnega krematorija in dveh popolnoma obnovljenih barak že odstranjeno.

Še to bi Nemci že zdavnaj odstranili, da bi tako popolnoma zbrisali spomin na grozodejstva, ki so jih počenjali. Tega jim pa niso dovolili Amerikanci, ki so, kar je še ostalo, zaščitili in spremenili v muzej.

Po taborniški himni, ki jo je zaigrala godba na pihala münchenske filharmonije, in po enominutnem molku je sledilo polaganje vencev na simbolične grobove. V lepo organiziranem vrstnem redu so prihajale delegacije vseh evropskih narodov, med njimi tudi naši dve, ter položile ven-

Rudarjevi spomini

2. in 3. julij 1965. leta bo kolektiv mežiškega rudnika ohranil v spominu, dokler bodo svedri in kladiva zveneli pod našimi hribi. Rudarji so se zbirali od blizu in daleč, kakor takrat, kadar gredo na šiht, pa so še le pripravljali na dvojni praznik — dan rudarjev in tristoletnico obstoja rudnika.

Sto in sto let so naši pradedje, dedje in očetje hodili v temne in skrite rove, kjer so s težavo vrtali v skale in iskali zaklade svinčeve, cinkove in volfenitove rude. S težkim kladivom so nabijali po »štaku«, z muko delali vrtine ter sanjali o boljših dneh. Stoletja pa so minevala in knapovski rodovi so le umirali in trpeli.

Še med prvo svetovno vojno so tuji oblastniki za vsak najmanjši prekršek dajali rudarje v »špange«, v katerih so, vsi plavi od bolečin, omedlevali. Delali so po 12 ur na dan in ker kruha ni bilo, so nosili pečen krompir za malico na šiht. Delavski zaupnik Travnekar se je potegnil za krajši delovni čas, pa so ga za kazen poslali v oddaljeni Rišperk, od koder je lahko hodil le vsako soboto domov.

Stara Jugoslavija je res prinesla 8-urni delavnik, sicer pa je ostalo vse po starem in knapi so še vedno delali za tuje oblasti.

Ne Avstrijci prej ne Angleži potem se niso dosti brigali za delovne pogoje. Rudarji so delali pod močnimi curki vode, brez gumastih škornjev, v okornih plaščih, ki so kmalu začeli puščati vodo, da je bil človek kljub »zaščiti« vedno moker. 15 kilogramov težka kladiva so kopači držali na ramenih in jekleni svedri so se le počasi zajedali v skalo; takratni kopač je le s težavo zavrtal 20 metrov vrtin.

Redni dopust so dosegli rudarji šele nekaj pred drugo svetovno vojno, o poslovanju podjetja in delitvi dobička pa se delavcu še sanjati ni smelo. Njegova edina skrb je bila, kako preživljati družino in kje dobiti delo za doraščajoče otroke. Življenje se je pretakalo siromašno iz leta v leto, tiho kakor potok za vasjo, ki se nihče ne briga zanj razen ob neurju, ko je vse strah pred njim.

Delavec se ni smel sprekarjati z nadzornikom ali celo z obratovodjem. Vsak tak primer so kaznovali z odpustom ali premeštvijo na slabše delovno mesto. Izrazi, ki jih je moral delavec večkrat poslušati od svojih nadrejenih, so bili takšni, da jih še papir ne bi prenesel. Tudi če je kdo zaradi slabših delovnih pogojev manj naredil, je takoj slišal, da bo odpušen; večkrat se je to tudi res zgodilo.

V letih krize so delavce na veliko odpuščali, marsikdaj pa je bil sprejem na delo odvisen tudi od tega, kateri stranki je kdo pripadal.

20 let sem bil star, poln moči in zdravja, ko sem hodil z zmečkanim klobukom pod pazduho okoli pisarn ter zaman prosil za delo. Ne vem, kolikokrat sem se vračal od tistih nesrečnih vrat brez uspeha, z eno in isto pesmijo v ušesih.

»Ne rabimo... bomo že povedali, kdaj bomo rabili.«

Šele ko se je moja sestra ponesrečila pri žičnici, da ni bila več sposobna za delo, sem lahko šel namesto nje na šiht.

Sledovi vojne

Foto: S. Kotnik

Naša delegacija v taborišču smrti

mi ni dovolil oditi. Meni se je pa čudno zdelo, ker sem se le počutil precej bolje, sploh pa na pljučih, ki bi morala biti, kakor sem zvedel po ovinkih, močno obolela. Zahteval sem rentgensko sliko, pri tem pa ugotovil, da je Janetova, moja je pa imel on, ki je ležal v sosednji sobi na smrt bolan. Ni dočakal vrnitve v domovino, zaman ga je doma čakala žena z otroki. Podobno je bilo s Ferdinandom Taulzom, našim nekdanjim sodelavcem. Svoboda sva dočakala skupaj, nemi napis na spomeniku pa mi je povedal, da se ni več vrnil domov.

Nazadnje smo si ogledali še množične grobove na hribčku Lenberg. Na tem kraju so pokopavali nesrečne internirance, potem ko je smrt tako prekoračila svojo normo, da je bila kapaciteta krematorija znatno premajhna. Prav dobro mi je v spominu, ko sem moral, čeprav z močmi čisto pri kraju, sodelovati pri pokopavanju mrličev. Izkopali smo veliko jamo ter vanjo zložili mrličke kot drva, nato pa nasuli nekaj zemlje nanje. To se je ponavljalo tako dolgo, da je bila jama polna, v njej

pa več sto mrličev. To je moralo biti nekaj dni pred osvoboditvijo, ker še dobro vem, da so se takrat nemške čete že v neredu umikale. Ko je dal naš »kapo« povelje za pozdrav (Mützen ab!), ga je eden umikajočih nahrulil, češ da to ni več potrebno. Po tem smo sklepali, da svoboda ni več daleč, kar nas je navdalo z novimi močmi.

Nemo smo se poslovili od vseh tridesetisoč žrtev ter zapustili ta kraj z željo, da bi bil napis na spomeniku v resno opozorilo vsemu svetu, da človek nikdar več ne bi doživel takega ponižanja, ko je bilo njegovo življenje brez vsake vrednosti.

Stanko Kotnik

ABDERITI

Magistrat v Abderi je odredil po nekem požaru, ko so brizgalnice popolnoma odpovedale, naj gasilci v bodoče pogledajo in popravijo vse brizgalnice tri dni pred požarom.

Ravenski šahisti v Pragi

Menda se nam je kot prvim ravenskim športnikom nasmehnila sreča. Ponudila se nam je priložnost, da gostujemo v prijateljski toda daljni Češki — celo v sami Pragi. Moštvo tovarne »Motorlet« — Špartak iz Prage nam je ponudilo gostovanje. Kot protiuslugo pa naj organiziramo v juniju mesecu povratni dvoboj na Ravnah in nekajdnevno bivanje njihovega moštva pri nas.

Sprva niti pomislili nismo resno na kaj takšnega. Vendar se je stvar ugodno razvijala, za kar gre posebno priznanje in zahvala upravnemu odboru društva Fužinar, prav posebej pa inž. Borštnerju in sindikalni podružnici železarne Ravne, ki sta materialno največ pripomogla k temu, da je do našega gostovanja sploh prišlo. Obenem je bilo to tudi priznanje za 19-letno delo našega kluba in za osvojeno prvo mesto na sindikalnem prvenstvu Slovenije v letu 1964.

Aprila je stvar dozorela. Naš neumorni predsednik je še v zadnjem hipu oskrbel skupinsko prehodno vizo za Avstrijo in najnujnejše devize za 13-člansko moštvo. Sledilo je še ekspresno pismo v Prago: »Čakajte nas pred hotelom Ambasador na Vaclavském náměstí v Pragi, v četrtek, dne 29. aprila od 18. do 20. ure.«

Ali si predstavljate, kaj to pomeni? Napovedati sestanek v daljnem mestu ob točno določenem uri, potujemo pa z avtomobili 650 kilometrov daleč preko dveh tujih dežel. Pa vendar se je vse srečno končalo.

V četrtek zjutraj smo vstali, kot da bi šli na delo v železarno, le da smo pred domom železarjev posedli v avtomobile, pa hajd na pot v dežju in snegu, ki sta nas spremljala skoraj vse do češke meje.

Obmejne formalnosti na bloku pri Viču so bile takoj opravljene. Avstrijec nas sploh pogledal ni, niti ni prišel iz »brloga«.

Preko Labota, dela Koroške in zgornje Stajerske nas je vodila pot proti Salzburgu. Kraji so lepi, hiše po večini nove, reklame se ponujajo na vsakem koraku: Esso, Union, Espresso, Schell, Martha, Coca Cola, Afri Cola. To so pejzaži in miki za moderne nomade — toda mi hitimo naprej. Mudi se nam, dolga je pot pred nami, ki pa je niti ne poznamo. Ivan z BMW spredaj, Franc s kombijem pa sopiha z glavino za njim. Smo med gorami, cesta je grda, Avstrijci jo popravljajo.

Spodbujamo našega vrlega šoferja: »Daj gas, Joe!« Ali: »Poglej, ampak Ivan pa vozi!« Za trenutek pomaga, potem pa naš kombi »na klancih« zaostaja. Tako pojasnjuje in se izgovarja naš šofer in vodja

Na dan proslave smo rudarji, ki delamo 30 let v jami, dobili za spomin zlato značko in diplomu. Majhna nagrada, vendar toplo priznanje.

Pri Narodnem domu smo sedeli, proslavljali, obujali spomine in poslušali pripovedovanja še starejših. Razmišljal sem, primerjal poslušal in vse bolj se mi je zdelo, da so pretekla leta le grde sanje in je resničnost stara dvajset let.

Jože Vačun

pota obenem. Mi pa se zabavamo in zbadamo drug drugega.

Pri Lietzenu zavijemo na desno in preko prelaza, ki je visok čez 1000 metrov, zdravimo v dolino Donave proti Linzu, industrijskemu mestu na Gornjeavstrijskem. Smo že na avtocesti Dunaj—Salzburg. Samo do Linza peljemo. Majhen počitek v mestu poleg bencinske črpalke, nato pa naprej proti češki meji. Kakšna je neki »železna zavesa«? roji vsakemu po glavi. Kako nas bodo sprejeli na meji, ali nas bodo pretresli? Kako je na Češkem? Vsak ima svoje misli.

Na meji smo. Žična ograja loči vzhodnoevropske države od zahodnih, tako tudi Češko od Avstrije. Avstrijec zopet samo da svoj »štampelj« in že smo v Dolnem Dvořištu. Vodja pota gre v carinarnico, mi pa čakamo v avtomobilih. Ko se vrne, izstopimo in carinik nas prešteje po »vojničko«. Nato še drugi mož postave pokuka v zadnji del avtomobila in vpraša: »Puški?« Smejemo se, vendar vseeno pokuka v potovalko. Ko zagleda na vrhu samo konserve in druga jedila, se obrne in gre. Tako so zadnje obmejne formalnosti urejene.

Mestno gledališče ob Vltavi

Že se peljemo po češki deželi. Tudi češke ceste so skoraj vse asfaltirane, podobno kot v Avstriji. Peljemo se proti Češkim Budějovicam. Kričečih reklam ob cestah ni več, pač pa je takoj opaziti, da so vsa polja skrbno obdelana in negovana. Kolektivizacija in umno gospodarjenje je opaziti na vsakem koraku. Pokrajina je lahno valovita vse tja do Prage. Ob cestah se razprostirajo nepregledna žitna polja, ki jih ločujejo le pasovi značilno kultiviranega gozda. Vasi in mesta so snažna in urejena. Opaziti pa je, da se na podeželju ne gradi toliko kot pri nas. Srečujemo samo »tatre«, »škode« — tovarne in in osebne pa še nešteto traktorjev in kmetijskih strojev.

Naš »predvozač« Ivan podobno kot že po vsej Avstriji na vsakem križišču okleva, ustavlja ali opravlja nepotrebne krožne vožnje, kot da bi vozil zmagoslavne kroge. Poleg njega namreč sedi z avtokarto Evrope izkušeni »Čeh« tovariš profesor. Ta je že bil v Pragi, vendar se, žal, na ceste ne spozna preveč.

Večer se bliža in z njim tudi Praga. Sonce pokuka izza oblakov in nas prijetno greje v avtomobilih. Vsi smo utrujeni, posebno pa še oba šoferja, tako da nestrno pričakujemo cilj. Že 12 ur smo na poti. Končno nekako ob 19. uri zagledamo predmestje Prage. Kratek posvet ob robu ceste in že korajžno zapeljemo proti mestu. Praga je milijonsko mesto, zato tudi ni čudno, da se nekajkrat izgubimo, preden najdemo pot v središče in do dogovorjenega kraja.

Dva gostitelja nas pričakujeta in odvedeta v hotel Belvedere na levem bregu Vltave. Tu je zdaj naš glavni stan za čas tridnevnega bivanja v Pragi.

Naš spremljevalec in vodič hkrati, ki nam ga je dodelil gostitelj, se veseli prve skupne večerje v hotelu. Naleteli smo namreč na brezmesni dan, zato lahko meso dobijo samo tujci, pa je prišel na račun.

Na mizo, pri kateri večerjamo, dajo jugoslovansko zastavico in tako vzbujamo splošno pozornost. Sicer nismo redki tujci, celo v hotelu ne. Bližajo se namreč prvomajski prazniki. Po večerji naredimo z gostitelji načrt bivanja, nato pa se še sami pomenimo o dvoboju naslednjega dne.

Jutro je zelo lepo in sončno. Pred popoldanskim dvobojem imamo prosto. Večinoma krenemo peš proti centru mesta. Vsi povprek kupujemo spominke, nekateri celo porcelan in nakit. To so bile ravenske žene in dekleta vesele! Dobili smo namreč majhen »džeparac« in ga vsi kot za stavo zapravljali.

Hoja v mesto in nazaj nas sila utruja. Ceste so le tlakovane, naše daljave precejšnje, a naše noge nič kaj vajene tlaka. Tudi za ženske visoke pete ceste v Pragi niso priporočljive, zato te tudi niso v modi.

Popoldne se prične dvoboj na desetih deskah. Gostitelj nas pričaka v lepo urejeni dvoranici v vzhodnem delu mesta. Obvezno rokovanje, zdravice in izmenjava spominkov. Profesor na prvi deski napoveduje 7:3 za domačine. Gostoval je že nekoč v Pragi in pozna moštvo Motorleta, ki je res močno, saj je sodelovalo do letos v prvi češki ligi. Na prvi deski igra državni reprezentant, na drugi pa član študentske reprezentance. Mi pa »reveži« — sindikalno moštvo z neznatnih Raven. Zato tudi nekoliko nezanesljivo pričnemo.

Po dveh urah igranja pravzaprav šele sprevidimo, da stojimo bolje, saj vodimo z 2 : 1. Dobimo krila, kar pa se nam zaradi nepredvidnosti maščuje. Dve do tri partije nepotrebno izgubimo, tako da je končni rezultat po štirih urah igranja 5 $\frac{1}{2}$: 4 $\frac{1}{2}$ za češko moštvo. Prireditelj se čudi našemu uspehu, kljub temu da tesno izgubimo. V njihovem moštvu namreč ni igralca izpod prve kategorije, v našem pa razen dveh izjem prevladuje druga.

Posebno učinkovito sta dobila svoji partiji Franc Kolar in Jeromel in prav njima se posebno čudijo, saj sta najmlajša. Njihovo moštvo je v povprečju vsaj za pet do osem let starejše od našega.

Vprašujejo nas o šahu, o Ravnah, o

življenju pri nas in o vsem mogočem. Veselijo se svoje zmage in nameravanega obiska pri nas. Obljubimo jim, da jih bomo gostoljubno sprejeli. Postavili pa bomo ob povratnem dvoboju na Ravnah čim boljše moštvo, da jim bo trd oreh, a morebitna ponovna zmaga težko izbojevana.

Pozno zvečer se vračamo v hotel, »kvar-topirci« nato še vržejo karte.

V soboto, 1. maja, je na sporedu »prvomajska parada«. Gostitelj nam je oskrbel brezplačne vstopnice. Kot gledalec se namreč lahko udeležiš manifestacije le s posebnim vabilom — vstopnico. Znamenite »dvojke« ali »trojke«, znane že iz časa okupacije, so na vsakem koraku in delajo red. To pot so le v značilnih uniformah z obveznimi barčkami na glavi.

Parada se prične točno ob 8.30 vzdolž Vavčavskega namēstja z obeh strani in se ob glavni tribuni konča. Povorka je manifestativna, z nešteti zastavami držav, s transparenti, balončki, narodnimi nošami itd. in poudarja internacionalizem. Vidimo tudi nešteto jugoslovanskih zastav, ki se ponosno vijejo proti glavni tribuni na koncu trga. Sodeluje preko 500.000 meščanov, tako da je slika veličastna. Stojimo na vznožju Narodnega muzeja in imamo še prav posebno lep razgled.

Večina nas ne zdrži do konca parade, ki traja preko dvanajste ure. Naš vodič, ki je tudi že utrujen in ga bolijo noge, vpraša: »Kdo zdaj najbolj trpi?« Ko ne vemo odgovora, pikro pojasni, da predsednik njihove republike, ki že polne tri ure stoji in odzdravlja manifestantom. Razumemo ga še bolje kot on nas. Prijazno se poslovimo, nato pa se s težavo »prebijemo« mimo kolodvora na levo stran Vltave do našega hotela.

Popoldne gremo na ogled dvorca čeških kraljev v 30 kilometrov oddaljeni grad Karelštejn.

Grad je dal sezidati češki kralj Karel IV. v XIV. stoletju. Stoji na skali (kar je tu redkost) med poraslimi griči tik nad lepo in slikovito dolinico. Do danes se je ohranil predvsem zato, ker stoji pač na vzvišenem mestu in je obdan z dvojnimi zidovjem. Kljub šestmesečnemu obleganju Turkov so njegovi dva do tri metre debeli zidovi vzdržali. Leseni deli gradu so sicer obnovljeni, ostalo pa je še originalno. Prav tu je bil sprejet sklep o gradnji znamenite praške Karlove univerze.

V posebni cerkveni sobi vrh stolpa so ohranjene oljnatne slike (menda jih je 30 ali 40) tedanjih vladarjev, knezov in vitezov.

Grad je znamenit po tem, da ima 80 metrov globok zidan vodnjak (od tega je 30 metrov vklesanih v živo skalo), ki meri na vrhu šest do osem metrov v kvadrat. Vodo so iz njega dobivali s pomočjo ogromnega lesenega kolesa, na katerem je viselo vedro in ki so ga poganjali sužnji tako, da so hodili po notranjem obodu kolesa. Osem sekund traja, dokler ne pade vržen predmet na dno vodnjaka; za primerjavo — višina treh ravenskih devetnadstropnih stolpnic. Tudi ta vodnjak je eden od poglavitnih vzrokov, da grad ni bil nikdar zavzet in porušen.

Naslednje jutro — v nedeljo dopoldan — smo si ogledali praški grad Hradčane in predvsem stari del mesta.

Praga leži, kot rečeno, ob bregovih Vltave.

Stari del mesta je pretežno na desnem bregu, praški grad pa na levem. Iz malega naselja se je Praga do danes razvila v milijonsko mesto. Tu so se sekale važne poti z vzhoda in zahoda pa tudi jantarska pot je vodila tod. Zato ni naključje, da stoji Praga prav na tem mestu.

Med vojno ni bila poškodovana, vsaj bistveno ne. Nekaj škode so napravili le Nemci s topovskimi streli in pa zavezniki, ki so odvrgli v zadnjih dneh vojne nekaj letalskih bomb.

Z gradu je čudovit pogled na Vltavo, na stari in novi del mesta, na neštete cerkve, stare stavbe in stolpe.

Prvotno so vladarji in drugi prečkali reko na konjih, dokler ni bil v 12. stoletju sezidan prvi kamniti most preko Vltave. Kasneje, v 15. stoletju, je sezidal Karel IV. nov velik most, imenovan še danes Karlov most. Ta stoji na šestnajstih kamnitih opornikih. Pri gradnji tega mostu so uporabljali kot vezivo namesto apnene malte — beljake od kurjih jajc. Danes je preko Vltave že nešteto mostov.

Nasproti Karlovega mostu stoji znameniti vodni stolp — prvi vodovod, ki je napajal nekaj sosednjih stavb z vodo.

Grad Hradčani je nastajal postopoma. Od prednikov Karla IV. do Sigismunda pa tja do Marije Terezije, ki mu je dala sedanjost podobo. Rast gradu je opaziti po nadstropjih od najnižjih, od romanskega in gotskega, do renesančnega in baročnega stila v gornjih nadstropjih posameznih traktov gradu.

V dvoranah so razstavljene zlate vladarske krone, nakit, cerkvene stvari in drugo, kar pričara podobo tedanjega časa. Grad je obdan z obzidjem, pa še z globokim vodnim jarkom, ki je še sedaj viden.

V notranjosti obzidja je znamenita gotska katedrala iz 14. stoletja. Zgrajena je na mestu, kjer je stala prej romanska rotunda kneza Václava. Zadnji del katedrale je bil dograjen po prvotnih načrtih šele pred štiridesetimi leti prav tako, kot si je to zamislil tedanji graditelj. Preseneča cerkveni stolp, ki ima baročno kupolo. Stolp namreč ni dograjen (meriti bi moral 150 metrov), zato so mu dodali kasneje le baročno kupolo.

Vhode v grad, ki je za širši ogled odprt šele po osvoboditvi, stražijo v čast češkim kraljem še danes pripadniki češke armade.

V starem delu mesta se ustavimo pred spomenikom Jana Husa na trgu pred mestnim rotovžem. Znamenita ura iz 17. stoletja na rotovžu kaže leta, mesece, letne čase in vse ostalo. Ob vsaki polni uri poseben »kipec smrti« sproži mehanizem, ki s piščaljo naznanjuje prihod svetnikov. Zgoraj se odprejo vratca in svetniki krožijo mimo okenc. Okenca se zaprejo in nato šele udari zvon določeno uro. Ob vsaki polni uri se zbere tu nešteto občudovalcev.

Od tod krenemo skozi pasažo najstarejše šole v Pragi proti tinski cerkvi. Je čudovita baročna stavba, znamenita po tem, da ima druge najboljše orglje na svetu z več kot 4000 srebrnimi piščalkami. Vsak dan je tu po ena znamenita maša velikih glasbenih mojstrov Bacha, Beethovna, Mozarta in drugih.

Na trgu pred cerkvijo je bil nekoč prostor, kjer so trgovci z vseh strani Evrope

prodajali svoje blago, v bližnjih stavbah pa so bile konjušnice. Še in še je znamenitosti; kdo bi jih vse našteval, saj bi ne bilo ne konca ne kraja.

Utrujeni posedemo v bližnjo restavracijo, kjer nam postrežejo z odličnim češkim pivom (tega prineso povsod, ne da bi človek naročil) in nacionalno jedjo »knedlíky«.

Popoldne se vrnemo v hotel in se počasi pripravljamo na odhod. Zjutraj moramo namreč že zgodaj odpotovati. Še zadnji ogled po bližnjih trgovinah, ki so deloma odprte tudi v nedeljo, nam pove, da so prehrabni artikli tod sila poceni in tudi v izobilju; enako steklo in porcelan. Pač pa so tehnični artikli precej dragi, a tekstil ne posebno kvaliteten.

Zvečer se poslovimo od naših gostiteljev. Jože, Franc II in Franc III naredijo pravo racijo na steklenice slivovke in drugih alkoholnih pijač, ki so se po naključju še ohranile pri posameznikih. Na ta način namreč hočejo dostojno proslaviti naš odhod, kar jim uspe.

Ponoči doživimo za slovo še »koncert« tankov. Bila je namreč generalka za vojaško parado 9. maja. Žal je potekala pod našimi okni, tako da so se nekateri celo pritoževali, da jim je bila noč prekratka.

Vstanemo ob 4. uri zjutraj in po stari navadi zopet zgrešimo pot. Namesto proti jugovzhodu peljemo na vzhod. Tako zopet izgubimo precej časa. Zdaj potujemo proti Dunaju. V mestu Iglova potrošimo zadnje češke devize. Vsi naročimo za slovo še čašo piva, samo Herbert ne. To se mu maščuje. Razbije se čaša, a mleko, ki ga je naročil, se razlije. Nauk: na Češkem se mora piti pivo, ne mleko.

Ob 10. uri smo že na obmejnem prehodu Hate. Zopet nas carinik in mož postave postrojita in preštejeta. To pot pregled prtljage izostane, kar nam še izboljša vtise o prijateljski češki deželi.

Pozno popoldne se vračamo proti Dunajskemu Novemu mestu. Nenadoma nas pri prehitevanju ustavi prometnik. Naš šofer se izgovarja, da nič ne razume, in tako

Pogled na praški grad

Ervin Wlodyga

Že dediji in babice so plavali

Iz zgodovine ravenskih kopališč

Reševalna postaja Ravne na Koroškem ima zbran arhiv Rdečega križa od leta 1924 naprej. Iz njega se vidi, da tedanji Rdeči križ ni opravljal samo človekoljubnega dela, temveč je zgradil tudi letno kopališče na Ravnah. Ker smo 16. maja letos v domu telesne kulture dobili tudi 25-metrski zimski bazen, bi bilo zanimivo pogledati, kako so gradili pred več kot tridesetimi leti enega prvih velikih bazenov v Mežiški dolini (prvega so verjetno odprli Črnjani, saj je njihov Rdeči križ povabil ravenskega na otvoritev dne 21. avgusta 1932), prej pa še raziskati, kdaj so se naši dedje in babice sploh začeli kopati v današnjem pomenu besede.

V Suhi, je bilo nekoč približno 200 metrov od sedanjega kopališča pod Videmškovo hišo majhno kopališče. Imenovali so ga »Senica tumpf«. Tu so otroci s kamenjem in šibovjem pregradili Suho, tako da je nastal nekakšen tolmun, širok približno 5 metrov, dolg 8 do 10 metrov, globok pa na eni strani tudi do 1,30 metra. Tu so se včasih poleg otrok kopali tudi odrasli in se sončili na travi. Kakšnih 150 metrov višje je bil nekoliko manjši »Jošl tumpf«, ki pa je bil bolj v senci, zato tudi ni bil tako znan. Spodnjega otroci še danes včasih napravijo. Obe kopališči sta dobili svoje ime pač po tistem, ki ga je tedaj prvi napravil, pa se je ime obdržalo. Nekaj bolj »skrivnostnih« in miru željnih kopalcev se je kopal tudi v Rožankovem ribniku (sedaj Ivarško jezero). Slišal sem celo, da je pri kopanju nekoč skoraj utonil tedanji kotuljski župnik Serajnik.

Da pa Guštanjčani niso bili zanemarjeni ter da so skrbeli tudi za svoje telo, je razvidno iz poročil, ki pravijo, da je bilo v Guštanju pred prvo svetovno vojno pokrito letno kopališče. Stalo je kakšnih 20 metrov južno od plotu sedanjega kopališča v bližini Čapelnikove hiše ob Suhi. Bilo je betonirano in je merilo kakšnih 6 × 6 metrov, globina pa je znašala 1 do 1,50 metra. Na dveh straneh bazena je bil hodnik, kjer so se kopalci lahko slačili in se pomudili, kadar niso bili v vodi. Kabina 1 × 1 je bila za ženske. Vodo v bazen so dobili iz Suhe. V bazenu se je potem ogrela, saj so jo menjali le enkrat na teden. Bazen je bil obdan s 4 metre visokimi lesenimi deskami oziroma obrezlinami, streha pa je bila obrnjena na znotraj, tako da je lahko v bazen sijalo sonce. Lastnik je bil domačin, klobučar Husar. Stanoval je tam, kjer je sedaj podrt v Partizanski ulici nasproti doma

»neznanje jezika« pomaga premostiti še to težavo. V večernih urah prispemo preko Semmeringa in Gradca do naše meje pri Št. Ilju.

Še enkrat se spomnim prijetno preživljenih dni v Pragi, naših novih čeških prijateljev, ki jim s tem želim še enkrat srečno in veselo svidenje v Jugoslaviji, prav posebej pa, da bi se enako počutili v železarskih Ravnah, kot smo se mi v Pragi. Gilbert Zupančič

upokojencev. Pri njem je bil ključ, in če se je hotel kdo kopati, je moral plačati 5 krajcarjev vstopnine, otroci pa 2 krajcarja. Kmalu po prvi svetovni vojni so to kopališče opustili, ker ga je voda raztrgala. Stari domačini (Rožank) znajo tudi povedati, da je bilo v stene navrtanih mnogo lukenj, ki so jih napravili domači fantje, da so lahko skrivaj opazovali kopalce.

Kadar je bilo dosti ljudi, pa jih je Husarjev sin Herman priganjal, naj se čimprej okopajo, češ da drugi že čakajo. Kopanje je trajalo četrto do pol ure.

Pred tridesetimi leti je bilo v ravenski železarni zaposlenih okoli 300 ljudi, vendar nikjer ni bilo primernega prostora, kjer bi se lahko človek v »pasjih dnevih« ohladil. Le Meža, ki še ni bila tako zamazana kot danes, je imela svoje stalne kopalce v rokavih nad tovarniškim jezero, medtem ko so se pogumnejši kopali pod jezero, kar pa je bilo precej nevarno. Poleg tega so bile nad jezero kače, pod njim pa razbite steklenice in kosmi odpadnega železa.

Kopati se je dalo tudi na Osiandrovem posestvu ob Duli. Vendar si se moral lepo potruditi do gospodarja, ga prositi za dovoljenje, potem pa čakati, da te je premeril od nog do glave. Če je bil s pregledom zadovoljen, je izdal »legitimacijo«. Če pa se je kdo kopal brez dovoljenja, mu je gospodar odnesel obleko in bilo je treba lepo prositi za odpuščanje, da si jo dobil nazaj.

Vse to je tedanji Rdeči križ dobro vedel, zato je vzel stvar v svoje roke in 12. sep-

tembra 1932 na seji pri Cvitaniču sklenil zgraditi letno kopališče. Takrat je predsednik RK dr. Boštjan Erath povedal vse važnejše stvari:

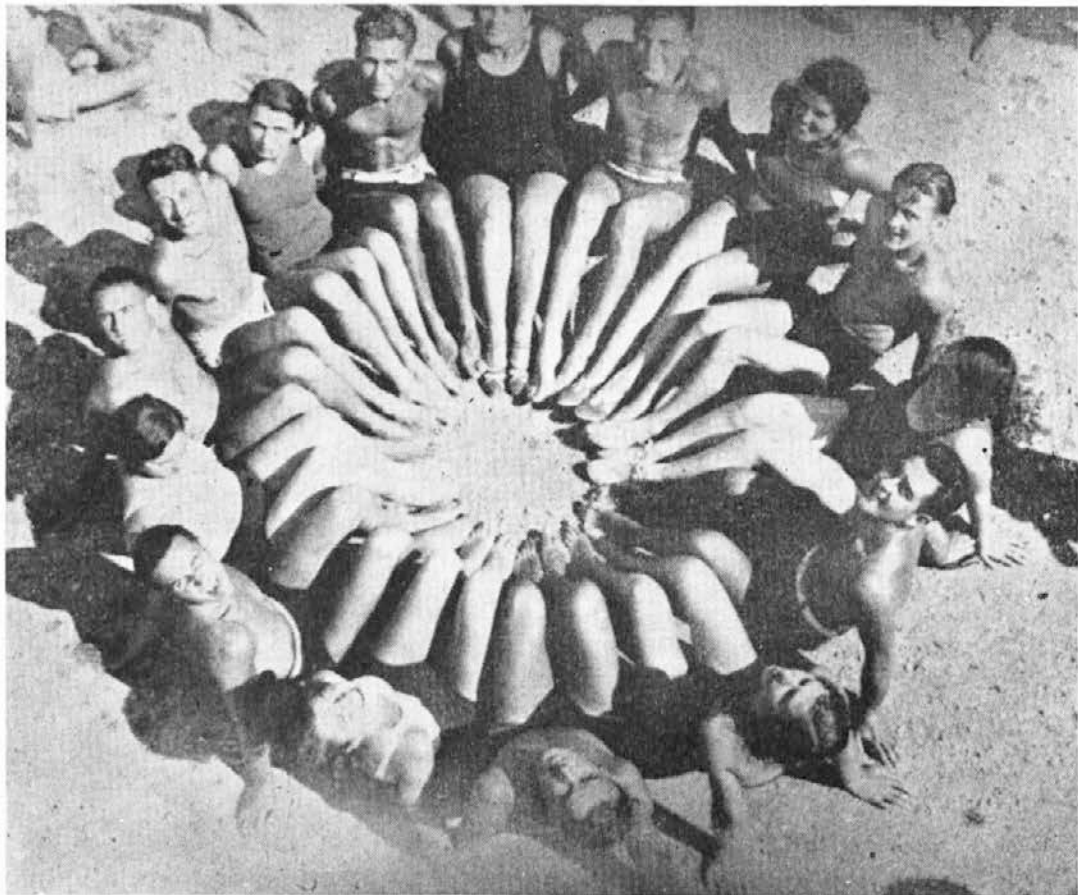
Kopališče naj bi bilo ob Suhi, bazen bi meril 30 × 13 metrov, za gradnjo pa se je ponudil slovenjegraški stavbenik Grein. Gradnja je stala okrog 22.000 dinarjev. Kabine, ograjo itd. bi moral prevzeti odbor. Zaradi krize so bila tudi takrat sredstva nekako »zamrznjena«. Odbor je s precejšnjimi težavami prišel do denarja, ki ga je imel vložena v hranilnici; slednjič je uspel s posredovanjem bratovske skladnice v Guštanju. Za podporo pri gradnji so prosili tudi načelstvo dravogradskega »sreza« Prevalje. Pri tem so omenili, da bi se z letnim kopališčem v kraju dvignil tujski promet kakor tudi, da bodo pri gradnji razen poklicnih zidarjev sodelovali samo brezposelni delavci ravenske železarne.

Kljub temu da je bila 27. junija 1933 podpisana pogodba z Greinom, je odboru Rdečega križa le še ostalo veliko dela.

Moral je dostaviti pesek, gramoz in potrebno kamenje, skrbeti za prevoz opaža, naročiti cement in preskrbeti betonsko železo. Izvedel je tudi nabiralno akcijo za kabine, ograjo itd. Pooblaščen nabiralca sta bila Jožko Orosel in Franc Magrič.

Čeprav sva z Maksom Dolinškom predlagala, da bi bil bazen dolg 33,33 ali 25 metrov, kar so tekmovalne mere, nisva uspela in je obveljala dolžina 32 metrov. Sklenili so postaviti 12 oblačilnic. V pripravljalni in slavnostni odbor so bili določeni: dr. Boštjan Erath, Rajko Kotnik, Miloš Jelenko, Karel Volavšek, Hubert Legner, Janko Rozman, Robert Jamšek, Franc Mrkva in Franc Magrič.

Za dan otvoritve je bil določen najprej 6., nato pa 13. avgust 1933. Zdaj je imel odbor seveda veliko dela. Sestajal se je

Živi krog: Stanko Štor, Miloš Štor, Tassoto Mimi, Ervin Wlodyga, Lojzka Večko, Mirko Tassoto, Maks Dolinšek, Mirko Volčanšek leta 1934

Domiselnosti je bilo pa včasih več; Anton Čop in Justina, Dretnik Ivan II, Ervin Wlodyga, Mirko Tassoto leta 1933

vsak teden. Tako so obvestili ljubljanski Putnik, ki naj bi za ta dan priredil izlet v Mežiško dolino, poslali obvestila časopisom, s tesarskim mojstrom Jurijem Potočnikom pa sklenili pogodbo za postavitve oblačilnic za 7.000 dinarjev. (Te kabine stojijo še danes, le da sem jih dal leta 1946 prestaviti za okoli 20 metrov proti Ravnem. Ni jih bilo treba niti razstaviti, ker sta jih dva viličarja iz železarne cele prenesla.) Razposlali so po vsej državi 132 vabil, športnemu društvu Maraton iz Maribora pa plačali 250 dinarjev za plavalno in waterpolsko tekmo. Veliko je bilo tudi priprav za prosto zabavo, ki je sledila svečanemu delu.

Končno je nastopil težko pričakovani dan. V nedeljo, 13. avgusta, ob 15. uri je Miloš Konečnik predal pokrovitelju dr. Tekavčiču, načelniku dravograjskega »sreza«, štafeto palico. Štafeta v postavi Ervin Wlodyga, Pavel Harnold, Miloš Konečnik — vsi člani smučarskega kluba Guštanj — Kotlje — je tekla od Kotelj do kopališča in potrebovala za to pot 9 minut in 11 sekund. Nastopila je tudi štafeta Maratona, ki je prispela na cilj nekaj sekund pozneje. Najprej je spregovoril pokrovitelj, za njim pa guštanjski župan Franc Mrkva in dr. Erath ter drugi govorniki. Ob tej priložnosti sta bila odlikovana dr. Boštjan Erath in Rajko Kotnik z redom sv. Save III. stopnje. Končno je pokrovitelj prerezal trak, godba je zaigrala himno, zastava se je dvignila na jambor, Miloš Jelenko pa je s skokom v bazen »krstil« kopališče. Potem so nastopile »vodne sile«, ovenčane z venci, pod vodstvom Kristine Mezner, ki je bila ta dan tudi izvoljena za guštanjsko lepotic (volitve raznih »miss« torej niso nič novega), tekmovalci Maratona pa so nastopili v plavalni in waterpolo tekmi.

Sledila je prosta zabava. Ko pa je v večernih urah dosegla višek, je nekdo sporočil, da pogrešajo mladega fanta, Jožefa Slivnika p. d. Spodnjega Pratekarja iz Kotelj. Ker je bila že noč, se v vodi ni videlo ničesar. Čez nekaj časa so našli na polju poleg kopališča fantovo obleko, kar je vzbudilo sum, da se je zgodilo najhujše. Takoj so odprli vse ventile, da je začela voda odtekat iz bazena, razen tega sta se

Miloš Konečnik in Ervin Wlodyga več kot pol ure potapljala in iskala ponesrečenca. Končno sta ga našla in ga potegnili na suho, toda bilo je prepozno; dr. Erath je lahko ugotovil samo še smrt.

Pri gradnji kopališča je delalo precej delavcev, ki so bili tedaj brez zaposlitve, med drugimi tudi Ivan Ditinger. Tisti pa, ki so bili zaposleni v železarni, so delali po nekaj ur »kuluk« ali pa so plačali v gotovini 10 do 20 dinarjev.

Iz blagajniškega poročila je razvidno, da je RK na dan otvoritve dobil za vstopnino 1478 dinarjev, za jedačo 1335, za vino 1039, čisti dobiček pa je znašal 1420 dinarjev.

Zaradi žalostnega dogodka je izdalo »sresko« načelstvo okrožnico, v kateri je zahtevalo, naj se uvedejo strogi varnostni ukrepi. Postaviti se mora 230 metrov dolg plot, okoli bazena pa železna ograja, rešilni drog, vrv, avtomobilske zračnice. Pripravljene morajo biti nosilke in omara z obvezami. Razen tega so določili štiri kopalne nadzornike in sicer Mirka Tasotta, brivskega mojstra, Franca Magriča, uslužbenca, Ervina Wlodyga, uslužbenca, in Maksa Dolinška, učitelja. Prvega plavalnega in reševalnega tečaja od 13. do 18. avgusta so se udeležili Maks Dolinšek, Drago Tomažič in Ervin Wlodyga.

Kopališki red je med drugim določal, da je kopanje dovoljeno samo v dostojni obleki, da je prepovedano brcanje žoge, dovoljena pa odbojka in namizni tenis, prav tako je bilo prepovedano »hoditi in sedeti« po sosednih njivah. Kopališče je bilo odprto od 8. do 20. ure, kopališki mojster pa je moral dvakrat tedensko očistiti bazen.

Vstopnina in »ljudska« kabina je stala 1 dinar, za otroke in dijake, vajence in člane športnih društev pa 50 par. Mesečna karta za »ljudsko« kabino je za eno osebo stala 10 dinarjev, za ločeno pa 15 dinarjev itd. Kopališče je prevzel gospodar H. Legner.

Dela je bilo še precej, vendar so sčasoma vse uredili. Okrepčevalnico je postavila in prevzela Marija Sternjak (sedaj blagajna). Skupaj z olepševalnim društvom so uredili cesto do kopališča in nasadili breze, ki večinoma stojijo še danes. Lahko trdim,

da je bila okolica takrat bolj čista kot danes.

Namesto veselice na kopališču je Rdeči križ sčasoma začel prirejati cvetlične dneve. Otroci in odrasli so po vsem kraju prodajali cvetlice, ves čisti dohodek pa so namenili brezposelnim oziroma socialno šibkim.

11. februarja 1947 je Rdeči križ brezplačno predal kopališče ob Suhi Fizkulturnemu društvu Guštanj. Knjižna vrednost ob predaji je znašala 37.600 dinarjev. Ker je bilo treba precej denarja za popravilo in vzdrževanje (bazen je točil, plot je bil popolnoma uničen itd.), ki pa ga Fizkulturno društvo ni imelo, je kopališče prevzela ravenska komunala, ki ga upravlja še zdaj.

Jernej Krof

JEKLENA VOLJA

Kakor se pretaplja
jeklo v jeklarni,
tako se utrjuje
nam volja v tovarni.

Za vsakim mehanizmom
se skriva umotvor,
s človeškim organizmom
se dvigamo navzgor.

Jeklo se prevaža
iz obrata v obrat
in se izpopolnjuje
v robo za prodaj.

Kakor se naše jeklo
zboljšuje iz dneva v dan,
tako se ocenjuje
nam volja vsaki dan.

Vodstvo vseh obratov
naš je kapital,
delavstvo iz obratov
je njihov original.

Da pri vsemu pravi,
dobri bo izid,
delav'c, ki ne lenari,
računa na kredit!

BAJKA

Profesor: »Tičar, povejte, kaj je bajka.«
Dijak: »Bajka je pripovedka, ki ni resnična.«

Profesor: »Pazite torej! Nocoj se mi je sanjalo, da sem zlezal na streho in z vilami prebodel mesec. Kaj je to?«

Dijak: »To je neumnost!«

Tako so ribarili: Mirko Tassoto, poleg Anton Čop, spredaj Ervin Wlodyga 1934. leta

Naši gasilci na izletu v Avstriji

Na pobudo upravnega odbora prostovoljnega gasilskega društva železarne Ravne je bil v dneh od 21. do 23. junija 1965 organiziran strokovno poučni izlet v sosedno Avstrijo.

Program potovanja je predvideval naslednjo pot: Ravne — Maribor — Dunaj — Tulln — Mauthausen — Linz — Salzburg in preko Velikega Kleka po dolini Drave skozi Beljak in Celovec nazaj na Ravne.

Z avtobusom podjetja Ljubljana transport smo se 21. junija 1965 ponoči odpravili na več kot 2000 km dolgo pot. Prve kilometre vožnje smo bili vsi zamišljeni, kakor da se podajamo v negotovost. Ko smo se bližali državni meji se je 35-članska posadka avtobusa že nekoliko razživela. Skozi Štajersko in Graz smo se peljali ponoči. Vsakdo je v sebi razmišljal, kaj mu bo prineslo jutro, kajti mnogi od nas smo te kraje prvič videli. Ko se je zdanilo, smo bili že na planinskem prehodu Semmering, od koder smo se spuščali proti Dunaju. Bilo je lepo poletno jutro in dežela se je kopala v vzhajajočem soncu. Že ob 8. uri smo bili na Dunaju. Promet v glavnem mestu avstrijske republike je bil tako gost, da smo se le s težavo prebijali proti središču.

Toplo so nas sprejeli dunajski poklicni gasilci, nam razkazali svojo opremo ter nas seznanili z organizacijo gasilske službe tega velikanskega (440 km²) mesta. Za požarno varnost skrbi 1100 poklicnih gasilcev, ki morajo obvezno imeti posebno gasilsko šolo ter biti izšolani še v raznih specialnih poklicih. Šele po 6-letnem izpopolnjevanju postanejo poklicni gasilci.

Požarno varnostna in preventivna služba je organizirana in vodena iz centrale, ki je v središču mesta. V posameznih okrož-

jih pa je še 22 gasilskih postaj, od katerih je sedem glavnih ter dve specialni. Prva je opremljena z vsem potrebnim potapljaškim orodjem za lahke in težke potapljaške akcije, druga postaja pa ima vključen servis za popravilo gasilske mehanizacije in to od vozil do črpalk ter opreme. Ista postaja ima še posebna vozila in dvigala za reševanje pri prometnih nesrečah. Zelo ljubeznivi poklicni gasilci Dunaja so nam omogočili ogled tudi teh dveh specialnih postaj.

V popoldanskih urah smo si ogledali še znano tovarno za gasilska orodja »Rosenbauer«, podružnico matične tovarne iz Linza. Tu smo se seznanili z izdelavo karoserij in s kompletno montažo gasilskih avtomobilov. Ugotovili smo, da Avstrija prehaja na tipizacijo gasilskih črpalk in se uporabljajo samo njihove domače črpalke znamke »Rosenbauer«. Opazili smo tudi, da pri karoserijah še nimajo tipizacije, ker uporabljajo za pogonske motorje in okvire gasilskih vozov avtomobilske znamke Steyer, Opel, Mercedes, Landrover in druge.

Močno neurje nam je preprečilo, da bi si lahko Dunaj še bolj ogledali, zato smo se podali proti Tullnu, kjer je gasilska šola za prostovoljne gasilce. Tudi tukaj smo bili toplo sprejeti. V prijateljskem vzdušju smo se pogovarjali o načinu in sistemu šolanja prostovoljnih gasilcev v tej ustanovi. Nudili so nam tudi brezplačno prenočišče in nas pogostili.

Naslednjega dne so nam razkazali svoje naprave in vse objekte tega priznanega gasilskega centra v spodnji Avstriji. Že v dopoldanskih urah smo se poslovili od gostoljubnih voditeljev ter se napotili proti bivšemu zloglasnemu taborišču Mauthausen. Tu smo položili venec na spomenik

jugoslovanskim žrtvam fašističnih krvnikov. Z globokim sočutjem do žrtev ter močno pretreseni nad grozotami, o katerih pričajo barake, zapori in krematoriji, smo prehodili taborišče, v katerem je našlo smrt preko 12.000 Jugoslovancev, medtem ko je vseh žrtev bilo 127.767. Ogled tega taborišča je zapustil na vseh mučen vtis, tako da nihče ni spregovoril besede ter smo molče nadaljevali pot proti Linzu.

Tu nas je sprejel lastnik tovarne gasilskih črpalk znamke »Rosenbauer«. Ogleдали smo si celotni potek izdelave teh priznanih črpalk. V poznih popoldanskih urah smo se odpeljali proti Salzburgu, kjer je bilo pripravljeno prenočišče. Naslednje jutro so nas sprejeli poklicni gasilci mesta in nas seznanili z njihovo organizacijo požarno varnostne službe. Ogleдали smo si naprave ene najsodobnejših gasilskih postaj v Evropi in ugotovili, da je organizacija brezhibna in pripravljena za akcijo popolna. Vsa gasilska vozila imajo opremljena z brezžičnimi UKV oddajniki, tako da so dosegljiva na daljavo in ob vsakem času.

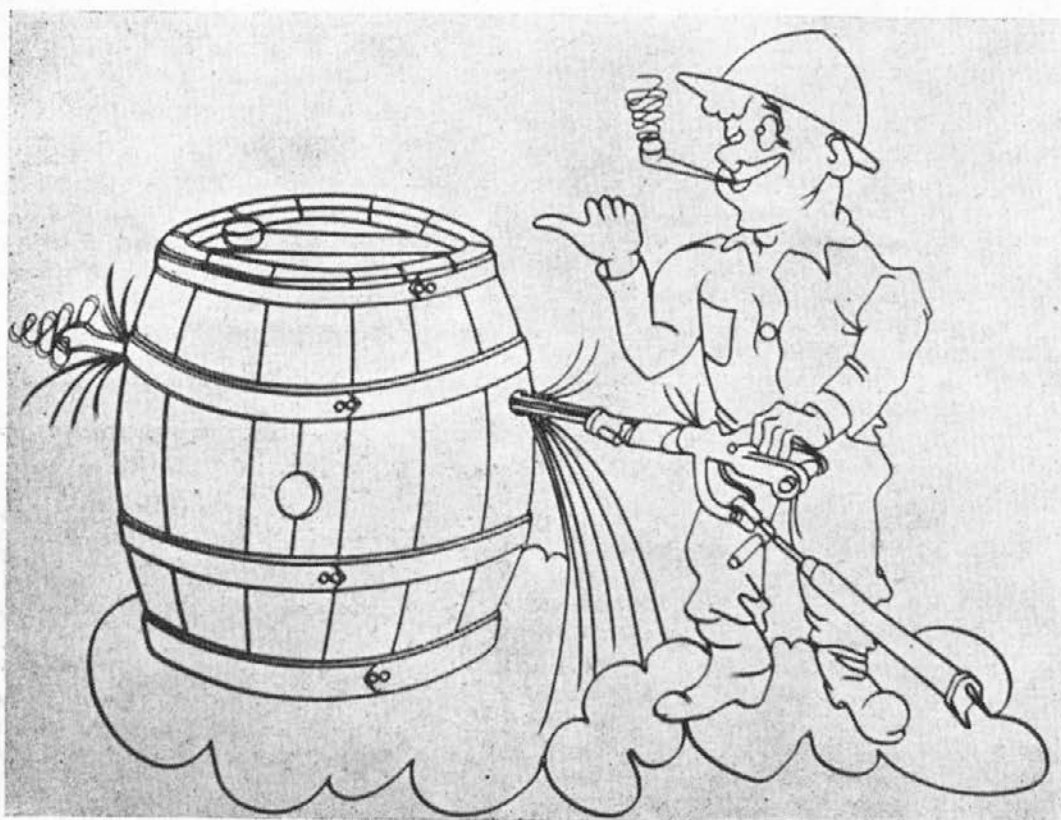
Po slovesu v Salzburgu smo nastopili zadnjo etapo našega potovanja. Pot nas je vodila skozi prekrasne predele zgornje Avstrije skozi Zell am See preko gorskega prehoda na Velikem Kleku. Tu smo bili naenkrat sredi gorskih grebenov, prekritih s snegom. V lepem in sončnem vremenu se je pred nami razprostiralo mogočno gorovje, ki se je lesketalo v soncu.

Po kratkem postanku smo se pričeli spuščati proti svetovno znanemu letovišču Heiligenblut, potovali smo skozi turistično zelo razvit predel Avstrije in preko Spittala, Beljaka, Celovca prispeli na Ravne.

Zaključili smo tridnevno potovanje po Avstriji, s katerega je vsak udeleženec odnesel mnogo lepih vtisov ter se obogatil z izkušnjami, ki jih bo lahko koristno uporabljal pri gasilskem reševalnem delu.

Odlična organizacija potovanja, tovarištvo in vedro razpoloženje nam bo ostalo še dolgo v spominu. Želimo samo, da se taki izleti, kjer je združeno prijetno s koristnim, še organizirajo.

Na kraju bi se želel zahvaliti upravnemu odboru PGD železarne Ravne in vsem, ki so finančno podprli organizacijo tega potovanja. Prav posebej še upravnemu odboru železarne — hvala! Herman Lesjak

Reklama in pol

TRINAJSTI OTROK

Gospodar Perné je bil boter otrokom svojega starejšega sina. Vsakemu je dal pri krstu hranilno knjižico z večjo vsoto denarja. Tako tudi pri desetem, tako pri enajstem, tako pri dvanajstem. Pri trinajstem pa je prinesel knjižico sinu in dejal: »Ali boste nehali vi ali pa jaz!«

IZPIT

Ravnatelj higienskega zavoda dr. P. je izpraševal sestro pomočnico pri izpitu.

»Kaj boste napravili, če pridete k obeščencu?«

»Začela bom z umetnim dihanjem,« je rekla, vsa rdeča v lice.

»Nič,« je zmajal z glavo, »najprej boste odrezali vrv!«

Kaj delamo v vrtcu

Tako ustvarja otroška fantazija

Foto: B. Kajzer

20-letnico osvoboditve so proslavili tudi cicibani štirih koroških občin z razstavo svojih izdelkov in risb, ki je prepotovala pod naslovom »Kaj delamo v vrtcu« vso dolino od Črne do Radelj ob Dravi.

Cicibani so v 10 vrtcih leto dni ustvarjali in pripravili za starše in vse one, ki se zanimajo za delo otrok v vrtcih, mnogo zanimivega in lepega.

Razstavo je organiziral aktiv vzgojiteljic na področju zavoda za prosvetno pedagoško službo Dravograd. Potujoča razstava se je ustavila v vseh večjih krajih, kjer delujejo vrtci. Otvoritev je bila 14. maja t. l. v Slovenjem Gradcu v umetnostnem paviljonu. Otroški izdelki, razmeščeni po policah in vitrinah z večšo roko direktorja paviljona tov. Pečka, ter risbe na stenah velikih razstavnih prostorov so nudili obiskovalcem lep užitek. Razstava je zaključila svojo pot v Dravogradu 13. junija t. l. Pokroviteljstvo je prevzel Zavod za prosvetno pedagoško službo Dravograd, stroške pa bo kril aktiv vzgojiteljic iz sredstev, ki so jih darovale občinske skupščine, krajevne skupnosti in organizacije štirih koroških občin.

S potujočo razstavo je aktiv vzgojiteljic želel prikazati napredek predšolskih ustanov po osvoboditvi. Želel je prikazati, da se otroci v vrtcih ne le igrajo, temveč se v obliki organizirane igre zaposlujejo, tako da v razvoju vsestransko napredujejo ter se privajajo na to, da se bodo znali samostojno zaposliti in si koristno organizirati prosti čas, ko odrastejo.

Pod strokovnim vodstvom vzgojiteljic otroci iz naravnega in drugega odpadnega materiala ustvarjajo postopoma vedno zahtevnejše. Vzgojiteljice razvijajo sposobnosti otrok s preizkušnimi metodami, ki vplivajo na njihovo razgibano čustveno življenje v tej dobi. Na vsakodnevni sprehodih naberejo otroci najrazličnejši prirodni material, doma, v trgovinah, pri obrtnikih ali v ambulanti pa najdejo še vse ostalo, kar v svoji igri s pridom uporabljajo. Iz tega materiala malčki sestav-

ljajo, lepijo, konstruirajo, kombinirajo. Tako razvijajo svojo fantazijo in se seznanjajo z lastnostmi materiala ter pri delu nabirajo izkušnje v rokovanju z materialom in potrebnim orodjem.

Organizatorji smo se potrudili prikazati staršem — obiskovalcem razstave različno gradivo, s katerim se otrok pod vodstvom in s pomočjo odraslih rad in uspešno zaposluje tudi doma. Saj moramo vedeti, da je otroku lastni izdelek dragocenejši od drage, v trgovini nabavljene igrače za navijanje. Lastni izdelek bo pri igri prilagajal svoji zamisli. Če bo potrebno, ga bo samostojno popravil, igračka za navijanje pa ga bo razočarala že pri prvi samostojni zaposlitvi zaradi občutljivega mehanizma, ki se navadno ne da več popraviti, ko odpove pod nevesčimi prstki. Zato naj bo razstava »Kaj delamo v vrtcu« tudi spodbuda staršem za preprosto zaposlovanje predšolskega otroka doma, posebno če ga starši zaradi prenapolnjenih kapacitet ne morejo vključiti v vrtec.

Kornelija Müller

Izšle so nove številke šolskih glasil

Vresje je almanah ravnanskih maturantov, ki ga s pomočjo podjetij v koroških občinah tiskajo vsako leto v nekaj sto izvodih.

Tudi letos so se v njem mladi literati preizkusili v črticah in pesmih, poseben mik pa predstavljajo tokrat karikature profesorjev, delo talentiranega risarja — dijaka.

Prispevki posameznikov so v manjšini (med njimi izstopa črtica Jerice Pratekarjeve Ali poljane poznam, ki doživeto popisuje večer na kmetih) prevladujeta pa dva daljša »kolektivna« prispevka, napisana v modernem montažnem stilu.

V prvem so sedanji maturanti zapisali pripovedovanja nekdanjih o rasti gimna-

zije, v drugem pa so zbrali najrazličnejše vtise in utrinke iz svojega življenja. To so drobci, vsak zase morda nepomemben, celota pa vendarle pester mozaik, ki prikazuje dijaško življenje z vsemi njegovimi tegobami in srečami. Pri obeh je sodelovala Alenka Florjančičeva (tudi sourednica), ki kaže poleg Pratekarjeve največ talenta za pisanje.

Sredi junija so na osnovni šoli Prežihovega Voranca na Ravnah učenci dotiskali svoje glasilo **Samorastniki**. Izdali so dvojno številko, ki obsega 23 strani in vsebuje prispevke učencev od 3. do 8. razreda. Pišejo o svojem delu in dejavnostih ob pouku (ob tekmovanju za Prežihovo značko, Kurirčkova pošta), kažejo svoj odnos do kraja in življenja v njem (Zgodba iz mojega mesta, Zimski sprehod), izpovedujejo svoja doživljanja in pišejo po pripovedovanjih o drugi svetovni vojni.

Izpovedim iščejo različne izrazne oblike. Pesem o zimi so celo uglasbili, zgodbo o Velikanu Butcu pa napisali v obliki igre. Tudi pesmi si počasi utirajo pot na strani glasila.

Samorastniki še nimajo velike tradicije — to je šele III. letnik — toda kažejo, da so res glasilo učencev, saj ti v njih iskreno in sproščeno izražajo svoje misli in težnje. Mnogim učencem so natisnjeni prispevki v ponos, ostalim pa v spodbudo.

Prevaljska **Vigred** je v 3. št. priobčila pesmi Tovarišu Titu, Pomladno in Dež, spomine na drugo svetovno vojno v Dveh majih, Kurirju Marku, Dnevu zmage, Ob osvoboditvi, Po puške in Na Poljani. O pokrajini in letnih časih pripovedujeta prispevka Vzšlo je prelepo majsko sonce in Lepote planin. Učenci so tudi popisali proizvodno delo in kako je bilo v gosteh pri Večeru. Skratka — spet simpatična in še lepo opremljena številka.

CIGANSKA

Cigan je stal pred naborno komisijo in pokazal dva ohromela prsta. »Kako dolgo sta že kriva ta dva prsta?«

»Približno 10 let.«

»In kakšna sta bila poprej?«

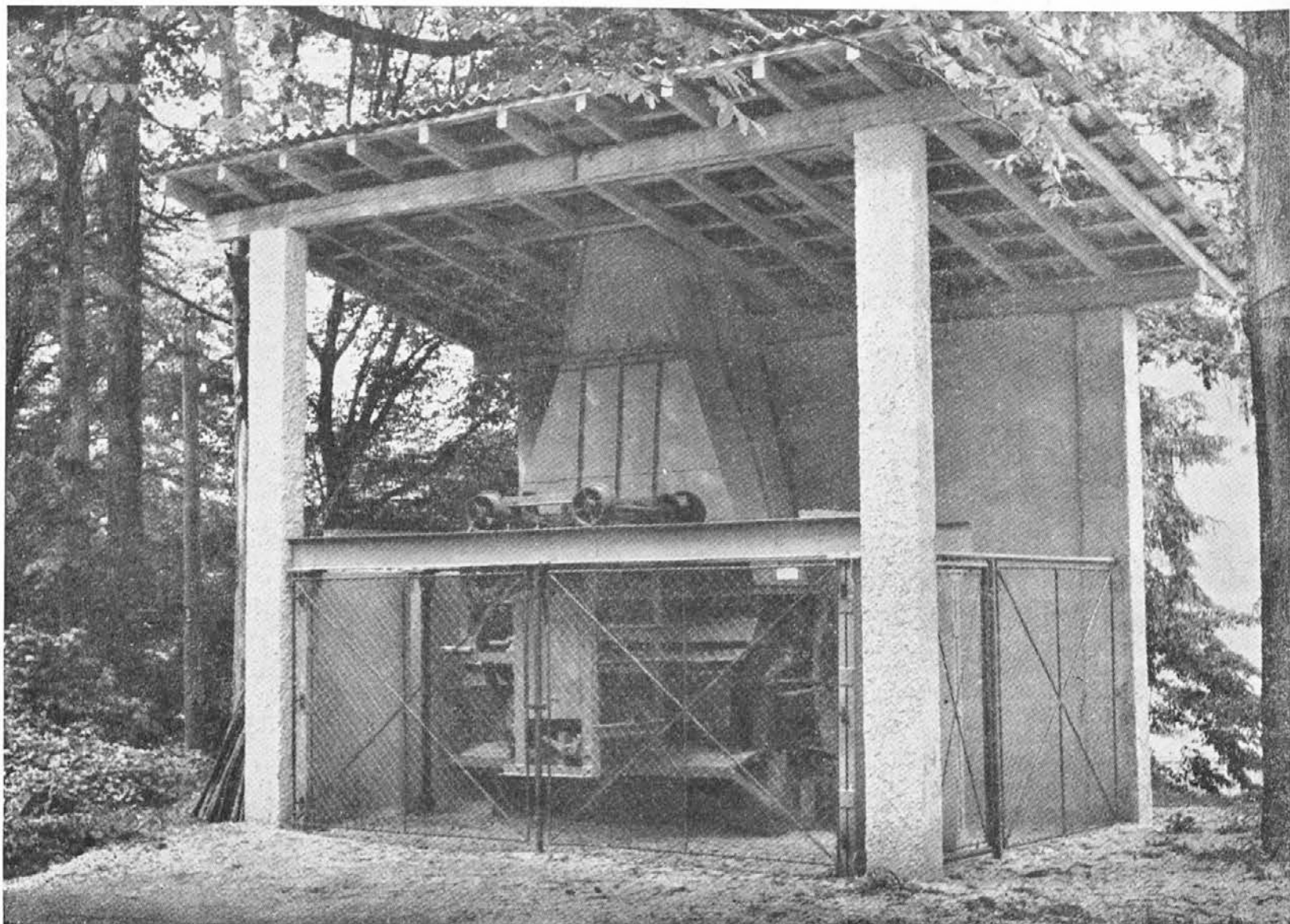
»Takšna!« In cigan je iztegnil oba prsta.

ZAMAN

Slavni francoski pisatelj Balzac je neko noč ležal na svoji postelji in ni mogel zaspati. Naenkrat zasliši šum in ko se obrne, vidi tatu, ki je odpiral njegovo omaro. Bil je kritičen trenutek, toda Balzac se je glasno zasmel. Tat je videl, da je zasačen in je prenehal s delom. Balzac se je smejal zmerom bolj. »Zakaj se smejete?« je končno vprašal prestrašeni tat. »Zakaj? Ker ste bedak, da hočete najti ponoči denar tam, kjer ga jaz ne morem najti niti pri najsvetlejšem soncu.«

RAZLIKA

Kakšna razlika je med kačo in odvetnikom? Če kača naleti na polža, ga požre in se ne meni za njegovo hišico, odvetnik pa vzame hišo in mu za polža ni mar.

Mehanska peč je topila svinec v Žerjavu

Železarsko zbirko v muzeju bo treba dopolniti

Našemu muzeju vsa čast: raste in zbira, kolikor more. Vse kaže, da se bo letos postavila Muta, ki razširja in dopolnjuje svojo staro zbirko. Kmetijci vedno pogruntajo kaj originalnega, medtem ko Mežičani nimajo več česa dodati, saj so enkratno prikazali svojo proizvodnjo, prav tako gozdarji. Kaj pa naša železarna?

Če ne štejemo repača, ki smo ga dobili iz Mute, in žerjava s Prevalj, imamo vsega eno sobo. Vanjo smo postavili pudlovko, Rosthornovo doprsje, zemljevid sveta, nekaj zabojev in starih listin pa slik, maketo Raven iz časov, ko je bilo na Čečovju še pet blokov in — konec.

Ali ni to nekam revno v primerjavi z drugimi in predvsem: ali se ne bi dalo le še kaj storiti?

Vsako leto razstavljamo naše proizvode doma in v tujini. Ali ne bi mogli urediti v muzeju stalne razstave naših najznačilnejših izdelkov? In ker že naših šolarjev ne puščamo radi v obrate, ali ne bi bilo prav, da bi izdelali maketo proizvodnega procesa — seveda ne kopijo! — od starega železa do plemenitega jekla?

Poglejmo še po naših obratih. Morda bo zdaj, ko podiramo staro in gradimo novo, le še kje kaka starina, vredna, da se »upokoji« v muzeju.

Mežica praznuje letos tristoletnico. Po-

glejmo malo naš datum, ki ga ponosno ponavljamo pod reklamno sliko repača: 1620. Čez pet let bomo torej pisali 350 let železarne na Ravnah.

Vse imamo splanirano do takrat:

— večjo železarno, lepši kraj. Kaj pa muzej, ki bi najbolj moral kazati našo rast? Sedanji prostor za ta namen nikakor ne zadostuje več.

Pa pridejo turisti, domači in tuji, poslovne prijatelje peljemo na grad. Ogledajo si stvari, pohvalijo, radi bi za spomin razglednico repača, kašte, morda kar drobno brošurico, kakršne so v navadi povsod po svetu, tudi tam, kjer imajo pokazati manj kot mi.

— Nimamo!

Seveda človek ne misli sitnariti, saj vsakdo ve, da je letos za denar trda. Opomniti pa le velja, se malo pomeniti o možnostih, se pogovoriti z arhitekti.

Pač zato, da nas ne bo 350-letnica prese-netila in ker je le treba urediti vso stvar tako, da bo dostojna največjega podjetja vseh treh dolin.

o. r.

TESTAMENT

Ribničan Lovro je bil bogat. Imel je grunt in denar. Dec je ležal na smrtni postelji.

»V opalti imam še nekaj dolga; to boš prevzela ti, Nežka.«

Nežka je pritrdila, kajti odzadaj je bil še denar in grunt.

»V krčmi imam še nekaj dolga; to boš prevzel ti Francelj!«

Francelj je pritrdil, kajti na vrsti je bil še grunt in denar.

»Kaj pa grunt?« je vprašala žena, ker je dolgo molčal.

»Kaj pa denar?« sta rekla Nežka in Francelj hkrati.

»Grunt, grunt?« je počasi izdihal, »grunt bo pa moj, saj kmalu ozdravim. In denar — denar bom imel za priboljšek.

RECEPTI

Ko je čul zdravnik Chiac o Lazarjevi obuditvi, se je nasmehnil: »Če bi ta dobri človek umrl po mojih receptih, ne vem, če bi se komu posrečilo, da bi ga obudil.«

SREČNA MISEL

Mlad mož je prihajal večkrat pozno domov iz gostilne. Mlado ženo je to jezilo, vendar je bilo vse njeno prigovarjanje zaman. Končno ji je padla srečna misel v glavo. Ko je neko noč trkal na vrata, da bi mu odprla, je zaklicala skozi ključavnico: »Kaj si ti, Viljem?« Možu je bilo pa Ivan ime. Od tega časa se ni ganil z doma, in je imel zmerom revolver pod blazino.

Vinska trgatev v Halozah

Trgatev je praznik, ki se ga veselijo posestniki vinogradov, posebno še, če se kaže prav dobra letina. Sosedji pomagajo drug drugemu, danes tu, jutri tam, da se delo hitro konča, ker grozdje ne čaka in hitro začne gniti.

Še v stari Jugoslaviji je bilo, ko sem bil povabljen na trgatev v Haloze h Končnikovi Ančki iz Tople, ki je imela tam doli posestvo blizu Barbare. Njiv in travnikov je tam zelo malo, ravno tako gozda, večinoma je samo listnato drevje, največ hrast in kostanj. Vode pa nikjer. Razgled je zelo lep proti hrvatski meji. Povabljeni so bili tudi trije rudarji in moj najstarejši sin. Moral sem vzeti citre s seboj na željo že rajnega kmeta Florina iz Tople, ker z njim smo se dobro poznali z lovskih pohodov na Peci, kjer smo imeli Kordežev del Pece v najemu.

Tako smo se lepega dne zbrali v Prevaljah in se odpeljali proti Mariboru in Ptuj, od tam naprej pa z omnibusom proti vasiči Barbari. Tam smo izstopili pa peš naprej, še malo več kot uro hoda, nekaj časa po dolini in nazadnje še v hrib do Ančke. Proti večeru nas je lepo in z veseljem sprejela ter nam postregla z dobro večerjo in pristnim vinčkom. Pokazala nam je hišo, grozno veliko »prešo« in velike kleti, polne sodov raznih velikosti; tudi taki so bili, da lahko zležeš vanje. Preden pa smo šli k počitku, sem moral še malo pobrenkati na citre. Zjutraj pa že zgodaj na noge. Zajtrk je bil že pripravljen. Umil sem se pa bolj po mačje, ker ni bilo vode. V sodu so imeli nabrano deževnico ali kaj, pa ni bila čista in še tisto smo morali štediti. Potoka tam ni nobenega daleč naokoli. Hodijo pa po vodo v dolino s sodom in vprego, pa tudi ni prav čista. Menda jo dobijo iz kakšne cisterne, razne živalce se najdejo v njej, tako da nimaš veselje, da bi jo pil. Za nas planince je bilo zelo hudo, ker smo navaženi na trdo, mrzlo studenčnico.

Potem pa na delo. Razvrstili so nas: ženski spol in dva moška (jaz in fant) smo šli grozdje obirat, štirje močni dedci pa za nosače z brentami. Eden domačih je ostal pri »preši«, eden je pa žganje kuhal noč in dan.

Preša je velika, na dnu v premeru dva do tri metre in ima vrata, da moreš stopiti vanjo, ko z motiko izkoplješ in izprazniš stisnjeno grozdje, da jo potem zopet na novo napolniš. Visoka je pa tako, da se moški lahko skrije v njej, pa ne bo videl ven. Tam teče vino, ko začnejo stiskati, kot pri vaškem koritu voda. Vso noč sem poslušal, kako je teklo iz preše po žlebu v kadi v klet ali v sode, ki so bili pripravljene prazni v kleti. Štirje nosači so komaj utegnili nositi od obiralcev. Za malico pa sta že prinesli dekla in gospodinja dober domač kruh in domač žerak sir, pa starega vina cel putrih. Potem pa zopet hajd na delo, za postavljanje ni bilo časa. Domači obiralci so nam pa prepevali za kratek čas, ker tam zelo radi pojejo, so luštni ljudje. K južini so nas pa poklicali na dom. Hrana je bila prvovrstna kot na velik praznik in vina zraven, kolikor si ga bil željan. Dobro volje ni manjkalo. Popoldne pa ravno tako zopet malica, da si lažje potrpeš do večerje.

Po večerji sem pa moral vzeti citre v roke in začela se je »gauda«, ki je trajala skoraj do polnoči. Plesali so kar na prostem in prepevali, da je bilo zares lušno. Žal zame ni bilo posebno dobro. Prvič sem se naveličal citrati, ker so me že prsti boleli, priganjali so me pa venomer, drugič pa, ker ni bilo vode, da bi si še žejo ugasil. Žejem sem bil strašno, z vinom si pa nisem mogel pogasiti žeje. Bolj sem ga pil, bolj sem bil žejen. Prosil sem gospodinjo Ančko, da mi oprostí, ker se bom moral posloviti. Strune sem potrgal, na prstih pa polno mehurjev. Dva dni sem vzdržal, tretji dan me je pa spremljal fant do Barbare, tam pa na avto do Ptuja in naprej po vlaku domov. Grozdja mi je dala Ančka s seboj poln »kufrček« in še pol litra vinskega žganja za popotnico.

Tedaj sem bil prvič in zadnjič v Halozah na trgatvi in sem si obljubil, da ne grem nikdar več — vsaj s citrami ne.

Rudolf Jasser

POT ŽIVLJENJA

Vprašanje: »Kakšna razlika je med življenjsko in vozno potjo?«

Odgovor: »Na vozni poti se morajo prazni vozovi ogniti polnim, na poti življenja pa se morajo polne glave ogibati praznim.«

NEKAJ DROBNIH NAVODIL, KI NISO NIKOLI ODVEČ

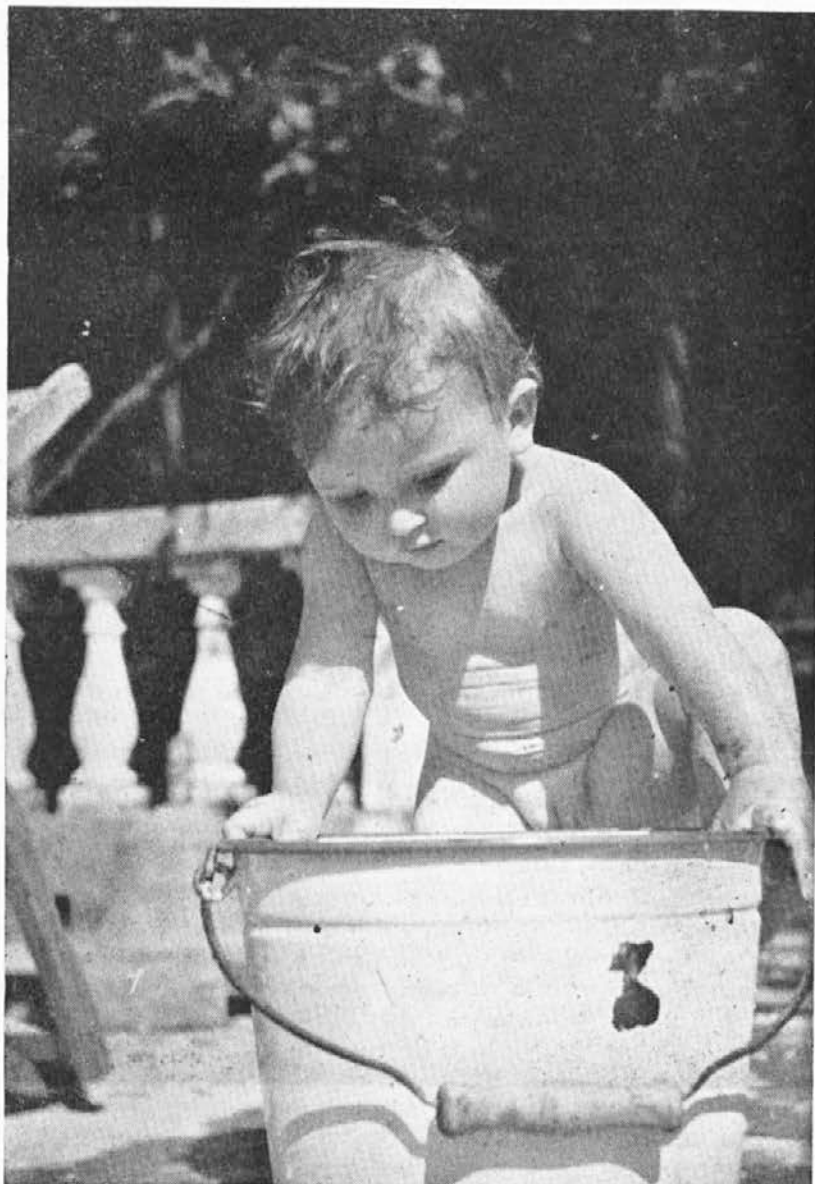
Oblekli ste pepita črno-belo bluzo športnega kroja. Bluzo je lepa, ni ji kaj reči, toda zakaj ste oblekli zraven še modro-rjavo karirasto krilo? Se vam ne zdi, da je teh barv in predvsem vzorcev le preveč?

Salonarji z visoko ozko peto, bela svilená bluzo z naborki, vse to kar kliče po gladkem temnem krilu, vi pa ste oblekli k temu krilo iz blaga za kavbojke, ki ima žepe obrobljene z rdečimi šivi. Mislíte, da so vas vsi gledali le z občudovanjem?

Shujšali bi radi, pa kar naprej zavijate v slaščičarno. Nikar tako! Odrecite se tortam in čokoladi, pozabíte na kruh, krompir in testenine, mnogo se gibljíte na svežem zraku in prisegajte le na sadje in zelenjavo pa se boste kmalu iznebili odvečnih kilogramov.

Radi ste lepo oblečeni in tudi po modi, moda pa nič več ne ljubi špičastih čevljev z ozko visoko peto. Letos bomo moderni, pa se nam vseeno ni treba bati, da bomo dobili nova kurja očesa ali pa, da nam bo zatekla noga v gležnjih zaradi previsokih pet. Novi, moderni čevlji so udobni, široki, pete so prej nizke kot visoke in nikakor niso več ozke. Torej, konec bo nepotrebne jeze, ko bomo šli čez cesto, saj se nam ne bodo več čevlji zagzdirali med granitnimi kockami.

Za službo je najprimernejše oblačilo krilo in pulover oziroma krilo, bluzo in jopica ali pa tudi enobarvna obleka v srajčnem kroju, pa še lepi športni čevlji. Tudi dvodelna (ne preveč strogo elegantna) obleka je lahko prav primerna, predvsem za močnejše postave.

V vročini je vsak bazen dober

Mežici iskreno
čestitamo za
300-letnico,
o jubilejnim
zborniku pa bomo
še posebej poročali

Gamsi svatujejo

Kot môra leži nad dolino megla, iz katere neprenehoma rosi gost, droben dež. Na pol golo drevje, s katerega odnaša veter orumenelo listje, se pripravlja na počitek, da bo spomladi zopet z novo močjo oživel. Vrhovi, ki se od časa do časa prikažejo iz megle, so pokriti z umazano sivim snegom. Kljub neprijetnim občutkom, ki navdajajo lovca v takšnih dneh, je vendar pot nekaj takega, kar ni moč izraziti s pisano besedo. Planina se prebujata k borbi za obstoj. Iz skritih, človeku skoraj nedostopnih globeli se prikaže že dolgo zaželeni samotar, o katerem so lovci govorili skozi vse leto. Marsikateri si je na skrivaj, ne da bi to povedal svojemu tovarišu, zaželel njegove trofeje: »Oh, ko bi bil jaz tisti srečnež!«

Gamsi svatujejo, njihovi črni kožuhi se močno odražajo od pobeljenih pobočij. Dva mlajša kozla se v oddaljenosti nekaj deset metrov previdno približata tropu, katerega gospodar je starina z močnimi smolnatimi in zelo razkrcenimi roglji. Kot paša čuva svojo čredo in ne dovoli mlajšim, da bi se približali; gorje neizkušenemu, kajti silna moč gospodarja bi mu verjetno zdrobila rebra. Usmiljenja on ne pozna. V svoji silni strasti niti ne opazi, da se mu iz nasprotni čeri bliža drug, že nekoliko močnejši tekmeč. Kakor od strele zadet se prvi zakotali po vlažnem resju, ker je bil sunek le prenuč, da bi se obdržal na nogah. Družice se z iztegnjenimi vratovi ozirajo, kajti tudi one so presenečene od nenadnega napada. Ni trajalo minuto, ko se je prvi postavil na noge in se pripravil za protinapad, dasiravno v zelo neugodnem položaju, s široko

razkrcenimi nogami in nizko sklonjeno glavo pripravljen na vsak, še tako hud napad. Ni časa za premišljevanje: drugi zopet napade. Ker pa je stopil na že razmajano vejo in ni imel prave opore, ga je prvi, kakor bi ga hotel naložiti na hrbet, prekobalil preko sebe in ga daleč za seboj vrgel na ostro štrlečo škrbino, kjer je za trenutek obležal kakor mrtev.

Takoj nato pa se je s krvavimi pleči v dolgih skokih pognal preko strme skale in izginil. Moral se bo umakniti, njegova moč je minila, ne bo mogel več gospodariti kakor prejšnja leta. Saj to je njegova kri, kri, ki že leta in leta kljubuje vsem neprilikam teh neusmiljenih planin.

Na položni polici, dober streljaj od prizorišča, stisnjen v razpoko z daljnogledom na očeh, je opazoval vse početje stari, prebrisani in vseh tegob vajeni Franc. Puško je pripravil, podložil nahrbtnik, zdaj samo še čaka, da se mu prikaže premaganec. Trenutek za tem se izza ruševnega grma prikaže siva glava in močna valujoča hrbtina dlaka, posuta s srebrnim leskom. Nič hudega sluteč se gams počasi vzpenja po melišču, od časa do časa mu iz rane zdrkne po gostem kožuhu kapljica krvi, ki se v mokrem snegu razleže v umazano rdečo madež. Že je mušica prilepljena na plečih, oster pok in nato pošasten odmev; med skalovjem je omahnil mogočni svat.

Sključen pod težkim bremenom in z dolga leta iskano trofejo se vzpenja Franc po melišču, od steze, po kateri je že sto in stokrat stopal in iskal tistega, ki ga nosi danes na plečih.

A. K.

STAROSVETNA

Neobičajna ženitovanjska navada se je ohranila do nedavnih časov v Bretagni. Po poroki so se vsi svatje strnili v krog, na sredo sta pa stopila novoporočenca. Mož je potem prisolil svoji mladi ženi krepko zaušnico, rekoč: »Tako se prileže, kadar me razjeziš.« Takoj nato jo je pa poljubil, češ: »Tako se prileže, če si pridna!«

SLABA PEVKA

Nekdo je vprašal kmeta, ki je poslušal opero, kako mu je ugajala godba. Kmet je odvrnil: »Sicer ne razumem glasbe, mislim pa, da je bila pevka precej slaba, ker je morala vse ponavljati.«

STAVA

Irec si je ogledoval nenavadno visoke sobe v gradu Kensingtonu in stavil, da pozna človeka, ki se niti v taki sobi ne more zravnati. Ljudje so ga začudeni gledali, končno pa vendarle stavili z njim. Irec je stavo dobil, ker je pripeljal grbca v sobo.

ZLORABA

Francoskemu učenjaku Pelissonu so koze tako razrile obraz, da je gospa de Seignie, ko ga je prvič zagledala v družbi, naenkrat vzkliknila: »Možje smejo biti grdi, toda ta gospod je zlorabil to dovoljenje.«

Redakcija te številke je bila zaključena
6. avgusta 1965.

Izdaja upravni odbor Zvezarne Ravne — Ureja uredniški odbor: Alojz Breznikar, Jože Delalut, Franc Golob, Ivo Kohlenbrand, Marjan Kolar, Dušan Miller, Peter Orožen, Jože Sater, inž. Mitja Šipek — Odgovorni urednik: Marjan Kolar — tel. int. 304 — Tisk: CP Mariborski tisk, Maribor